

ยังจำได้ไหม

หนังสือส่งเสริมการอ่าน

ระดับมัธยมศึกษา

เรื่อง

ยังจำได้ไหม

สลาย โรจนสโรช เรื่อง

ศรารัตน์ สิงหนาท ภาพ

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง “ยังจำได้ไหม”
สำหรับระดับมัธยมศึกษา ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วอนุญาต
ให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๒๗

พ: ๘๓.

(นายทะนอม แก้วกำเนิด)

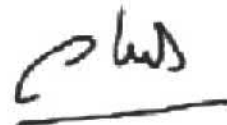
รักษาราชการแทนรองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือเรื่อง “ยังจำได้ไหม” ระดับมัธยมศึกษา เล่มนี้ กระทรวงศึกษาธิการมอบให้ นางสลาย โรจนสโรช เป็นผู้เรียบเรียง และนางศรารัตน์ สิงหนาท เป็นผู้วาดภาพประกอบ เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านซึ่งกรมวิชาการได้จัดทำขึ้น โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กทั้งภาคราชการและเอกชนมาร่วมประชุมพิจารณากำหนดเค้าโครงเรื่อง กำหนดผู้เขียน พิจารณาออกแบบและภาพประกอบ และมอบให้ นางธนาลัย สุขพัฒน์ธี เป็นผู้ตรวจขึ้นสุดท้าย

หนังสือเรื่อง “ยังจำได้ไหม” มีจุดมุ่งหมายสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้แก่เด็กเกี่ยวกับการรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบที่ตนเองมีต่อครอบครัว และสังคม และยังได้แทรกความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยปลูกฝังนิสัยความมีระเบียบวินัยให้เกิดแก่เด็กได้ ลักษณะการเขียนเชิงนิยาย สนุกสนาน ชวนติดตาม มีภาพประกอบสวยงาม ช่วยส่งเสริมการอ่านมากยิ่งขึ้น กรมวิชาการจึงจัดพิมพ์เป็นหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษา พิมพ์ครั้งแรกจำนวน ๔,๕๐๐ เล่ม เพื่อแจกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ แล้วมอบให้องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่ายสำหรับโรงเรียนและหรือผู้สนใจในโอกาสต่อไปด้วย

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการฯ และผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๗

สารบัญ

หน้า

๑.	เด็กวัด	๑
๒.	จับผู้ร้าย	๕
๓.	หัวอกแม่	๒๓
๔.	คิ้วมุ่นุชธรรม	๓๕
๕.	นั่งรถประจำทางไปโรงพยาบาล	๔๕
๖.	เลือกผู้แทน	๖๓
๗.	โลกนี้น่าอยู่	๗๔
๘.	พัฒนาชุมชน	๘๗
๙.	ยังจำได้ไม่ลืม	๙๘

ยังจำได้ไหม

เด็กวัด

ที่จริงนิดไม่เคยรู้ดอกว่านิดเป็นลูกเต้าเหล่าใคร ไม่มีใครเคยเล่าให้นิดฟังว่าพ่อแม่บิดเป็นใคร นิดจำได้ว่านิดมีหลวงตา หลวงตาบอกนิดว่านิดอยู่กับหลวงตามาตั้งแต่บิดมี “ดินเท่าฝ่าหอย”

เมื่อหลวงตาบอกนิดนั้น นิดก็มดุกเท้าตนเอง แล้วยังไม่ออกว่า “หอยอะไรนะจึงใหญ่โตเท่ากับดินของเรา” แล้วนิกเลยไปว่า “เนื้อของมันคงจะหวานอร่อย ตัวหนึ่งคงจะพอกินเป็นมื้อ ไม่ต้องคอยกับข้าวกันบาตรของหลวงตา” พอนึกถึงอาหารอร่อย น้ำลายก็สอออกมาเต็มปาก ต้องแอบกลืนลงคอไป กลัวว่าหลวงตาจะเห็น เพราะหลวงตาว่า หอยมันเป็นสัตว์มีชีวิต เอามันมาฆ่ากินนั้นเป็นบาป เพียงแต่นิกก็ยังบาปเสียแล้ว นี้นิดนิกอยากจะกินหอยจั่วใหญ่ที่มีกาบเท่าเท้าของตนเองก็เป็นบาปมากมายเสียแล้วกระมัง

ใคร ๆ เขามีพ่อแม่ เด็กวัดมีอยู่หลายคนก็มีพ่อ - แม่เหมือนกัน แต่หลวงตาก็ไม่เคยเอ่ยถึงพ่อแม่ของนิด เท่าที่นิดจำได้ว่าวันหนึ่งหลวงตากำลังรับแขกอยู่บนกุฏิ นิดคลานไปที่หน้าหลวงตา เพื่อจะเอาน้ำร้อนใส่ถาดไปให้แขก นิดได้ยินเขาถามหลวงตาว่า

“หลวงพ่อไปเอาเด็กที่ไหนมา หน้าตาน่ารัก หน้วยก้านไม่เลว”

หลวงตาตอบว่า “มันเป็นเด็กกำพร้า.....” นิดไม่กล้านั่งฟัง แต่นิดคลานคล้อยหลังมาก็ยังได้ยินหลวงตาบอกว่า “แม่มันตายตั้งแต่ออกลูกได้สามวัน เขาว่าเลือดทำพิษเต็มที บ้านนอกบ้านนาไกลเมือง ชาวบ้านเขาทำคสลดกันเอง เขาว่าทำไม่สะอาด.....”

“ครับ” ชายคนที่นั่งคุยกับหลวงตาพูดขึ้น “ถ้าอยู่ใกล้หมอน้อย ก็ไม่ตาย”

“นั่นสิ พ่อของมันชอบลูกอ่อนอายุได้สามวันขึ้นรถบรรทุกเข้ามา เกิดรถชนกันขึ้นพ่อของมันไปตายโรงพยาบาล คนเขามาบอกอาตมาก็เลยไปรับเอามันมาจากโรงพยาบาล ชาวบ้านแถวนี้ที่เขาไปมาหาสู่กับวัดเขาสงสารก็เลยเอาไปเลี้ยงให้พักหนึ่ง จนกระทั่งเจ้านิคมันพอจะวิ่งได้ก็เลยเอามันกลับมา”

บางที..... พ่อของนิคอาจจะเป็นญาติกับหลวงตา เขาอาจจะพานิดมาให้หลวงตาก็ได้ แต่นั่นแหละ ตอนนั้นนิคก็ไม่สนใจว่าใครจะมีพ่อมีแม่หรือไม่ นิคจะเป็นเด็กกำพร้าหรือไม่ เพราะนิคมีหลวงตาที่ให้ความรัก ความเมตตา เหมือนพ่อเหมือนแม่

นิคคิดว่าตอนที่นิคกลับมาอยู่กับหลวงตานั่น นิคคงจะตัวเล็กมาก และมี “ตีนเท่าฝ่าหอย” อย่างที่หลวงตาพูด

ที่วัดนิคมีเพื่อนมาก นิคเรียกเด็กวัดทุกคนว่า “พี่” เพราะนิคเล็กกว่าคนอื่น ๆ บางครั้งนิคก็ถูกรังแกบ้าง แต่ร้องให้เพียงครู่เดียวก็กลับไปรวมกลุ่มกับพวกนั้นอีก ถ้าหากนิคไม่มีหน้าที่ที่จะต้องนวดหลวงตา และถือย่ามตามหลังหลวงตาไปธุระนอกวัดแล้ว หลวงตากงจะไม่ได้เห็นหน้านิคทั้งวันเป็นแน่

พอนิคโตขึ้นอีกหน่อย หลวงตาก็ให้นิคสะพายย่ามบ้าง หิ้วปิ่นโตบ้าง ตามหลวงตาซึ่งออกรับบิณฑบาตในตอนเช้า นิคจึงมีหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกอย่าง และนิคถือว่าก็เป็นการดี เพราะนิคเป็นเด็กอวบอ้วนน่ารัก บางบ้านใจดี ก็มีของฝากนิคแถมติดมาด้วยเวลาที่เขาดักบาตรหลวงตา

นิตเติบโตมาทุกวันในระยษณัั้น เพราะหลวงตาให้ความรัก ความเมตตาและเลี้ยงนิตมาแท้ ๆ ทีเลี้ยว อาหารที่ชาวบ้านถวาย หลวงตานัั้นเหลื้อมมาเลี้ยงนิตตั้งแต่นิตยังมีเท่าโต “เท่าฝาหอย” จน ขณะนี้เท่าของนิตใหญ่ขึ้นจนนิตนึกถึงเท่าของตนสมัยก่อนนั้นไม่ได้

เมื่อนิตโตพอที่จะเข้าโรงเรียนได้ นิตก็เข้าเรียนในโรงเรียน ของวัดนั้นเอง แม้โรงเรียนจะอยู่ในเขตของวัดแต่มีรั้วกั้นบริเวณ โรงเรียนไว้ เพื่อมิให้นักเรียนมาทำความร่ำคาญหนวาทูบรรดา พระภิกษุสงฆ์ในวัดนั้น โรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนประถม เด็กที่อยู่ใน วัดยังเรียนไม่จบชั้นประถมก็เข้าโรงเรียนนี้ทุกคนรวมทั้งนิตด้วย นอกจากนั้นยังมีเด็กที่มีบ้านอยู่ใกล้เคียงกับวัดมาเรียนด้วย ส่วนหนึ่งของเด็กมีผู้ปกครองเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนนี้

ต่อมาโรงเรียนแห่งนี้ขยายชั้นขึ้นถึงมัธยมต้น เด็กวัดที่อยู่ใน โรงเรียนนี้ก็มิหวังที่จะเรียนต่อในโรงเรียนต่อไปไม่ต้องย้ายไปอยู่ โรงเรียนอื่น

เด็กนักเรียนซึ่งค่อนข้างยังเล็กไม่ค่อยจะมีบทบาทอะไรนัก ในเรื่องกิจกรรมนอกห้องเรียน แต่กิจกรรมประจำวันคือพากันถือ ไม้ไผ่ขนาดไม้เรียวที่หลวงตามีไว้ตีพวกศิษย์วัดที่ทำควมร่ำคาญ ให้แก่บรรดาพระสงฆ์หรือประชาชนที่มาติดต่อกับวัด ไม้ไผ่ยาว ประมาณหนึ่งเมตร มีปลายแหลมเอาไว้สำหรับแทงเศษกระดาษ ขึ้นมาใส่ถุงโดยไม่ต้องใช้มือหยิบ

เมื่อนิตและเพื่อนเข้าเรียนใหม่ ๆ นั้นเป็นพวกเด็กเล็กถือ ไม้คอยจิ้มกระดาษที่นักเรียนทิ้งเกลื่อนไม่เป็นที่เป็นทาง นอกจาก

นั้นพวกเด็ก ๆ ยังมีเวรผลัดกันมาเก็บกระดาษที่ลานวัดด้วย วันใด
คืนใดวัดมีงาน มีคนมากทำบุญมาก ๆ มักจะมีเศษกระดาษ ถุงพลาสติก
เศษอาหารทิ้งกันเกลื่อนวัด ทั้งที่ทางวัดและทางโรงเรียนจัดตั้งมา
เขียนป้ายบอกว่าเป็นที่ทิ้งเศษขยะวางอยู่เป็นระยะไม่ห่างไกลกันนัก

ในยามเช่นนี้บางทีเด็ก ๆ ใช้เวลาเป็นชั่วโมง ๆ หลังเลิกเรียน
แล้ว หลวงตาและครูก็ต้องพลอยมีเวรมีกรรมออกมาคุมนักเรียน
ทำความสะอาดลานวัดด้วย

“นี่เป็นนิสัยของคนมักง่าย ทิ้งเประอะไรไม่เป็นที่เป็นทาง ป้าย
ก็มีปิดประกาศเอาไว้ให้ทิ้งในที่ที่จัดไว้ให้แต่ไม่ทำกัน เหมือนคน
อ่านหนังสือไม่ออก” หลวงตาบ่น

“พวกเขาไม่ใคร่จะรู้จักรักษาระเบียบขอรับหลวงตา” ครูเลิศ
เสริม “เขาเห็นว่าเขาไม่ใช่คนเก็บกวาด เขาก็เลยทิ้ง ๆ ไปเพื่อให้
มันพัน ๆ มือไปเท่านั้นขอรับ”

“นั่นสินะ เดินไปอีกนิดเดียวก็มีที่ทิ้งไว้ให้” หลวงตาชี้นิ้วไป
ยังถังขยะใกล้ ๆ

เพื่อนของนิตที่กำลังทำหน้าที่เก็บเศษกระดาษบ้าง ถุง
พลาสติกบ้างใกล้ ๆ นั้นสะกิดนิตแล้วกระซิบถามว่า “นิต แกรู้ไหม
อ้ายถ้าวาระเบียบนั้นมันอะไรกัน”

นิตส่ายหน้า นิตก็ไม่รู้เหมือนกันว่าถ้าวาระเบียบนั้นคืออะไร
เห็นพูดกันแต่ถ้าวาระเบียบจนคุ้นหูแต่จะเข้าใจความหมายของคำนี้
ก็หาไม่ แล้วการทิ้งของเกะกะไม่เป็นที่เป็นทางอย่างนี้ เป็นการไม่
รักษาระเบียบด้วยหรือ

หน้าที่ของนิตที่มีต่อหลวงตาก็คือต้องนวดท่านทุกคืน หลังจากท่านสวดมนต์เสร็จแล้ว คืนวันนั้นนิตก็ต้องนวดหลวงตาตามหน้าที่อีกเช่นเคย นิตจะต้องไปนั่งรอหลวงตาสวดมนต์จนเสร็จแล้ว จึงจะลงมือนวดกัน หลวงตาขมนิตเสมอว่า “เจ้านิคมันรู้จักหน้าที่ของมันดี แล้วก็รับผิดชอบในหน้าที่ของมันดีเสียด้วย”

วันนั้น หลวงตายังคงคิดใจเรื่อง ทั้งของไม่เป็นที่ จึงถามนิตว่า “โรงเรียนเขาสอนเรื่องระเบียบหรือเปล่าวะเจ้านิค”

นิตถอนใจ “ไม่ทราบครับ”

“อ้าว แกเรียนยังงี้จึงไม่รู้ว่าเขาสอนอะไรหรือเปล่า”

นิตคิดว่าในชั้นประถมเขายังไม่สอน แต่พอขึ้นชั้นมัธยมเขาอาจจะสอนก็ได้

พอดีหลวงตานึกเอะใจว่านิตคงจะไม่รู้จักคำว่า ระเบียบ จึงถามขึ้นว่า “นิต แกรู้หรือเปล่าว่า ระเบียบนั้นมันคืออะไร”

“ไม่ทราบครับ” นิตตอบโดยไม่ต้องคิด เพราะนิตและเพื่อนๆ ก็ถามกันเมื่อตอนปลายอยู่ว่า “ระเบียบนั้นมันหมายความว่าอย่างไร”

“มิน่า” หลวงตาคราง

นิตรู้ว่า ก่อนที่หลวงตาจะมาบวชนั้นท่านเป็นครู ฉะนั้นเวลาหลวงตามีความสบายใจก็อดที่จะสอนไม่ได้ เวลานั้นเป็นเวลาที่หลวงตาสบายใจที่สุด ถ้าคำสอนของหลวงตาไม่ “เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา” ของนิตแล้ว นิตคงจะได้รู้อะไรมากมายทีเดียว

“ระเบียบหมายถึงแบบแผน หรือหลักเกณฑ์ที่วางไว้เป็นแนวทางให้ทำ ให้ปฏิบัติ หรือจะแปลว่า เรียบร้อยก็ได้ เข้าใจไหม”

หลวงตานอนหลับตาพูดต่อไป ส่วนนิกก็บีบนิ้วคางของหลวงตาไป “เมื่อเขามีกฎมีแนวทางให้ทำวางไว้ คนเรามันก็ต้องมีวินัย คือต้องอยู่ในระเบียบแบบแผน หรือกฎเกณฑ์นั้น มันจึงจะอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข วัดก็มีระเบียบให้วัดสะอาด มีถังขยะไว้ให้คนทิ้งเศษกระดาษ เศษถุงพลาสติก เศษอาหาร คนไม่ทำ ไปทิ้งไว้นอกถังเสียนี้ ก็เรียกว่าคนที่มางานวัดนั้นขาดวินัย เพราะไม่รู้จักรักษา ระเบียบอย่างครูเลิคว่า” หลวงตาถอนใจ “เมื่อไม่มีการรักษาระเบียบ มันก็ทำให้คนอื่นวุ่นวาย พวกเด็ก ๆ ต้องไปคอยเก็บ พอที่จะเอาเวลาไปทำงานอย่างอื่นหรือวิ่งเล่นหรือไปท่องเที่ยวเสีย ถ้าเป็นที่ถนนหนทาง เทศบาลก็ต้องจ้างคนมากวาดถนน เสียเงิน แทนที่จะเอาเงินไปจ้างเขาทำงานอย่างอื่น”

นิกพยายามท่องคำว่าระเบียบและวินัยอยู่ในใจ พยายามจะไม่ให้ “เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา” กำลังนึกเพลิน ๆ หลวงตาก็พูดด้วยเสียงอ่อน ๆ โกล้งจะหลับว่า

“เจ้านิก ต่อไปนี้แกจะต้องทำคนให้เป็นคนมีระเบียบ และวินัย รู้ไหม การมีระเบียบและวินัยนี้ทำให้คนมีค่า”

ที่จริงนิกพยายามอย่างเหลือเกินที่จะไม่ให้คำสอนของหลวงตาวันนี้ “เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา” แต่ดูเหมือนว่า นิกจะเก็บความได้ เพียงพอที่จะไปถ่ายทอดให้เพื่อนหรือไม่ก็นึกก็ยังสงสัยอยู่

นิกเพียงแต่จำการกระทำของหลวงตาไว้ว่า หลวงตาเป็นคนมีระเบียบ เด็กวัดรุ่นพี่บอกว่าหลวงตาเป็นคนเจ้าระเบียบ จู้จิกจุกจิกให้คนนั้นทำอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้อยู่บ่อย ๆ มีข้อบังคับให้เด็กวัด

ทำอยู่เสมอ บางคนก็ทำแต่เฉพาะเมื่ออยู่ต่อหน้าหลวงตา พอลับหลังก็เลิกถือกฎเกณฑ์ของหลวงตาทันที ไม่ทำตามที่หลวงตาดังกฎเกณฑ์เอาไว้ นิคฟังจะรู้ตอนนี้เองว่าเด็กวัดพวกนั้นไม่มีวินัย... เพราะไม่รักษาระเบียบ

โรงเรียนก็เหมือนกัน มีข้อบังคับอย่างโน้นอย่างนี้ ให้แต่งตัวอย่างนั้น ให้เข้าแถวหน้าห้องทุกวัน... นิคต้องปฏิบัติตาม... นิคคิดว่า นิคเป็นคนมีวินัย... ไม่เคยถูกครูทำโทษในฐานะที่ขี้ตระเบียบของโรงเรียน

หลวงตามีสายตาไม่ใคร่จะดี บางคนบอกว่าหลวงตาเป็นโรค
สายตาเอียง แต่นิดก็เห็นว่าหลวงตามีนัยน์ตาเหมือนนิดและคน
ทั่ว ๆ ไป ตาของหลวงตาวางอยู่เหมาะสมจะได้ดูสองข้างตั้งจมูก
ไม่เห็นว่าเอียงตรงไหน เวลาหลวงตาสลับนึกพยายามมองหน้า
ของหลวงตาว่ามีส่วนของนัยน์ตาไหนที่เรียกว่าเอียง แต่หลวงตาก็ก
ไม่ยอมอ่านหนังสือเลยแม้แต่หนังสือพิมพ์ ทั้งที่เมื่อก่อนนี้นิดเคย
เห็นหลวงตาอ่านเองเสมอ

ถ้าเป็นหนังสือง่าย ๆ ก็ให้เด็กอย่างนิคอ่าน แต่ถ้าเป็นหนังสือ
ยาก ๆ อย่างพระไตรปิฎกฉบับแปลก็มักจะเรียกพี่พัฒน์มาอ่านเวลา
นิคฉลวงตา นิคก็เลยพลอยได้ฟังไปด้วย รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง
แต่ก็ยังดี การอ่านหนังสือให้คนแก่ฟังทำให้คนอ่านอ่านเก่งขึ้น เพราะ
เวลานิคอ่านฉลวงตาจะต้องแก้ไขผิดได้เสมอ ครูที่โรงเรียนยังชม
ว่านิคอ่านหนังสือเก่ง ผันเสียงวรรณยุกต์ได้ถูกต้อง และที่ดีอีกอย่าง
หนึ่งก็คือ คินโฉฉลวงตาให้คนอ่านหนังสือให้ฟัง หลวงตาก็ตจะเลิก
ชักใช้ไล่เรียงเรื่องโรงเรียนว่าวันหนึ่ง ๆ นิคเรียนอะไรบ้าง นิค
ตอบไม่ใคร่จะถูก หลวงตาก็ตำหนิดีเรียนหาว่านิคเป็นเด็กไม่ได้เรื่อง

พี่พัฒน์เรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น เมื่อที่พัฒน์จบชั้นประถม โรงเรียน
ที่วัดยังไม่มีชั้นมัธยม พี่พัฒน์ก็ต้องนั่งรถประจำทางที่ผ่านหน้าวัด
ไปโรงเรียนทุกวัน พี่พัฒน์ถือโอกาสอ้างว่าต้องไปโรงเรียนแต่เช้า
จึงตามหลวงตาไปรับบิดาบาตรชาวบ้านไม่ได้ โอนหน้าที่สำคัญนี้
ให้นิกรับช่วงต่อไป

สำหรับนิตถือว่า หน้าที่นี้สำคัญ เพราะนิตจะเป็นคนแรก
 ที่ได้เห็นว่ามื่อะไรบ้างที่ผู้ใจบุญหย่อนลงในบาตรหรือยามที่นิตสะพาย
 โดยเฉพาจะมีพวกผลไม้ดี ๆ บางทีมีลำไยลูกโต ๆ มีเงาะสีสวย ๆ
 มีมังคุด ทุเรียนแกะเปลือกห่อกระดาษพลาสติกใสสีเหลืองงามน่ากิน
 ของที่ชาวบ้านนำมาตักบาตรหลวงตานั่นล้วนแล้วแต่เป็นของดี ๆ
 เพราะเขาถือว่าของที่ทำบุญจะต้องเป็นของดี ๆ เกิดชาติหน้าก็จะ
 ได้กินแต่ของดี ๆ นิตน้ำลายสอเมื่อเห็นของชอบ ต้องแอบกลืน
 น้ำลายในขณะที่เดินตามหลวงตามา แล้วก็หมายตาเอาไว้ว่านิตจะ
 กินอะไรบ้าง ทุกวันหลวงตาฉันไม่เคยหมด นิตจะต้องได้กินแน่ ๆ

ในสายตาของนิตนั้นพี่พัฒน์นี่โง่มากทีเดียว ในการที่ไม่อยู่
 คอยรับใช้หลวงตาจนหลวงตาฉันอัม เขาไปโรงเรียนก่อนที่หลวงตา
 จะกลับจากบิณฑบาต ส่วนนิตได้เปรียบที่อยู่โรงเรียนในวัด นิตว่า
 มีโรงเรียนใกล้บ้านที่อยู่ณะมันคืออย่างนี้ รวอจนหลวงตาฉันเสร็จแล้ว
 ก็กินบ้าง เลือกของดี ๆ กินเสียก่อน จากนั้นรีบวิ่งไปโรงเรียนก็ยัง
 ทันเข้าแถว นิตจะไม่ยอมขาดแถว และขาดการเคารพธงชาติ เพราะ
 เป็นระเบียบของโรงเรียน นิตเป็นคนมีวินัยย่อมต้องรักษาระเบียบ
 หลวงตาว่าอย่างนั้น

ตอนเพล โรงเรียนพักกลางวันคอนสับเอ็ดนาฬิกาครึ่ง นิต
 ก็รีบวิ่งมาที่กุฏิหลวงตาเพื่อประเคนอาหาร แล้วก็กินของเหลือจาก
 หลวงตา ความจริงจะว่าของเหลือจากหลวงตาก็ไม่เชิงนัก หลวงตา
 แบ่งไว้ตั้งแต่ตอนเช้า เมื่อลูกศิษย์รุ่น ๆ เคี้ยวกับพี่พัฒน์และที่โตกว่า
 พี่พัฒน์ก็ยังมี แต่ลูกศิษย์หลวงตาไม่มีใครสนใจอาหารที่หลวงตา

บิดนพบาลได้มาเท่ากับนิตเลขสักคน นิตยังกินจนเหลือถึงมือเย็น
แล้วก็ยังเหลือถึงอ้ายตูปได้ตุนกฏอีกด้วย

นิตคิดว่า คนในเมืองไทยไม่เคยอดตาย ถ้าเขาอยากจนไม่มีกิน
ทำไมจึงจะมีมาทำบุญให้หลวงตาจนกระทั่งเหลือมาถึงอ้ายตูปและ
นังต่างที่อยู่ใต้ตุนกฏตรงข้าม

หน้าที่ของพี่พัฒน์อีกอย่างคือ ตักน้ำที่รองจากก๊อกชั้นล่างมา
ใส่โอ่งในห้องน้ำชั้นบนของหลวงตา พี่พัฒน์มักจะละเลยเสมอ
เพราะกลับจากโรงเรียนเย็นจนเกือบค่ำ อ้างว่ามีกิจกรรมอะไรก็ไม่รู้

หลวงตาบ่นทุกครั้งที่พี่พัฒน์ไม่ตักน้ำว่า “อ้ายพัฒน์นี่มันไม่
รับผิดชอบหน้าที่ เป็นอย่างนี้ตั้งแต่เด็ก โตขึ้นมันจะไปรับผิดชอบ
บ้านเมืองได้อย่างไร”

พอนิตแอบเอาความที่หลวงตาว่าไปบอกพี่พัฒน์ พี่พัฒน์ก็ว่า
“กะอีตักน้ำ หลวงตาจะไปเปรียบกับบ้านเมืองได้อย่างไร”

วันดีคืนดีหลวงตาก็กถามนิตว่า “นิตแກຣູ໌ໄໝວ່າ ແກມີໜ້າທີ່
ອະໄວ້ບ້າງ”

นิตตอบว่า “หน้าที่ที่วัดก็มี สะพายย่ามไปกับหลวงตาตอนเช้า
ประเคนสำรับหลวงตาเช้าและเพล แล้วก็กวาดหลวงตา”

“เออ นั่นเรียกว่าหน้าที่ต่อหลวงตา แล้วที่โรงเรียนล่ะ”

“ผมเป็นหัวหน้าห้อง มีหน้าที่คุมแถว คุนแลความสะอาดใน
ห้อง เก็บการบ้านนักเรียนส่งครู คอยคุนแลเพื่อนในห้องไม่ให้ทำผิด
ระเบียบของโรงเรียน” นิตตอบเท่าที่นึกได้

“เออ นั่นเป็นหน้าที่ที่มอบหมาย มีอะไรอีกวะเจ้านิต”

นิตพยายามคิด คิด แล้วก็หาถั่วคอบไม่ได้ หลวงตาหัวเราะ
 ที ๆ “คนเรามีหน้าที่ทั้งที่ได้รับมอบหมาย และหน้าที่ที่ไม่ได้รับ
 มอบหมาย” ท่านหยุด แล้วถามว่า “รู้ไหม”

“อะ” นิตตอบ

“อะอีกแล้ว บอกว่าให้ใช้คำว่าครับ อะมันหมายความว่า
 อะไร หา” หลวงตาคูต่อไปว่า “โรงเรียนเขาไม่ห้ามใช้คำว่าอะหรือ”

นิตนิ่งเพราะไม่รู้จะตอบหลวงตาว่าอย่างไร หลวงตาจึงบ่น
 ต่อไปว่า “นี่ละเพราะครูละเลยสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างนี้จึงทำให้
 เสี่ยงกันไปทั่ว มีที่ไหนที่คำรับใช้คำว่าอะ นี่เองจึงทำให้ภาษาไทย
 วิบัติ”

หลวงตาบ่นโดยไม่รู้ด้วยซ้ำว่านิตฟังท่านหรือไม่ฟัง เข้าใจ
 หรือไม่เข้าใจ คำว่าภาษาวิบัติ อย่างนิตเป็นนักเรียนประถมนั้นไม่
 ไม่เข้าใจ แต่พี่พัฒน์เป็นนักเรียนมัธยมคงจะเข้าใจ นิตไม่กล้าถาม
 หลวงตา เก็บเอาไว้ไปตามพี่พัฒน์ หรือพี่ที่โตกว่าพี่พัฒน์ บางคน
 จบมัธยมปลายแล้วเข้ามหาวิทยาลัยก็ยังมี แต่นิตก็ลืมไปหลายวัน
 จนกระทั่งวันหนึ่งไปตามครูประจำชั้น จึงได้รู้ว่า วิบัติแปลว่าคลาด
 เคลื่อน ผิดไป

แล้วหลวงตาก็นึกมาซึ่งเรื่องที่หลวงตากำลังซักถาม ที่จริง
 นิตคิดว่าหลวงตาลืมไปเสียแล้ว ลืมได้ก็ดี แต่หลวงตาไม่ลืม กลับ
 มาพูดว่า “เมื่อกี้ข้าพุดถึงหน้าที่ที่ไม่ได้มอบหมาย ก็มีอย่างหนึ่งละที่
 แกจะต้องรู้ คือหน้าที่ต่อตนเองของแก แกจะต้องเตรียมตัวให้เป็น
 คนดีต่อไปในภายหน้า จะต้องเป็นคนมีอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง เลี้ยง

ครอบครัว เมื่อแก่โตขึ้น รู้ไหมคนจะมีอาชีพดีเป็นหลักมันจะต้องทำอะไร อยู่เฉย ๆ มันรู้มันหามาได้หรือ... ” หลวงตาถามแต่หลวงตาก็ไม่ต้องการคำตอบจากนิค นี่จะต้องการคำตอบ นิคก็ไม่ว่าจะตอบอย่างไร “แกมันจะต้องขยันเรียน หาความรู้เพื่อจะเป็นเครื่องมือหากินต่อไป ไม่ใช่เอาแต่เที่ยวเตร่ ชี้เกียจ... รู้ไหม”

นิคคิดว่า ถ้านิครู้ก็คงตอบหลวงตาไปนานแล้ว หลวงตาพูดต่อไปทั้งที่ตาหลับว่า “แกจะต้องเป็นคนมีสุขภาพดี ไม่มีโรค ฉะนั้นแกจะต้องรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ... โรคบันทอนสติปัญญา ทอนความคิด และทอนกำลังกาย...”

วันนั้นหลวงตาพูดได้แค่นั้นก็นิ่งเงียบไป ทำที่เหมือนว่าหลวงตาหลับแต่หัวค้ำ นิคได้โอกาสรีบหลบมาที่ลานวัดนอกกุฏิ เพราะที่นั่นมีพวกเด็กวัดมาสูบบุหรี่ขมุกกันอยู่ที่มุมศาลา ใครมีอะไรมักจะเล่าให้คนอื่นฟัง แต่พวกโต ๆ เขาจะเข้าห้องที่กันไว้ได้สนิทดูหนังสือ ทำงานอะไรไม่มีใครรู้ แต่บางทีก็อ่านหนังสือ ไม่รู้ว่าอ่านหนังสืออะไรกัน เห็นต่างก็ยื่นหัวมาจกกัน แล้วก็คุยกันซุบซิบที่ว่าจะเป็นหนังสือไม่ใคร่ดี ที่ครูเคยพูดกันว่ามีหนังสือไปสันตลาตระมัง

เล่นกันอยู่พัก ต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไปทำการบ้าน บ้างก็อาจจะไปนอนเพราะมีเด็กวัดบางคนที่อยู่กับพระต่างกุฏิจะต้องสวดมนต์ตามหลวงพี่บ้าง หลวงอาบ้าง หลวงน้าบ้าง ไปรับนิมิตบาตแต่เช้า แต่นิคนอนไม่หลับ เพราะนิคนอนกับพี่พัฒน์ และคืนนี้พี่พัฒน์ยังไม่กลับมา

นิกไม่ใช่คนขี้ขลาด เวลาอยู่โรงเรียนแล้วนิกเป็นคนกล้า เพื่อน ๆ ของนิกกลัวนิกนิกไม่ยอมที่จะเข้าไปใกล้บริเวณที่เรียกกันว่าป่าช้า ที่จริงก็ไม่ใช่ป่าช้าอะไรอย่างที่เราจะเรียก เป็นแค่เพียงมีการก่ออิฐถือปูนบรรจุศพที่พวกเขาติเซารอเวลาเผา เอามาฝากไว้ที่วัดเป็นการชั่วคราวเท่านั้น นิกบอกเพื่อน ๆ ว่านิกไม่กลัว นิกว่านิกไม่กลัวมาตั้งแต่ “ตื่นเท่าฝาหอย” จนเรียนหนังสือถึงชั้น ป. 6 แล้วนะนี่

แต่ทำไมเมื่อนอนคนเดียว นิกมักจะนอนไม่ได้ ไม่กล้าหลับตา เวลาโรงเรียนปิดภาค พี่พัฒน์กลับไปบ้าน นิกมักจะถือโอกาสไปอ่านหนังสือให้หลวงตาฟัง ยอมทนให้หลวงตาท้วงที่ผิดพลาด แล้วก็เลยถือโอกาสนอนหลับอยู่ตรงปลายเท้าของหลวงตา

แต่คืนนี้พี่พัฒน์หายไปไหนก็ไม่รู้ นิกจะกลับไปนอนตรงปลายเท้าของหลวงตา ๆ ก็จะต้องว่า

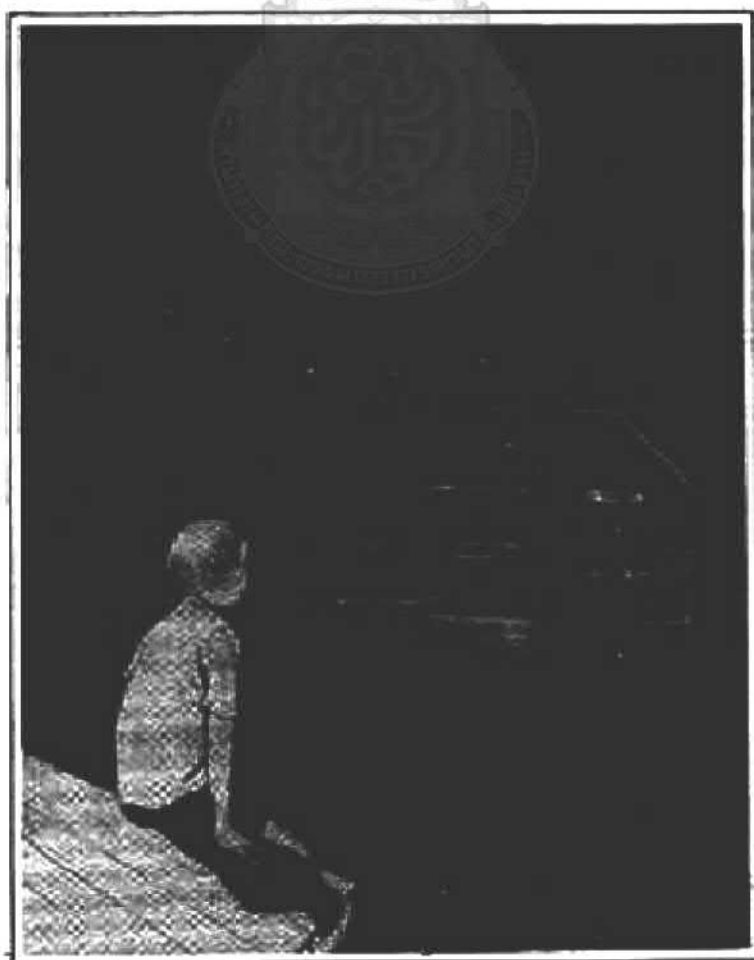
“เจ้าพัฒน์ไปไหน”

ความก็จะแตก พี่พัฒน์กลับมาจะโดนหลวงตาเรียกตัวไปซักถาม คือไม่ตินิกก็จะโดนพี่พัฒน์เตะ ที่จริงนิกเคยนึกน้อยใจอยู่เหมือนกัน ที่เด็กโตร้างแก่เด็กที่เล็กกว่าอย่างนิก ไม่ถูกใจขึ้นมาก็เตะเอาบ้าง เขกหัวบ้าง แม้จะไม่ได้ทำจริงทำจังนิก แต่ก็เจ็บเหมือนกัน

นิกนั่งคอยก็นึกเลยไปถึงเรื่องความสามัคคี ครูสอนอยู่เมื่อตอนกลางวันนี่เองว่า ให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน ให้รักกัน ช่วยกันทำงาน นิกนึกว่ากระบวนสามัคคีกันนี่เด็กวัดก็สามัคคีกันดีเหมือนกัน แต่แทนที่จะสามัคคีกันโดยช่วยกันทำงานกลับสามัคคีกันไม่ทำงาน... สามัคคีกันหลบไปเที่ยวนอกวัด แล้วก็สามัคคีกันอย่างความจำเป็น

นานาประการร่วมกันเป็นปี่เป็นขลุ่ย และเพราะความสามัคคีอันดี
 นี้เอง พวกที่เล็กกว่าก็เลยต้องรับหน้าที่ทำงานแทน ถ้าหากเด็กคน
 ไหนมีเสียงขึ้นมา พวกเด็กโตก็สามัคคีกันอีก คือสามัคคีกันทำโทษ
 เช่น แกล้งให้อดข้าว แกล้งเชกหัว แกล้งเขาะเขี่ยตากกลาง แกล้งไม่
 พูดด้วย โดยเฉพาะพี่พัฒน์รู่ว่านิดเป็นคนกล้าชนิดที่นอนคนเดียว
 ไม่ได้ แกล้งลอุหนึไปนอนกับเพื่อนที่กุฏิอื่น ทั้งให้นิดนอนคลุมโปง
 อยู่คนเดียวทั้งที่ร้อนตับจะแตกตาย

การทำโทษของพี่พัฒน์แบบนี้ ทำให้นิดเข็ด ไม่กล้าพูด
 ความไม่ดีนานาประการของพี่พัฒน์ให้หลวงคารู

คืนนั้น นิคนั่งอยู่หน้ากุฏิหลวงตากอยที่พัฒน หลวงตาเป็นคนประหยัดมาก ไม่ยอมให้ใครเปิดไฟทิ้งไว้ บอกว่าเปลืองไฟ ทั้งที่ค่าไฟของวัดก็มักจะมีคนมาบริจาคช่วยให้เสมอ หน้ากุฏิตรงที่นิคนั่งจะมีแสงไฟอยู่บ้างจากกุฏิอื่นที่พวกนักเรียนเขาอ้างว่าดูหนังสือบ้าง ทำการบ้านบ้าง แล้วเลยหลับเปิดทิ้งเอาไว้

เด็กเรียนของโรงเรียนนิคนั้นก็ดูใหญ่โตอินทนิณดำนีคน่ากลัว เนื่องด้วยเป็นดินเคื่อนมิด จะมีแสงไฟอยู่ตรงมุมตึกและหน้าโรงเรียน แต่ดูเหมือนเจ้ากรรมแต่ที่มุมตึกที่อยู่ตรงกับหน้ากุฏิของหลวงตาเกิดไฟดับมิด หลอดไฟตรงนั้นคงจะเสีย นิคนึกว่าโรงเรียนน่าจะติดไฟตามไว้หลาย ๆ แห่ง กันขโมย เพราะหมูนี่โจรผู้ร้ายชุมชุม เขาว่าเป็นเพราะเศรษฐกิจตกต่ำ คนว่างงานมาก ครูใหญ่ก็มีความคิดเหมือนหลวงตา คือ ประหยัดไฟฟ้าทั้งที่ครูใหญ่ไม่ได้เป็นผู้เสียค่าไฟฟ้า เขาว่าเป็นเงินของโรงเรียน แต่ทั้งครูใหญ่และหลวงตาพูดตรงกันว่า การประหยัดอย่างนี้ เป็นการช่วยประหยัดเงินของชาติไม่ให้ไหลออกไปสู่ต่างประเทศ เพราะโรงไฟฟ้าต้องใช้น้ำมัน แล้วเราก็ซื้อน้ำมันจากต่างประเทศเสียด้วย

นิคก็เรื่อยไปว่า จริงสินะ เศรษฐกิจของประเทศแย่ ช่วยกันประหยัดก็ดี ครูบอกว่าถ้าประหยัดกันได้ เงินไม่ออกนอกประเทศมากนักเศรษฐกิจก็จะดีขึ้น คนก็จะมั่งคั่งมากขึ้นเนื่องจากมีการลงทุนตั้งโรงงานมากขึ้น แล้วผู้ร้ายอินทนิณก็ปล้นก็จะน้อยลงเพราะคนทั่วไปแล้วไม่มีคนอยากจะเป็นคนร้าย อยากจะเป็นคนดีกันทั้งนั้น หลวงตาบอกว่าคนที่เป็นคนร้ายนั้นเพราะสันดานไม่เอาไหนมาตั้งแต่

เด็ก ไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่มีการเตรียมตัวจะหาความรู้ไว้ประกอบอาชีพเมื่อเวลาเติบโตขึ้น จะมาอ้างอย่างโน้นอย่างนี้มันไม่ถูก เมืองไทยมีที่ทำมาหากินตั้งมากมายก่ายกอง ชี้เกี่ยจนะไม่ว่า... จริงนะนิดว่า บางทีคนจะชี้เกี่ยเหมือนพวกเด็กวัดโต ๆ ในวัดนี้ก็ได้

มีแสงไฟวูบผ่านไปมาบนตึกเรียนสองสามครั้ง มันเป็นไฟฉายขนาดเล็ก และห้องที่นิดเห็นแสงไฟนั้น นิดจำได้ว่าเป็นห้องอาจารย์ใหญ่ติดกับห้องธุรการ มีเครื่องพิมพ์ดีดพิมพ์สำเนาอะไรมากมายก่ายกอง... ไม่มีใครขึ้นไปในห้องนี้ได้... นอกจาก... นิดไม่อยากจะคิดว่า มีผีในโลกนี้...

รู้สึกเย็นวูบไปทั้งตัว นิดหันหลังกลับ มุ่งอย่างเดียวว่าหนีเข้ามุ้ง นอนคลุมโปง บางทีจะนึกคำสวดมนต์ที่หลวงพ่อสอนออกแต่ตอนนี้ นิดคิดถ้อยคำเหล่านั้นไม่ออกจริง ๆ นิดคลำทางเข้าไปที่มุ้งตนเอง กางไว้แล้วเรียบร้อย รีบเปิดมุ้งขึ้น ความมือเข้าก่อน... โอ้ย นิดไปคว้าเอาขาใครเข้าอีกแล้ว... มุ้งนี่นิดกางมันไว้เองเมื่อตอนหัวค่ำ พี่พัฒน์ก็ยังไม่กลับ ขานั้นนิดรู้สึกว่าย่นแสนย่น สะบัดจากมือนิด... มันเตะมือนิด... โอ้ย...

“โอ๊ะ โอ้ย” นิดพยายามจะร้องเสียงดัง ไม่กลัวหลวงตาแล้ว หลวงตาตื่นได้ก็ดี

ใครที่อยู่ในมุ้ง คว้าคอนิดพับเข้าให้ มือหนึ่งของมันอุดปาก นิดไว้ ครึ่งลากลางครึ่งดึ่งนิดออกมานอกห้อง ดึงมาจนถึงหน้ากุฏิที่นิดนั่งอยู่เมื่อครู... นิดหลับตาตื่นอีกอึก

“เฮ้ย นิดเป็นอะไรไป พี่เอง พัฒน์ไงล่ะ”

นิตลิมตาขึ้น มองไปยังตึกเรียน ทันใดนั้น แสงสว่างจากไฟฉายวาบขึ้นอีก มีเงาคนเคลื่อนไหวเหมือนกำลังยกของหนักสองสามคน ที่พัฒน์มองตามสายตาของนิต เขาปล่อยมือจากไหล่ของนิตแล้วยืนพรืดพรวดขึ้น

“ขโมย” เขากะชิบ “ขโมย กำลังจะยกเข้าโรงเรียนเราแล้ว”

นิตนั่งตัวแข็ง ถึงแม้เป็นขโมย ไม่ใช่ผี นิตก็ยังกลัวอยู่ดี

“ไปเรียกพวกเรามา อย่าเอะอะไปนะ ไปช่วยกันจับขโมยพวกใด ๆ เอามาให้หมด”

นิตได้สติหักห้ามความกลัวลงไป ความรู้สึกสำนึกของความ เป็นลูกผู้ชายจะต้องกล้าหาญ ทำให้นิตวิ่งเต็มฝีเท้าสักระยะร่วมไม้ไป เรียกพรรคพวกตามกฎิพระ “ถึงเวลาที่เรากุณจะต้องแสดงความสามัคคีกันแล้ว” นิตคิด

ทุกคนต่างผลุนผลันลุกขึ้นจากที่ซึ่งกำลังนอนอยู่อย่างบรมสุข บางคนคว้าไม้ บางคนคว้ามีด คนละไม้คนละมือ มาชุมนุมกันอยู่ใต้ร่มไม้ข้างโรงเรียนอย่างเงิบกริบคอยรับคำสั่งการจากที่พัฒน์ และพีโต พีโตเรียนอยู่โรงเรียนอาชีวะ สูงไปกว่าที่พัฒน์เสียอีก นิตและพวกเด็กเล็กอายุไล่เรื้อกันคอยจับตาดูพวกขโมย โดยเรียงกันอยู่ใกล้ทางเข้าออกโรงเรียนและใกล้รั้วคอยดูว่าขโมยจะออกทางถนนหรือไม่

นิตเองทะเร่ระว่าเข้าไปพบรอสองแถวเล็กจอดคอยที่อยู่เห็นคนร้ายคนหนึ่งรออนุบนรยอีกคนหนึ่งกำลังหอบเครื่องพิมพ์ดีดของโรงเรียนออกมาพอดี ความกลัวและความตกใจรวมกัน ทำให้

นิดร้องตะโกนสุดเสียงว่า “ขโมย ขโมย”

มีเสียงอะอะ มีเสียงร้อง ชุลมุนกันไปหมดไม่รู้ว่าเป็นใคร
 ภารโรงโรงเรียนซึ่งมีอยู่คนเดียวก็คงจะวิ่งออกมาสมทบกับพวกเด็กวัด
 ด้วย นิดไม่รู้ดอกว่าบรรดาพรรคพวกของพี่พัฒน์ทำอะไรจึงจับ
 ขโมยได้สองคน ส่วนคนที่นิดมาพบแล้วอะอะขึ้นนั้นก็เผ่นหนีไป
 โดยไม่หันได้เอารถไปด้วย พวกจับผู้ร้ายดีอกดีใจกันยกใหญ่ เมื่อ
 ตำรวจมาถึงต่างคนต่างชิงกันให้ปากคำ่วนวายไปหมด จนไม่รู้ว่
 คนต้นเหตุให้พบผู้ร้ายนั้นมีนิดและพี่พัฒน์

นิดนึกอย่างภาคภูมิใจคนเดียวว่า นิดต่างหากเป็นคนเห็นคน
 ร้ายก่อน แต่นิดนึกไม่ถึงว่าจะเป็นคนร้าย นึกว่าเป็นมืออย่างเพื่อน ๆ
 เคยนึก หลวงตาหัวเราะหึ ๆ เมื่อนิดบอกหลวงตาว่านิดนึกอย่างไร
 “ฝีมือด้วยหรือวะ คนเราร้ายกว่าผีเสียอีก อะไรเด็กผู้ชายแท้ ๆ กลัวผี”

คืนนั้นทุกคนตื่นเต้น มีความรู้สึกว่าเป็นผู้กล้าหาญ เกิด
 เป็นคนสำคัญขึ้นมาแล้ว รวมทั้งนิดด้วย หลวงตาไล่ให้ทุกคนเข้า
 นอน บอกว่า “พวกเด็ก ๆ มีเวลานอนอีกสองชั่วโมง พระก็จะ
 เคาะระฆังให้ตื่น”

แน่ละ พวกเด็กหลายคนต้องออกสะพายย่ามตามหลวงพ่อ
 หลวงพี่ หลวงน้า หลวงอา และหลวงตาออกรับบิณฑบาตแต่
 เข้าวัดทุกวัน จำเป็นที่จะต้องรีบเข้านอน แล้วก็รีบหลับ ๆ เสียวจะ
 ได้ไม่ง่วงในวันรุ่งขึ้น

แต่ นิดและพี่พัฒน์นอนไม่หลับ พี่พัฒน์เล่าว่า “แหมพอ
 แกร้องขโมย อ้ายคนที่อยู่ข้างในทิ้งของโครมเบื้อเรื้อ พี่โตโอดเข้า

ถือคอกเจ้าคนหนึ่ง มันจับเอามิดมาจากไหนไม่รู้จะแทงพีโด ที่นี้ก็ถึงบทนายพัฒน์ กระโดดเข้าแย่งมิดจากมือมันทันที บิดข้อมือมันเสียจนมันต้องปล่อยมิด ไม่งั้นละก็หนีเดี๋ยพีโดกลายเป็นศพแห้งแก่”

เขาทำท่าเหวี่ยงซ้ายป่ายขวา บิดมือเจ้ามหาโจรอยู่ในมุ้ง เหวี่ยงเอาลูกคางนิตเข้าจนร้องอ้อยเบา ๆ กลัวว่าหลวงตาจะได้ยินแล้วก็รู้ว่า นิตกับพีพัฒน์ยังนอนไม่หลับ

“ต่อไปนี่เห็นจะต้องสมัครเล่นมวยที่โรงเรียนเสียแล้ว เรามีการสอนมวยเอช คิลปะป้องกันตัวเอช ทำเป็นชุมนุม เอเราจะเอาคิลปะป้องกันตัวดี หรือมวยดีหือ” พีพัฒน์ปรารภแต่ไม่ใช่ปรึกษา เพราะพีพัฒน์ไม่ยอมเด็ดขาดที่จะปรึกษานิตซึ่งเด็กกว่า

นิตพยายามนึก มวยก็ดี นอกจากป้องกันตัวได้ยังขึ้นชกมวยหากินได้อีก ก็เป็นอาชีพได้อย่างหนึ่งเหมือนกัน คิลปะป้องกันตัวก็ได้แต่เพียงป้องกันตัวเท่านั้น เหมาะสำหรับคนที่จะไม่หวังมีอาชีพเป็นนักมวย

“ว่าแต่พีพัฒน์ไปไหนมาล่ะเมื่อคืน ฉันไปนั่งรอพีพัฒน์ที่หน้ากุฏิจนตีก พีพัฒน์ก็ไม่กลับสักที กลัวว่าหลวงตาท่านจะรู้ พีพัฒน์จะถูกค่าเอา”

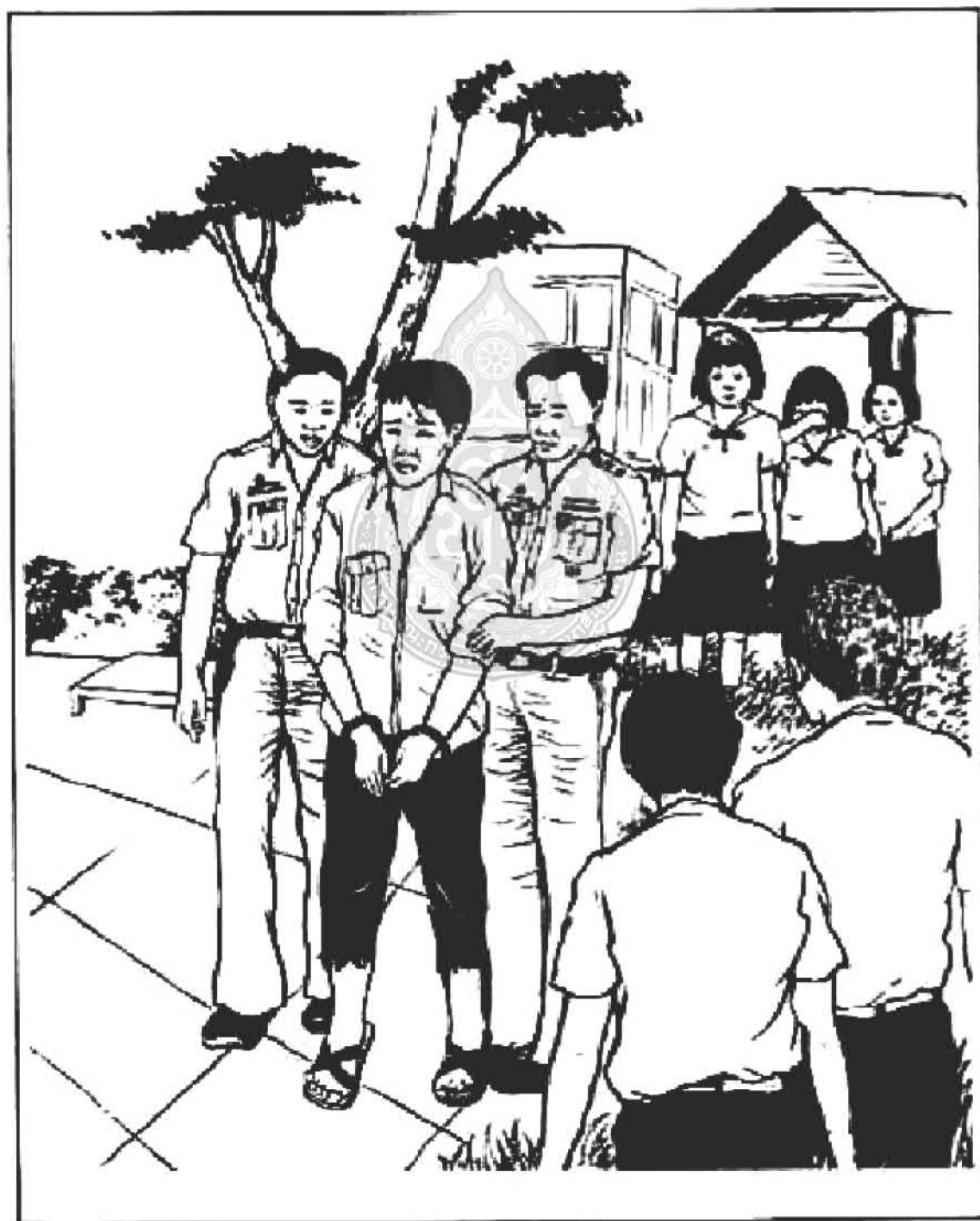
“กลัวผีนะไม่ว่า คราวนี้แกล้งเห็นแล้วไซ้ใหม่ล่ะว่าไม่มีผีสงที่ไหนดอก กลัวไปได้ หัดนอนคนเดียวเสียบ้างซี” พีพัฒน์หัวเราะเยาะ “นี่ดีแต่ว่าฉันกลับตีกนะ เราจึงจับขโมยได้”

“ฉันนั่งคอย ๆ พีพัฒน์ เห็นแสงไฟบนห้องครูใหญ่วูบส่ายไปมาครูเดียวเท่านั้น คิดว่า...”

“คิดว่ามีผี” พี่พัฒน์ล้อ “ก็เลยรีบกลับเข้ามุ้ง ร้องยังกะถูก
เขาทุบหัวเอายังงั้นแหละ” พี่พัฒน์ยังคงหัวเราะครีครื้นแต่ไม่มี
เสียงดังออกมานอกมุ้ง

“เปล่าหรอกน่า” นิดคำน กลบเลื่อนความกลัวของตน
“ใครจะรู้ ฉันนั่งเฝ้าอยู่หน้ากุฏิแท้ ๆ แล้วพี่พัฒน์ขึ้นมาทางไหนล่ะ”

นึกไม่เคยลืมเหตุการณ์ขโมยคืนวันนั้นเลย เพราะในวันรุ่งขึ้น ครูใหญ่ประชุมครูและนักเรียนทั้งโรงเรียน เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคืนนั้นให้ทุกคนฟัง ครูใหญ่บอกว่า คืนนั้นผู้ร้ายมาปล้นโรงเรียน เพราะคนร้ายมีสี่คน เพียงแต่ตั้งแต่มองคนขึ้นไป มีอาวุธ แล้วก็เข้าทำการโจรกรรมคือขโมยนั่นเอง แต่ต้องทำการโจรกรรมนั้นในเวลาค่าคืนซึ่งตามกฎหมายว่า เป็นเวลาวิกาล ก็เข้าข่ายกฎหมายว่า เป็นการปล้น โทษนั้นหนักกว่าขโมยธรรมดาหรือจี้ อาวุธนั้นคือมีด ตำรวจจับได้พร้อมของกลาง ที่พัฒน์อ้างว่าเป็นฝีมือที่พัฒน์ช่วยบิดมือนำผู้ร้ายขณะที่กำลังจะแทงพี่โต คืนนั้นที่พัฒน์เล่ายังทำท่าทำทางเหวี่ยงเอาลูกคางนิตจนร้องออกมา

ครูใหญ่บอกว่าคนที่นำสรรเสริญและโรงเรียนควรจะชอบใจอย่างยิ่งคือนิต เพราะนิตเป็นคนเห็นขโมย แล้วนิตอีกนั่นแหละที่เกี่ยวได้กระชิบกระชาบเด็กวัดทั้งหลายให้ตื่นขึ้นมาจับผู้ร้าย

ครูใหญ่กล่าวชมเชยนิตในที่ประชุมแล้วที่ประชุมก็ปรบมือให้นิตด้วย ครูใหญ่ขอให้นิตเล่าเหตุการณ์คืนวันนั้นต่อหน้าในที่ประชุม นิตรู้สึกหัวใจพองโตจนแทบอก ตื่นเต้นดีใจจนเกือบจะกลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่ นิตลุกขึ้นไปยืนหน้าห้องประชุม พูดเกือบจะไม่ออกกระแอมก็แล้ว ยืดอกเต็มทีก็แล้ว แต่ในที่สุดนิตก็พูดออกมาได้ จะฉานพอสสมควร ทั้งที่ขาของนิตสั่นตึก ๆ จนคิดว่าคงจะมีคนเห็นอย่างน้อยก็พวกครูอาจารย์ของนิตที่นั่งข้างหน้าในห้องประชุมนั้น

นิตเล่าถึงเหตุการณ์จับขโมยในคืนนั้น โดยไม่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้นิตเห็นการขโมยขึ้นซึ่งเหตุการณ์มันเกิดจากนิตซี้ลาด

กลัวผีแท้ ๆ แต่ต่อจากนี้ไป นิดจะเป็นคนกล้า นิดจะไม่กลัวใครทั้งนั้น โดยเฉพาะสิ่งที่ไม่มีความกลัว ไม่มีข้อพิสูจน์ว่ามันมีจริงหรือไม่

ในตอนสุดท้าย นิดเล่าถึงนิคมาพบรอสองแถวจอตระพวกผู้ร้ายอยู่ แล้วนิดเป็นผู้ร้องเอะอะโวยวาย ตอนนี้นิดรับว่านิดร้องเพราะนึกตกใจ... นิดเสริมคำพูดของตนเองว่า "ผมอดไม่ได้ที่จะหันมาดูโรงเรียนของผมในยามค่ำคืนตึกคืนเสมอ ผมรู้ว่านี่เป็นโรงเรียนของผม ผมมีหน้าที่จะต้องดูแล ช่วยเหลือโรงเรียน รักษาโรงเรียนไว้ ให้มีชื่อเสียงที่สุด ผมคิดว่าอย่างนั้น ผมคิดว่ามันเป็นหน้าที่ของผมที่จะทำให้โรงเรียนได้..." นิดพยายามจะนึกถึงคำพูดอื่นอีกอย่างที่หลวงตาเคยสอนเรื่องหน้าที่ แต่ก็นึกไม่ออก เพราะหลวงตาพูดมานานเต็มทีแล้ว ไม่ใช่เพิ่งจะพูดเมื่อวันสองวันที่ผ่านมา นิดพยายามนึกถึงหนังสือที่เคยอ่านให้หลวงตาฟัง นิดพยายามนึกถึงหลวงตา แต่ก็นึกไม่ออก นิดจึงยืนนิ่งเงียบไป ครูใหญ่คงจะสงสัย จึงปรบมือนำขึ้น นิดรีบโค้งที่ประชุม แล้วเดินกลับมาอยู่ที่นั่ง...

ตั้งแต่วันนั้น นิดกลายเป็นคนสำคัญของโรงเรียนอย่างที่เขาเรียกว่าวีรบุรุษในหมู่เพื่อน ๆ ของนิดเลขที่เดียว นิดจะไม่มีวันลืม

สองวันต่อมา ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ได้พาผู้ต้องหาว่าเป็นผู้ร้ายมาชี้และแสดงให้เห็นเหมือนที่ได้ทำการโจรกรรมวันนั้น เขาเรียกว่าทำแผนประทุษกรรม เมื่อรับสารภาพแล้วพวกนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนก็พยายามจะตะแคงคอดู แม้ตัวครูคุมชั้นเองก็อดที่จะหันมามองดูไม่ได้

นิตถูกเรียกตัวออกมาร่วมในการทำแผนนั้นด้วย และเป็นครั้งแรกที่นิตได้เห็นชายสองคนมีกุญแจมือล่ามติดอยู่ พอเห็นหน้าคนหนึ่งโน้น นิตตกใจเป็นที่สุดด้วยนึกไม่ถึง คน ๆ นั้นดูเหมือนจะรุ่มราวดร้าวเดียวกับพี่พัฒน์เท่านั้น อายูราว ๆ สิบหกสิบเจ็ด “ยังเด็กอยู่มาก” ครอบงำให้นิตได้ยิน

แต่รูปร่างผอม ซีดอมโรค แม่มาชายชนมที่หน้าโรงเรียนบ่อย ๆ และนิตรู้ว่า เขามาปลุกกระตือบเล็ก ๆ อยู่กันกับแม่และน้องที่ไม่ไกลจากวัดนั้นนัก นิตเคยเห็นหน้าคน ๆ นั้นบ่อย ๆ พี่พัฒน์ยังบอกนิตว่า “สิงห์อมควัน” ติดยาเสพติด หรือบางทีอาจจะคิดเกินเออร์ก็ได้

เมื่อก่อนนิตรู้ว่าเขาเป็นคนดี หลวงตายังเคยพูดว่า “เจ้าประกอบคนนั้นมันเป็นคนดี ช่วยแม่หาบของไปขาย” นิตเคยเห็นแม่ของประกอบไปซื้อกล้วยจากตลาดมาทำขนมกล้วยขาย ประกอบก็ไปช่วยแบกกล้วยมาเป็นเครือ เขาเป็นลูกที่ดี... แต่เพราะอะไรเล่า ประกอบจึงเป็นไปเช่นนั้น

พอครูใหญ่เห็นหน้า ครูใหญ่ถอนหายใจเฮือก ครางออกมาว่า “โธ่...ทำไมประกอบเป็นอย่างนี้ไปได้”

เขาก็มหันเมื่อครูใหญ่ทักอย่างนั้น ตำรวจช่วยพูดว่า “เขาคิดยาครบครู”

นิตยืนอยู่ใกล้เขาที่สุด นิตได้เห็นริมฝีปากของเขาสั่นระริก นิตได้เห็นน้ำตาเขาหยดถูกขาทางเกงที่เขาห้อยอยู่เพราะเขาก็มหันคำมาก เขาไม่ได้ปริปากบอกว่า เขาผิดไปแล้ว แต่นิตรู้จากกิริยาท่าทาง

ของเขา เขาเสียใจที่เขาได้กระทำอย่างนั้น เขาอับอายที่เขาทำอย่างนั้น อย่างน้อยก็อับอายครูอาจารย์ที่สั่งสอนเขามา เด็กนักเรียนโรงเรียนเดียวกับเขา

ประกอบเคยเป็นนักเรียนประถมที่นี่ เนื่องจากตอนนั้นยังไม่มีชั้นมัธยม เมื่อเรียนจบชั้นสูงสุดของโรงเรียน ประกอบก็ออกจากโรงเรียนไป มีคนรู้ว่าประกอบจะไปเรียนต่อ แต่ทางบ้านขาดแคลนเงิน ประกอบจึงช่วยแม่ทำขนมขายอยู่ที่บ้าน

ในกลุ่มนักเรียนหญิงที่มามุงคือนั้น นิดเห็นเด็กคนหนึ่ง เมืองมองแอบบังเพื่อน ๆ อยู่หลังสุด และเมื่อนิดมองไปเห็นเธอกำลังก้มหน้า ยกแขนขึ้นปัดน้ำตา นิดมองไม่เห็นหน้าคิดว่านี่เป็นใคร

เด็กผู้หญิงคนนั้นกำลังร้องไห้ แล้วสักครู่ก็เดินหลบไปก่อนคนอื่น ๆ นิดสงสัยว่าทำไมจึงต้องร้องไห้ นิดอยู่ครู่หนึ่งจึงจำได้ว่าเด็กคนนั้นชื่อกาญจนา อยู่ชั้นประถมห้าต่ำกว่านิดชั้นหนึ่ง และกาญจนาเป็นน้องสาวของประกอบนั่นเอง

กาญจนาหลบหน้าเพื่อน ๆ ไป เธอคงไม่อยากจะเห็นหน้าของพี่ชายด้วยความอับอายและสงสาร มันก็น่าจะคิดมากอยู่ดลก ในเมื่อมีพี่ชายที่ได้ชื่อว่าเป็นโจรปล้นโรงเรียนของตนเอง

นิดคิดอย่างสลดใจว่า ประกอบก็ร้องไห้ เขาคงเสียใจในการกระทำของตน แต่น้องสาวนั้นอาจจะเสียใจมากกว่า และเธอจะเผชิญหน้าเพื่อนฝูงและครูบาอาจารย์ได้อย่างไร นิดเห็นใจเธอ

เมื่อตำรวจพาผู้ต้องหากลับไปแล้ว เป็นเวลาใกล้หยุดพักกลางวัน ครูจึงปล่อยให้เด็กนักเรียนได้พักก่อนเวลาเล็กน้อย นิดยังมี

เวลาเหลือพอที่จะเถลไถลก่อนที่จะไปประเคนอาหารให้หลวงตา จึงพยายามเดินตามหากาญจนา อย่างน้อยนิดคิดว่า มันเป็นการแสดงว่า นิดมิได้เจตนาจะเป็นศัตรูของเธอ นิดอยากจะให้เธอรู้ว่า การกระทำของประกอบนั้นเป็นเฉพาะตัวเขาคนเดียว ไม่ใช่กาญจนา ซึ่งเป็นน้องสาว และถ้ากาญจนาเป็นคนดี ไม่มีใครดอกที่จะรังเกียจเธอ

นิดเคยจำหลวงตาพูดถึงเด็กวัดบางคนที่หลวงตาวางใจมีความประพฤติเกเร ไม่ยอมให้พำนักอยู่ในวัด แต่น้องชายของเด็กวัดคนที่ถูกหลวงตาให้ออกไปจากวัดนั้นหลวงตายังยอมรับให้อยู่ในวัดได้

หลวงตาบอกว่า “นิ้วไหนร้ายก็ตัดแต่นิ้วนั้น มันไม่ได้ร้ายเกินไปทุกนิ้วดอก” ประกอบเป็นผู้ร้าย โรงเรียนก็น่าจะตัดประกอบออกไป แต่กาญจนามิได้มีส่วนกับพี่ชาย ก็ไม่น่าที่โรงเรียนหรือเพื่อน ๆ จะรังเกียจ

เขามองเห็นหลังเธอไว ๆ กาญจนาเดินดุ่มตรงไปที่บ้าน บางทีอาจจะไปบอกแม่ บางทีแม่ของเธอจะไม่ว่าลูกชายทำอะไร และถูกจับไป... หรือบางทีกาญจนายากจะหลบหน้าเพื่อนฝูงและครูอาจารย์ หนีไปเสียให้พ้นสายตาที่กาญจนาคิดว่าเธอทนไม่ได้

เย็นวันนั้นเมื่อนิดกลับมาถึงกุฏิหลวงตาพบแม่ของประกอบ นั่งคุยอยู่กับหลวงตา เล่าเรื่องประกอบให้หลวงตาฟังพร้อมทั้งร้องไห้ไปด้วย “ประกอบมันไม่มีสันดานเป็นโจรผู้ร้าย เขารู้ค่ะหลวงตาว่าเขาควรจะช่วยแม่ชายของ เขาก็ช่วยทุกครั้งที่อยู่บ้าน ให้ไปเรียน เขาก็ไปค่ะ ไปอยู่พักหนึ่ง แล้วก็บอกว่าไม่อยากเรียนจะมาช่วยแม่ทำขนมขาย...”

“เห็นครูเขว่ามันเคยเป็นเด็กเรียนดีนี่นา ขยันขันแข็ง” หลวงตา
ท้วง

“ค่ะ ตอนแรก ๆ ก็เป็นอย่างนั้น เมื่ออยู่โรงเรียนนี่นะเป็นคนดีมากที่สุดคนเดียว อีฉันก็หวังจะฟังลูกชายคนนี้ พ่อเขาก็ไม่อยู่ไปรับจ้าง เขาทำงานไกล นาน ๆ ส่งเงินมาที อีฉันทำขนมขายก็พอจะมีรายได้ ตั้งใจว่าจะส่งเสียให้เขาเรียน คิดว่าเขามีสติปัญญาดี ต่อไปก็หวังจะฟังพบบ้าง” แม่ของประกอบตอบ

“แล้วมันไปยังไฉมายังไฉจึงไม่เรียนล่ะ มีหน้าจ๋ามขโมยโจรเข้าข่ายการปล้นเอาเสียด้วย ดีแต่ยังไม่เกิดฆ่ากันตายขึ้นนะนา”

แม่ของประกอบยกมือขึ้นทาบอกเหมือนตบใจคำพูดของหลวงตา น้ำตาร่วงพรูมาอีก “เขาต้องการอะไรอีฉันก็ให้ทุกที เงินทองเก็บไว้ที่ไหนก็รู้ แต่ตอนหลัง มันหยิบเอาไปบ่อย ๆ แล้วก็หายหน้าไป นาน ๆ ก็กลับมาอนบ้านเสียที กินอยู่อดอยาก ผอมลง ๆ...”

“มันติดยา” หลวงตาโบกมือท้วง

“ค่ะ อีฉันก็ฟังทราบ ไม่ค่อยได้มีเวลาดูแลเขา เห็นว่าโตเป็นหนุ่มแล้ว เขามีงานอะไรทำก็ไม่รู้ แต่เรื่องไม่เรียนนี่แหละคะ พุดกันอยู่นานทีเดียว... บางที อาจจะเป็นเพราะไปคบเพื่อนไม่ดี ติดยาตอนนั้นก็ได้ อีฉันก็นึกว่าลูกไม่สบาย ให้ไปหาหมอ เขาก็ไปเอาเงินไปหาหมอ... เอ... บางที คงจะไม่ได้ไปหาหมอก็ไม่รู้ เอาไปสูบบุหรี่เสียก็ไม่รู้แหละคะ หลวงตา” สายหน้าอย่างอิดหนาระอาใจ “เมื่อเป็นนักเรียนโรงเรียนนั้น หนีตำรวจกลับมาทีหนึ่งค่ะ จำได้แล้ว

ว่าไปดีกันก็ไหนก็ไม่ทราบ อิจันก็ว่า ทำไมจึงไปดีรันพันแทงกับเขา ไม่เห็นได้เรื่อง เขาตอบว่า...

“ตอบว่าอย่างไร” หลวงตาซัก

“เขาตอบว่า เด็กอีกโรงเรียนหนึ่งมีเรื่องกันกับเพื่อนโรงเรียนเขา เกิดทำร้ายกันขึ้น เขาว่า เพื่อศักดิ์ศรี เขาเลยต้องร่วมด้วยค่ะ ไม่รู้ ศักดิ์ศรีอะไรของเขา”

หลวงตาถอนใจ “ศักดิ์ศรีอะไรของมัน นำความเสื่อมเสีย มาสู่ชื่อเสียงของโรงเรียน นำความเสื่อมเสียมาถึงชีวิตตนเอง นำความเดือดร้อนมาสู่พ่อแม่”

“ค่ะ ตั้งแต่นั้นดูเหมือนจะจงใจแกล้งใครกันไม่ทราบ ก็เลยไม่ค่อยจะไปโรงเรียน แล้วก็เลยไม่ค่อยกลับบ้าน แล้วก็ไป ปล้นขานี้แหละค่ะ”

“นั่นแหละคงไปคบเพื่อนเกเรเข้า ชีวิตของคนก็เลยดับ” หลวงตาพึมพำ “คนเรามันทำด้วยของตัวเองแท้ ๆ ถ้าหากรักดี มันก็มีช่องทางที่จะทำความดีได้ ถ้าหากรักชั่วมันก็เป็นอย่างนี้แหละ ยิ่งเข้าคุกเข้าตะรางออกมามันจะยิ่งแล้วไปใหญ่ งานการหรือก็หายาก เมื่อเล็ก ๆ ไม่ไฝ่ความรู้เป็นทุนเป็นรอน” หลวงตามองแวบมาทาง นิดซึ่งนั่งอยู่ “น่าเสียดาย หัวก็ดี พ่อแม่ก็พอจะสนับสนุนส่งเสีย กลับมาเสียคน ไม่รักดี อ้ายคนที่เขาขาดทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีพ่อแม่ แม่ สติปัญญาด้อยกว่า แต่เขาเพียรพยายามได้ดีก็มากมายก่ายกอง”

นิดนึกว่า ประkobไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีต่อตัวเองเสีย แล้วกระมัง จึงประพฤติดังนี้ นำความเสียใจมาสู่ผู้เป็นแม่ ครู-

บาอาจารย์และแม่แต่เพื่อนผู้หวังดีทั้งหลาย รวมทั้งหลวงตาด้วย

“แล้วอิฉันจะทำอย่างไรดี” แม่ของประกอบพูดไปร้องไห้ไป
“มันเป็นลูกก็ตัดมันไม่ขาด อิฉันไม่กล้าไปดุนมันดอกละ สงสาร”
สะอึกสะอื้นอยู่พักหนึ่ง พูดต่อไปว่า “พ่อของเขารู้คงจะแทบเป็น
ลมตาย”

หลวงตาก็คงไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไรเหมือนกัน นอกจาก
จะปลอบใจแม่ของประกอบถึงเรื่องกรรมเวรตามทำนองของศาสนา
เรื่องของตัวก็เป็นการทำดีได้ก็ทำชั่วได้ชั่ว คนดีไปทำชั่วก็ย่อมจะ
ได้รับผลชั่วอย่างประกอบ

แต่นิดได้รู้อีกอย่างหนึ่งว่า ลูกที่ทำชั่ว ทำผิด ต้องโทษนั้น
พ่อแม่มักจะเป็นทุกข์หนักยิ่งกว่าตัวของผู้ที่ทำผิดเอง แม่ของประกอบ
สารภาพว่า ตัดลูกไม่ขาด เพราะความสงสาร ความรักกับความ
สงสารนี้ นิดแยกจากกันไม่ออก แต่มินิดรู้ว่า แม่ของประกอบคงจะ
ร้องไห้ทุกคืนที่ลูกถูกจับได้ หรือที่รู้ว่าลูกเป็นโจร และยิ่งห่วงกังวล
หนักขึ้นเมื่อรู้ว่าลูกติดยาเสพติด

ประกอบคงจะไม่รู้ดอกว่า แม่ของเขาทุกข์หนักเพียงใด ถึง
กับหยุดขายขนมมาหลายวัน แล้วคร่ำครวญถึงการกระทำของลูก
และหวาดวิตกในชะตากรรมของประกอบอีกด้วย

หลวงตาบอกว่า “มันคงจะไม่เป็นอะไรมากนัก มันไปติดคุก
ติดตารางเสียบ้างอาจจะได้สำนึกในสิ่งผิดชอบชั่วดี อย่างน้อยก็ได้
รู้ว่า การคบคนดีเป็นศรีแก่ตัว การคบคนชั่วมันก็นำมาอย่างนี้”

“ติดคุกแล้วจะหายติดยาไหมละ” แม่ของประกอบถาม

“เขาก็กักขามัน ไม่มีจะสูบมันก็อาจจะเลิกไปได้ แต่คนเราอยู่ที่ความตั้งใจจริง ถ้าเข้มแข็งก็เอาชนะได้ แต่ถ้าอ่อนแอก็เอาชนะไม่ได้ นอกจากคุกขามันก็อาจจะหันเข้าหายาเสพติดอีก หรือถ้ามันเลิกคบเพื่อนติดยา ไม่มีคนชักชวนให้เกิดความอยากอีก มันก็อาจจะเลิกได้”

“เจ้าประคุณเอ๋ย ขอให้เขารู้จักผิดชอบชั่วดี ไหน ๆ จะต้องอยู่ในคุกในตารางก็ขอให้เขาได้คิด นอกจากจะทำร้ายตนเอง ยังทำร้ายอิฉันและพ่อเขาด้วย ทรมานจิตใจยิ่งกว่าตัวถูกติดคุกติดตารางเสียเอง รู้ว่าลูกติดยา อิฉันเสียใจเสียยิ่งกว่าสิ่งใด ประกอบมันไม่รู้ดอกว่าพ่อแม่มันรักมันเพียงใด ห่วงใยมันเพียงใด แล้วก็คราวนี้ผิดหวังในตัวมันเพียงใด”

พูดอยู่สักครูแม่ของประกอบก็กราบลาหลวงตากลับไป สวนทางกับพี่พัฒน์ที่บ้านไฉ่นาญาติ แก่หันมามองพี่พัฒน์ซึ่งรุ่มราวดราวเดียวกับลูกชายแล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นขึ้นมาอีก ยกมือขึ้นปาดน้ำตาตนเองแล้วก็ก้มหน้าจากไป

หลวงตามองตามแม่ของประกอบแล้วก็ถอนใจ พอเห็นพี่พัฒน์ก็เรียกให้เข้าไปหา “เจ้าพัฒน์มาก็ดีแล้ว ข้ากำลังเป็นห่วงอยู่ที่เดียว”

“ครับ หลวงตา” พี่พัฒน์ลงนั่งพับเพียบแทนที่แม่ของประกอบ

“เจ้าประกอบที่ถูกจับคือนั้นมันรุ่มเดียวกับแกหรือ” หลวงตา

ถาม

“ครับ” พี่พัฒน์รับ

“แต่ก่อนมันก็เป็นเด็กดี วิ่งเข้าวิ่งออกระหว่างโรงเรียนกับวัด แต่พอโตขึ้นมันคบคนไม่ดีก็เลยเสีย” หลวงตาปรารภเชิงเล่า

“ครับ เพื่อน ๆ เขาเป็นนักเลง ชอบชกต่อยกันเสมอระหว่างนักเรียนต่างโรงเรียน สู้เขาไม่ได้ก็เลยไปคบหัวไม้ สูบยาเฮโรอิน หรือคอกินเนอร์กันนั่นแหละครับหลวงตา”

“นักเรียนมันจะดีกันไปทำไม เลื่อนภาค อีกประการคนไทยเหมือนกับพี่น้องกันทั้งนั้น มันจะมาดีกันทำไม” หลวงตาหันมาถามพีพัฒน์

พีพัฒน์ตีหน้าปูเลียนชอบกล นึกคิดว่าเขาก็คอบหลวงตาไม่ได้ หลวงตาจึงพูดต่อไปว่า “ทุกคนต่างก็จะต้องเป็นพลเมืองของประเทศต่อไป มันจะต้องเป็นพลเมืองชั้นดี ที่เขาเรียกว่ามีคุณภาพ ถ้ามันเกเรเกะกะดีกันฆ่ากันมาตั้งแต่เด็กมันจะมีคุณภาพได้หรือ บ้านเมืองที่มีแต่คนไม่มีคุณภาพมันก็เป็นบ้านเมืองพิกار มันจะอยู่ยงคงกระพันเป็นประชาธิปไตยอยู่ได้อย่างไร เพื่อนพี่น้องพี่มันก็เดือดร้อนกันไปหมด”

“ครับ คุณหาคคุณภาพ สังคมก็เดือดร้อน”

“เออ ลูกของแก เพราะคนเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม อย่างเจ้าประกอบ มันไม่มีคุณภาพที่จะเป็นพลเมืองดี มันก็มาขโมยโจร ทำให้สังคมเดือดร้อน มันคิดยา มันไม่ได้ทำให้ตัวมันเดือดร้อนอย่างเดียว ต้องมาเกี่ยวพันถึงชาวบ้าน ก่อความวุ่นวายเดือดร้อนรำคาญให้ชาวบ้าน เขา แล้วยังก่อความเดือดร้อนรำคาญเป็นทุกข์ให้กับพ่อแม่อีกด้วย เด็กพวกนี้ไม่รู้ว่าเขาคิดกันยังไงถึงได้ต่ำลงทุกวัน ๆ”

“เห็นแม่ของพี่ประกอบบอกว่า พวกนั้นเขาอ้างว่าเพื่อศักดิ์ศรีของโรงเรียนครับหลวงตา” นิคสอดขึ้น

“ศักดิ์ศรีศักดิ์เสียอะไรกัน” หลวงตามีหางเสียงตรีศไม่พอใจ “ศักดิ์ศรีในทางเกเรเกสอย่างนั้นนั่นมีใครเขายกย่อง มีแต่อัปอายขายหน้า มีแต่ความเดือดร้อน แทนที่ตำรวจจะได้ทำหน้าที่อย่างอื่น กลับต้องมาช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนตีกัน แล้วอายุการตีกันนะใครเสียหาย โรงเรียนไม่ใช่ ตัวเองไม่ใช่ ที่เดือดร้อน หากเกิดการตายกันขึ้น คนตีก็ต้องติดตะราง แล้วใครอีกล่ะที่เดือดร้อน ตัวไซ้ใหมอนาคตดับเชียวแหละ แล้วพ่อแม่เล่า ไม่เดือดร้อนเสียใจดอกหรือ”

เมื่อไม่มีใครตอบ หลวงตาจึงเทศนาพวกนิคต่อไปว่า “คนที่มันไปหาเรื่องเดือดร้อนรำคาญนะพวกเรียนไม่ดีทั้งนั้น วันหนึ่งๆ ไม่มีอะไรคิดหัวอยู่ในเรื่องการเรียน การหาวิชาความรู้มันก็ไปแสหาเรื่อง คนที่ดีๆ หน้อยก็เสียเพราะเพื่อนรังกันไป ข้าอยากจะถามพวกแกกันว่าโรงเรียนที่เขามีนักเรียนเรียนเก่งๆ มีชื่อนะเขามีชื่อเสียงในทางดีกันบ้างไหม เพื่อศักดิ์ศรีของโรงเรียนมันน่าจะแข่งขันกับเขาในเรื่องความเก่งกล้าในทางวิชาการหรือทางกีฬา ไม่ใช่โด่งดังในทางพาลเกเรยอดนักเลง” หลวงตาสนใจอีก “นี่แหละข้าจึงไม่รู้ว่าพวกนักเรียนนักเลงนั้นเขาคิดอย่างไร” กวาดสายตามาทางพี่พัฒน์ แล้วหลวงตาก็ตลึงเสียงอ่อนลงว่า “เรื่องเจ้านิคนั่นข้าไม่ค่อยจะห่วงนักดอก แต่แกสิ เจ้าพัฒน์กำลังหนุ่มแน่น หากไม่ยั้งคิดเสียบ้าง กระเจิดกระเจิงตามคนเสียไปก็แย่ ผู้ปกครองกับครูทางโรงเรียนไม่ค่อยจะได้ติดต่อกัน”

เมื่อมีประกอบเป็นตัวอย่าง หลวงตาก็มีความคิดห่วงใยลูกศิษย์ หลวงตาขึ้นมาบ้าง จึงอบรมนิตกับพี่พัฒน์เสียอีคยาว แต่ก็อย่างเคย คำพูดของหลวงตา ถ้าขึ้นชื่อว่าสั่งสอนละก็ จะติดค้างอยู่ในหูของ นิตหรือพี่พัฒน์ก็คงไม่ถึงครึ่ง

คืนนั้น นิตและพี่พัฒน์นอนคุยกันถึงเรื่องของประกอบ พี่พัฒน์กับประกอบรู้จักกันอยู่เพราะคนหนึ่งเป็นเด็กวัด อีกคนหนึ่ง มีบ้านอยู่ใกล้วัด และเมื่อเรียนอยู่ชั้นประถมตอนนั้นก็อยู่โรงเรียน เดียวกัน แต่เมื่อขึ้นชั้นมัธยมจึงแยกย้ายกันไป

นิตสงสัยว่าพี่พัฒน์คิดอย่างไรในการที่พี่พัฒน์จับเพื่อนของตนส่งตำรวจ พี่พัฒน์ไม่พูดแต่ก็คิดว่า มันเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี ทุกคนจะต้องช่วยกันกับตำรวจ ช่วยกันจับคนร้ายส่งตำรวจถ้าช่วยได้ หรือมิฉะนั้นก็ต้องบอกตำรวจ ถ้ารู้ว่ามีคนร้ายอยู่ที่ไหน พี่พัฒน์ทำตามหน้าที่ของพลเมืองดี มันเป็นหน้าที่ที่พี่พัฒน์ต้องกระทำ

นิตนึกเลยไปถึงกาญจนา เด็กผู้หญิงคนนั้น...

“พี่พัฒน์ พี่ประกอบมีน้องสาวอยู่ที่โรงเรียนอีกคน พี่พัฒน์ รู้จักเขาไหม” นิตถาม

“ไม่รู้ ไม่สนใจผู้หญิงยิ่งเรื่อ” พี่พัฒน์ตอบ

“พี่พัฒน์คิดว่าน้องสาวพี่ประกอบจะคิดอย่างไร ฉันเห็น เธอร้องไห้ด้วย” นิตกระซิบ

“มันก็ต้องร้องไห้ทั้งนั้นเมื่อพี่ชายของตนเป็นโจรแล้วก็ยัง แถมถูกจับได้เสียด้วย” พี่พัฒน์ตอบ

“ถึงจับไม่ได้เขาก็ต้องเสียใจใช่ไหมพี่พัฒน์ ที่มีพี่ชายเป็นโจร เขาว่าคนเป็นโจรผู้ร้ายนั้นเป็นคนหนักแน่นคน เสียชาติเกิดใช่ไหมพี่”

“อือ” พี่พัฒน์กรางรับ

“แต่น้องสาวของพี่ประกอบ ไม่ได้เป็นโจรนี่พี่” นิดค้าน

“นอนเสียเฉอะน่า ชี้เกี่ยจพุดเรื่องของคนอื่น” พี่พัฒน์ตัดบท บางทีเพราะเขาไม่รู้จะออกความเห็นอย่างไร บางทีเขาอาจจะไม่อยากจะพุดเรื่องของประกอบซึ่งเป็นเพื่อนของเขาเองก็ได้

แต่นิดนึกไปถึงแม่ของประกอบและน้องสาวของเขา ทั้งสองคงจะทุกข์กันไปคนละทาง แม่นั้นเป็นทุกข์ถึงความทุกข์ยากของลูก แม้ลูกจะได้ทำความผิดหรือชั่วอย่างร้ายแรง นิดได้ยินแม่ของประกอบ พุดว่า อย่างไรก็ตัดลูกไม่ขาด สงสาร แต่นอกเหนือจากความสงสารของแม่ที่จะมีต่อลูก นิดรู้ว่ามันคือความรัก แม่ห่วงในความลำบากทั้งทางกายและจิตใจที่ลูกจะได้รับจากโทษทัณฑ์นั้น แม่ของประกอบเป็นห่วงไปถึงอนาคตของประกอบยิ่งไปกว่าที่ตัวเขาเองจะนึกถึง

ส่วนกาญจนา น้องสาวของประกอบ คงจะเป็นทุกข์ในฐานะของผู้เป็นน้อง หวาดวิตกในการที่พี่ชายถูกจับ เห็นใจและสงสารเขาเพราะน้องย่อมจะรักพี่ แต่ที่กาญจนาเป็นทุกข์หนักคงเป็นเรื่องของตนเอง เธอมีความรู้สึกอับอายขายหน้าในการกระทำของพี่ชาย รู้สึกกลายเป็นผู้ด้อยในสังคมของนักเรียน ครู และเพื่อนบ้านในการที่เป็นกรณีพิพาทกับบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นคนร้าย นิดคิดว่ากาญจนาก็คงไม่รู้อะไรจะวางตัวอยู่ในท่ามกลางสายตาของครู เพื่อนนักเรียน และเพื่อนบ้านอย่างไร นิดคิดว่าสิ่งเหล่านี้ จะต้องทำให้เธอคิดหนัก

และกระทบกระเทือนอย่างมาก บางทีกาญจนาอาจจะมีความรู้สึก
ว่าเหว่เป็นที่สุด ในเมื่อไม่มีใครที่พอจะปรึกษาหรือปรึกษาได้
แม้แต่แม่ กาญจนาก็ต้องรู้ว่าแม่นั้นมีทุกข์หนักอยู่แล้วในหัวใจ แม้
จะเป็นทุกข์คนละปลาย แต่ก็หนักจนเกินกว่าที่กาญจนาก็จะไปทบทวน

ถ้าเป็นนิค บางที อาจจะคิดหนีหน้าไปจากโรงเรียน จากบ้าน
เพราะไม่อยากจะทำให้เสียชื่อเสียงตาอันดูหมิ่นดูแคลนหรือแม้แต่เห็นใจ
จากผู้ใด... แต่ กาญจนาก็จะไปไหน นิคเป็นผู้ชายยังพอไปอาศัยวัด
อื่นได้ กาญจนาก็เป็นเด็กผู้หญิงวัยเริ่มรุ่น จะไปไหนได้

นิคก็ไปถึงประกอบ เขาเป็นคนโชคดีกว่านิค ที่มีพร้อม
ทั้งพ่อ แม่ และน้อง ที่จะรักและห่วงใย ที่จะร่วมเป็นทุกข์และ
เป็นสุข แต่ทำไมเขาจึงประพฤติตัวอย่างนั้น นิคคิดว่า ไม่มีข้ออ้าง
อันใดที่พอจะเป็นเหตุให้เขาต้องทำตัวอย่างนั้นได้

นิคพึมพำออกมาว่า “ที่ประกอบไม่น่าจะทำตัวอย่างนี้เลยนะ
ที่มีพ่อแม่ มีน้องที่จะรัก ที่จะเป็นห่วง ฉันยังนึกอิจฉาคนอย่าง
ที่ ฉันไม่มีใครเลย จะดีจะชั่วก็ไม่มีใครสนใจ” นิคถอนใจ “ฉัน
มันขาดคนที่รักเสียจริง ๆ”

“เฮ้ย ไปคิดอะไรมากกว่านิค แกไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ แต่แกก็มี
หลวงตาที่จะรัก คนเราเมื่อเกิดมาแล้วนะ มีหรือที่จะขาดคนรัก
คนห่วงใย แม้แต่หมามันก็ยังมีคนเอาใจใส่ห่วงมันนี่นา ถ้าหลวงตา
ไม่เอาแกมาเลี้ยง หลวงท่านก็เก็บเอาแกไปเลี้ยงที่บ้านราชวิถี จะ
มาวัดคิดอะไรมาก เกิดมาแล้วมันก็ต้องต่อสู้ ต่อสู้ในทางดี เมื่อแก
ขาดพ่อขาดแม่ แกก็ต้องหาสิ่งมาทดแทนให้เหมือนกับคนที่เขามีพ่อ

มีแม่” พี่พัฒน์เป็นคนสนุก ไม่ชอบคิดอะไรที่จะนำความทุกข์มารกหัวใจ

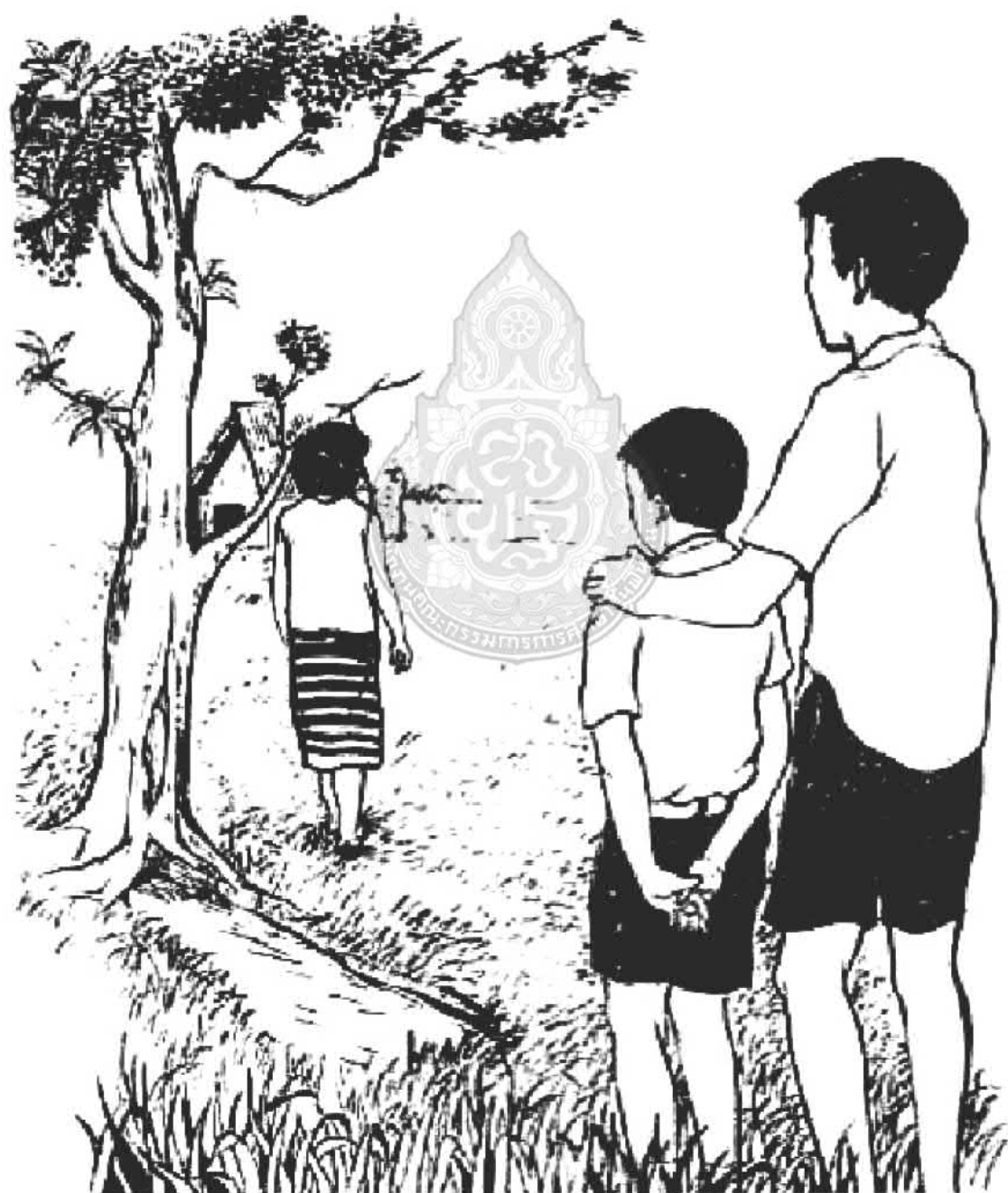
เขาพูดเสมอว่า “เราหัวเราะไว้ดีกว่า เราสนุกคนอื่นเขาก็สนุกด้วย แต่เราทุกข์นั้น เราทุกข์คนเดียว ไม่มีใครเขามาทุกข์กับเรา”

และคืนนั้นเขาพูดกับนิดาว่า “ถ้าหากแกมัวแต่นั่งคิดนอนคิด เรื่องตัวเองไม่มีพ่อแม่ละก็ ฉันไม่นอนกับแกละ ร้าคาญ คนเราเมื่อมันเป็นอย่างนี้ พ่อแม่ตายไปอย่างนี้มันจะไปช่วยให้ฟื้นคืนมาได้เมื่อไร ถ้ามัวคิดว่าตัวขาดนั้นขาดนี้ ก็ไม่ต้องทำอะไรกัน ขาดก็หามันเข้าสิ เมื่อเราคิดว่าไม่มีใครเขารัก ก็รักเขาเข้าสิ หลวงตาบอกเสมอไม่ใช่หรือว่า อยากจะให้ใครรัก ก็รักเขาก่อน มีน้ำจิตก็ได้น้ำใจมาตอบ”

แล้วพี่พัฒน์ก็พลิกตัวนอนตะแคง ไม่พูดอีก นึกคิดว่าเขาหลับไปแล้ว แต่นึกยังคงนอนคิดถึงคำพูดของพี่พัฒน์ จริงของเขาไม่มีใครในโลกนี้ที่จะขาดความรัก และไม่มีใครดอกที่จะถูกทอดทิ้งอ้างว้างอยู่คนเดียว ถ้าหากคนนั้นรู้จักรักคนอื่นและช่วยเหลือคนอื่น

ด้วยมนุษยธรรม

โต๊ะอาหารสำหรับครูนั่งเป็นโต๊ะยาว แล้วมีม้านั่งสองข้าง เหมือนอย่างของนักเรียนแต่อยู่ข้างหน้า ม้านั่งของครูหันหลังชนกับของนักเรียนด้านหนึ่ง และบังเอิญนิตนั่งโต๊ะถัดจากโต๊ะอาหารของครู แล้วม้านั่งของนิตหันหลังชนกับม้านั่งของครูแถวหนึ่งในตอนกลางวัน วันนั้น ที่จริงวันนั้นเป็นวันเดียวที่นิตได้มานั่งรับประทานอาหารร่วมกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน เพราะหลวงตาไม่อยู่ไปจำวัดที่ต่างจังหวัด แล้วจะกลับในตอนเย็นวันนี้ นิตจึงไม่ต้องประเคนอาหารให้หลวงตา และเพราะหลวงตาไม่ได้อยู่รับบิณฑบาต นิตก็เลยไม่มีข้าวกันบาตรเป็นอาหารมื้อกลางวัน ต้องมาซื้ออาหารที่โรงเรียน

ครูคุยกันนิตก็ได้ยิน และที่นิตได้ยินชัดเจนคือเรื่องของกาญจนา น้องสาวของประกอบที่นำพรรคพวกเข้าโจรกรรมของของโรงเรียน

“กาญจนาหายหน้าไปเกือบสองอาทิตย์แล้วล่ะ” ครูแนะแนว พูดขึ้น “ดิฉันให้เด็กเขาไปตาม เลือกลูกเอาเพื่อนที่สนิทที่สุด”

“ล่ะ ตั้งแต่วันที่ประกอบมาทำแผนประทุษกรรม ตกบ่วง แกก็หายหน้าไปจากห้อง” ครูประจำชั้นของกาญจนาเสริม

ใช่แล้ว นิตจำได้ว่า นิตเห็นหลังกาญจนาเดินกลับบ้านไว ๆ ในวันนั้น

“เพื่อนไปตามก็ไม่กลับล่ะ” ครูคนหนึ่งพูดขึ้น “เห็นว่าบางที จะลาออกจากโรงเรียน”

“ปล่อยให้แกสบายใจไปก่อน ตอนนี้ยังใหม่ ๆ อยู่แกยังไม่กล้า เผอิญหน้ากับเพื่อน ๆ ...”

การพูดก็เปลี่ยนไป บางที ครูอาจไม่อยากพูดอะไรกันมาก ในเวลารับประทานอาหาร เนื่องจากจะมีนักเรียนบางคนได้อิน จึงได้ยุติเพียงแค่นั้น แล้วครูแนะแนวก็ลุกขึ้นจากโต๊ะอาหารไป

นิกนำความไม่สบายใจกลับมาวัด หลวงตายังไม่กลับมาจากต่างจังหวัด นิคจึงไม่ทราบว่าจะไปปรึกษาใคร พี่พัฒน์ก็ยังไม่กลับจากโรงเรียน เขาจึงเดินเตร่ไปทางบ้านของกาญจนา

นิกยืนสังเอยอยู่ห่างจากบ้านของกาญจนาไม่มากนัก เห็นกาญจนานั่งอยู่ริมคลอง เหมือนมองน้ำอันสทกปรกคำในคลองนั้น คล้ายกับว่าไม่เห็นความสทกปรกของมัน แต่พอกาญจนาเงยหน้าขึ้นมองมาทางนิก คงจะเห็นนิกเข้า จึงเลยรีบลุกขึ้นแล้วก็หายเข้าไปในบ้านหลังคาสังกะสีๆ นั้น อย่างที่เขาเรียกว่าคุบคุบอง

กาญจนาอาจจะโกรธนิก ที่ร่วมกันจับผู้ร้ายในคืนนั้น และผู้ร้ายเกิดเป็นพี่ชายของกาญจนาเสียด้วย..... แต่นิคแย้งว่า มันเป็นหน้าที่ที่พลเมืองดีทุกคนจะต้องกระทำ

นิกกำลังจะหันกลับอยู่แล้ว พี่พัฒน์ก็มาถึงตรงที่นิกยืนอยู่ เอามือโอบไหล่นิกไว้แล้วถามนิกว่า “มาทำไมกันล่ะนี่”

นิกเล่าให้พี่พัฒน์ฟังถึงเรื่องที่ครูพูดกันที่โต๊ะอาหาร และความคิดของนิกที่อยากจะมาพูดกับกาญจนาเพื่อชักชวนให้กาญจนากลับไปเรียน

“แล้วยังไงล่ะ เขาอยู่บ้านหรือเปล่า แล้วแม่เขาละนิก” พี่พัฒน์ถามเสียยืดยาวหลายคำถามที่เคี้ยว

“เขาอยู่หะพีพัฒน์ แม่เขาอยู่หรือเปล่าฉันไม่เห็น แต่พอเขาเห็นฉันเขาก็เดินปอง ๆ หนีเข้าบ้านไปเลย”

“อะไรกัน” เสียงผู้หญิงถามขึ้นมาทางด้านหลังของนิคและพีพัฒน์

แม่ของประกอบนั่นเอง ยังคงหาบขนมอยู่บนบ่า ทำทางแกไม่ค่อยจะสบายนัก นิคคิดว่าขนมคงขายไม่ค่อยจะดีจึงได้กลับมาทั้งที่ยังมีของเหลืออยู่ในหาบ

“เปล่าจะนำแก้ว นิคเขาบอกว่า กาญจนาไม่ไปโรงเรียนหลายวันแล้ว จะมาตามเตี๋ยจะสอบตก” พีพัฒน์รีบพูดแทนนิค “ฉันเดินมาพบนิคเข้าพอดี”

แม่ของประกอบถอนใจเอือก วางหาบขนมลงตามทางเดิน “มันก็เข้าอีหรอบพี่ชายอีกแล้ว นั่นไปมีเรื่องกับโรงเรียนอื่น ถูกตำรวจจะจับเอา หนีโรงเรียนแล้วก็เลยไม่ได้เรียน แล้วก็เป็นอย่างที่รู้ ๆ กันนั่นแหละ”

“ผมจะมาพูดกับเขาเอง” พีพัฒน์พูด

“เขาเชื่อก็คือสิพ่อ ฉันนะมันคนความรู้ต่ำ พูดอะไรไม่มีใครเขาเชื่อ เอาแต่กระเจ้ากระงอค ไม่รู้เขาจะเอาอย่างไร ฉันละก็แสนจะกลุ้มอยู่แล้วเรื่องเจ้ากอบ ยังมาแม่กาญจนาคณนี้อีกละ”

“นำกำลังอารมณ์ไม่ดีก็เลยโกรธกันไปโกรธกันมาพูดกันไม่รู้เรื่อง ผมจะลองพูดกับเขาดู อย่างนี้เสียการเรียนหมด” พีพัฒน์พูดอย่างใจเย็น

“โรงเรียนก็ไม่ไป ช่วยกันทำงานก็ยังดี นี่ไม่ทำอะไรสักอย่าง เอาแต่ปอง ๆ ทั้งวันจนฉันไม่อยากจะกลับบ้านกลับช่อง แต่อา้อ เราจะไม่วอยู่หรือก็เป็นห่วง เด็กผู้หญิง ไม่มีแม่มันจะทำอย่างไร” แม่ของประกอบบ่นต่อไป

เมื่อต่างคนต่างกลุ่ม ต่างคนก็ต่างมองทุกสิ่งทุกอย่างซัดตา ไปหมดสิ้น คำพูดก็พลอยซัดหู ทั้งนี้ก็ประกอบนั้นแหละเป็นต้นเหตุ แล้วน้ำแก้วแม่ของประกอบก็หาบของไปจนถึงบ้าน วางหาบลงแล้วก็เรียกลูกสาว นิดกับพีพัฒน์เดินตามแม่ของประกอบไปจนถึงบ้าน ได้ยินเสียงกาญจนาพูดกับแม่ของตนว่า

“ฉันไม่อยากจะออกไปพบเขานี้แม่ แม่พูดกับเขาก็แล้วกัน” เสียงนั้นสะบัดสะบิ้ง

“ก็ไปฟังเขาดูบ้างสิว่าเขาจะว่าอะไรกัน จะมามัวหลบซ่อนอยู่ทำไม” เสียงผู้เป็นแม่กระเจ้ากระงอคเอาเหมือนกัน “เราไปทำผิดคิดร้ายใครเขามา”

“เปล่าดอก อายเข้” ลูกสาวตอบ

“อายทำไม มีอะไรที่จะต้องอาย” แม่ถาม

“ไม่อยากจะพูด” ลูกสาวสะบัดเสียง

แต่แล้วก็ออกมานอกห้อง ยืนหน้าเจ้าอยู่ตรงหน้าประตูห้องนั้นเอง

“นิตบอกว่ากาญจนาไม่ไปโรงเรียนหลายวันแล้ว” พีพัฒน์รีบพูดขึ้น

กาญจนาพยักหน้ารับ หน้าก็ยังบอกบุญไม่รับ

“ขาดเรียนนานเดียวจะสอบตก ลำบาก” พี่พัฒน์กลืนสิ่งที่มาจุกอยู่ที่ลำคอลงไปอย่างยากเย็น “เสียเวลาด้วยแทนที่จะจบเร็ว ๆ”

“ไม่เห็นจำเป็นที่คนอื่นจะมาเดือดร้อนด้วย” กาญจนาคอบน้ำตาซึกจะเอ่อเต็มตา “มีเรื่องแค่นี้ก็กลับไปได้แล้ว”

“ฉันเป็นเพื่อนประกอบ” พี่พัฒน์พูด “วันนั้นฉันเสียใจที่เป็นประกอบ ฉันนึกไม่ถึงจริง ๆ”

“ก็ดีแล้วนี่ จบเสียได้ก็ดีแล้วนี่” กาญจนาย้ำ

“ฉันเสียใจจริง ๆ ว่าทำไมเขาจึงเป็นอย่างนี้ ประกอบเป็นคนดี เขาไม่น่าจะติดยา” พี่พัฒน์ยังพยายามพูดต่อไป

เท่านั้นน้ำตาของกาญจนาคซึ่งปรึ่มอยู่แล้วก็พรูออกมา เธอพยักหน้าช้า ๆ “ค่ะ พี่ติดยา”

“ถ้าหากพวกเรารู้ หรือน้ำแก็ว์รู้ บางที ก็อาจจะปรึกษากันช่วยได้ ก่อนที่จะทำอะไรอย่างนี้” พี่พัฒน์ยังพยายามใจดีต่อไป แต่เขาไม่กล้ามองหน้ากาญจนาค บางทีเขาอาจจะไม่อยากจะเห็นน้ำตาของผู้หญิง

“ฉันรู้ ฉันเคยห้าม แต่พี่กอบไม่ยอมอด หรืออดไม่ได้ก็ไม่รู้ เขามั่นเสมอว่า เขาไม่อยากจะติดยา แต่มันก็ติดไปแล้ว เขากลับมาจะรู้ พี่กอบรักแม่มากค่ะ”

ทั้งพี่พัฒน์และนิคธอนใจพร้อมกัน “แต่ ฉันควรจะบอกแม่ ไช้ไหมคะ ตอนนั้นฉันควรบอกแม่” กาญจนาคพูดช้า ๆ “แต่ฉันก็ไม่ได้บอก” เมื่อไม่มีใครพูด กาญจนาคพูดต่อไปเองว่า “ฉันควรจะ

เอาใจใส่และเข้าใจฟังกอบมากกว่านี้” เธอถอนใจ “ตั้งแต่เขาไม่เรียนหนังสือแล้ว”

“ทำไมประกอบไม่เรียน” พี่พัฒน์ถามอีก “เขาเคยเรียนที่ดีกว่าพี่เสียอีก”

“ในห้องเรียนมีเพื่อนคนหนึ่งมีพี่ชายเป็นนักเลงอันธพาล เดียวก็ไปมีเรื่องถึงกับขกพวกตีกัน พี่กอบอยากจะบอกครูก็ไม่กล้า กลัวเขาคะ ก็เลยไม่อยากไปโรงเรียน ฉันจำไม่ได้ที่เขาไม่อยากไปโรงเรียนเพราะเขาติดยาเสียแล้วหรือยังใจไม่ทราบ แต่พี่กอบกลัวเขาคะ”

“ประกอบเป็นคนอ่อนแอ ไม่เป็นตัวของตัวเองจึงตกอยู่ใต้ อิทธิพลคนพาลเกเรง่าย ถ้าหากหลวงคารู อาจจะช่วยให้ ประกอบ ไม่ต้องไปบอกครูก็ยังได้ แต่บอกหลวงตาหรือคนอื่นไปจัดการแทน” พี่พัฒน์พูดอย่างจริงจัง “แต่นั้นแหละมันก็ผ่านไปแล้ว”

“อะ ฉันยังคิดว่าพี่กอบแกล้งไปเพราะฉันช่วยปัดแม่” กาญจนาคพูด “แล้วทำไมเราไม่ไปโรงเรียน” นิดถาม

“ม่ายอะ” กาญจนาคตอบ “จะมองหน้าคนอื่นเขาได้อย่างไร เพื่อน ๆ ก็มอง ครูก็มอง”

“เขาอาจจะมองเพราะความเห็นใจและหาทางช่วยเหลือ เหมือนฉันและพี่พัฒน์” นิดปลอบ

กาญจนาส่ายหน้า “คนเรามันอ่านสายตากันออก”

น้ำแก้วผู้เป็นแม่นั่งร้องไห้กระซิก ๆ อยู่ข้าง ๆ กาญจนาคหันไปมองแม่แล้วก็เมิน “ฉันจะลาออกจากโรงเรียน” กาญจนาคพูดในที่สุด

“ครูก็ให้เพื่อนมาตาม แต่ฉันไม่ไปดอกค่ะ”

“เธอโกรธพวกเราหรือ” นิคถาม

กาญจนาส่ายหน้า “เปล่าค่ะ ทุกคนควรจะทำความดีเพื่อส่วนรวม ถึงแม้ส่วนตัวก็เถอะ ถ้าหากฉันคิดทำความดีมาตั้งแต่แรก บางทีอาจจะช่วยพี่กอบได้”

“บางทีอาจจะช่วยให้ตำรวจจับพวกที่ค้าขายเสพยาผิดกฎหมายกระเจือกง่อยได้อีกด้วย” พี่พัฒน์เสริม

กาญจนาแหม้มริมฝีปากตนเองอย่างคริครอง หันไปมองดูหน้าแก้วอีกครั้ง

“แม่เอาแต่ร้องไห้ เราต่างคนต่างกลุ้มเลยพูดกันไม่รู้เรื่อง”

กาญจนาบ่น

“นั่นแหละคิดดูให้ดี ถ้ากาญจนาทำให้แม่ผิดหวังอีกคนจะทำ
อย่างไร อย่างน้อยก็เห็นแก่แม่บ้าง เรื่องอะไรที่แก้ได้ก็พยายามแก้ แก้
ไม่ได้ก็พยายามหาความช่วยเหลือจากคนอื่น” พี่พัฒน์จำคำสั่งสอน
ของหลวงตามาว่าต่อ

กาญจนายกหน้า มองดูพี่พัฒน์แวบหนึ่ง ยิ้มน้อย ๆ ทั้งที่ยัง
มีน้ำตาติดอยู่ที่แก้ม

“ขอบใจค่ะ พี่พัฒน์ หวังว่า เมื่อพี่ทอบออกมาแล้วพี่พัฒน์ก็
ยังคงจะคบเขาอยู่”

“คนที่ทำผิด รู้สึกตัว และได้รับโทษทัณฑ์แห่งความผิดไป
แล้ว กลับตัวเป็นคนดี เราทุกคนก็ให้อภัย แล้วจะลืมเสียว่าคน ๆ
นั้นเคยทำความผิดอะไรมาก่อน เชื่อพี่เถอะกาญจนา เพื่อนทุกคน
ครูอาจารย์ทุกคน ไม่มีใครที่จะใจร้ายต่อประกอบ หากเขากลับตัว
เป็นคนดีได้”

กาญจนาถอนใจอย่างโล่งอก “พี่ทอบถูกกักอยู่ที่บ้านสำหรับ
เด็กที่กระทำความผิด อายุเขาเพิ่งจะสิบหกเท่านั้น ถ้าหากอดยาได้
แล้ว มีความประพฤติดี แม่จะไปรับตัวกลับมาบ้านของเราค่ะ”

“ฉันทิใจด้วย” นิดพิมพ่า

“กาญจนาคควรจะกลับไปเรียน” พี่พัฒน์เตือนก่อนที่จะกลับ
เธอพยักหน้า “รออีกสักพัก ฉันจะต้องทำใจให้เข้มแข็ง
กว่านี้”

“เราหวังดีต่อเธอนะ” นิดสอດ

เธอพยักหน้า แล้วทั้งสองคนก็ยกมือไหว้แม่ของประกอบ
ลากลับวัด

“เราช่วยกาญจนาด้วยมนุษยธรรม” พี่พัฒน์พูดในขณะที่
เดินกลับวัด

“มนุษยธรรม” นิดเดินคิด “บางที เมื่อฉันขึ้นชั้นมัธยม
แล้วจะเข้าใจดีกว่านี้”

นั่งรถประจำทางไป โรงพยาบาล

วันนั้นหลวงตาไม่ออกมารับบิณฑบาต บ่นว่าไม่ค่อยสบาย จะต้องไปโรงพยาบาลสงฆ์เพื่อตรวจสุขภาพ หลวงตาบอกให้นิคมหยุดโรงเรียนเพื่อจะได้ไปกับหลวงตา วันนั้นเป็นวันที่โรงเรียนจะมีการเลือกประธานสีกันด้วย นิคมจึงไม่อยากจะขาดโรงเรียน ครูบอกว่าเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักประชาธิปไตยโดยทางปฏิบัติ จึงแบ่งออกเป็นสีเหมือนเป็นพรรคการเมือง มี สีเหลือง สีแดง สีเขียว และสีม่วง เพียงสี่สี เหมือนมีพรรคการเมืองสี่พรรค นักเรียนทุกชั้นในโรงเรียนมีสิทธิที่จะสมัครเป็นสมาชิกสีอะไรก็ได้ หรือไม่สมัครก็ได้ เรียกว่าไม่สังกัดสี นิคมสมัครสีเหลืองเพราะเป็นสีของศาสนา นิคมอยู่กับสีเหลืองของพระสงฆ์มาตั้งแต่จำความได้ จึงนึกว่าสีเหลืองจะดีกว่าสีอื่นในกระบวนสีสี่ที่มีอยู่ และวันนี้ บรรดาสมาชิกสี จะต้องมาทำการเลือกกรรมการสีขึ้น แล้วต่อไปก็จะเลือกผู้แทนสีเข้าสู่สภานักเรียน นิคมมีส่วนในการบริหารโรงเรียนกันละ เพราะหัดทำการเลือกประธานสีนั้น มีการเลือกแบบหย่อนบัตร ลงกล่องปิดมิดชิด คนสมัครจึงมีต้องมาปรากฏตัวอีก แต่เมื่อสองวันก่อน ผู้สมัครต้องแถลงนโยบาย อันเป็นนโยบายของสี ถ้าหากคนได้รับเลือกเป็นประธาน หลวงตายังชมเชยว่า ครูใหญ่ฉลาด เข้าใจสอนประชาธิปไตยแก่นักเรียนวิธีนี้ คงจะดีกว่าวิธีอื่น

แต่หลวงตาก็เกิดมาให้หยุดโรงเรียนวันนี้ เพราะวันนี้ก็เหมือนกันที่หลวงตาเกิดไม่สบายจะต้องไปโรงพยาบาล ถ้าหากหลวงตาจะไม่บอกให้นิคมไปด้วย นิคมก็คิดว่านิคมจะต้องไปกับหลวงตา หลวงตาแก่แล้ว และเป็นพระสงฆ์องค์เจ้าจะไปไหนมาไหนไม่สะดวก

นัก แล้วยังจะไม่ค่อยสบายอีกด้วย นิดไม่สามารถจะใจคำทอดทิ้ง
หลวงตาได้

นิดและหลวงตามาขึ้นรอรถประจำทาง ดันแล้วคันเล่าที่
ผ่านมานั้นเต็มจนบางครั้งก็มีคนขึ้นเก้าเดียวอยู่บนขั้นบันไดรถด้วย
ซ้ำไป หลวงตาเป็นพระ หลวงตาจะเบียดคนขึ้นไปก็ไม่ได้ จึงยืน
คอยอย่างอ่อนนอกอ่อนใจเต็มที จนกระทั่ง รถคันหนึ่งผ่านมาเมื่อ
สายมากแล้ว คนที่โดยสารอยู่บนรถจึงไม่เบียดเสียดเขียดอัดกันมาก
พอมือที่ให้หลวงตาและนิดขึ้นไปได้

นิดตอนใจอย่างโล่งอกเมื่อเห็นรถคันนั้นมีผู้โดยสารบางตา
กว่าคันอื่น ยังนึกว่าคนพวกนี้ไม่รู้จะไปไหนกัน ออกจากบ้านแต่เช้า
เบียดกันขึ้นรถ บ้างก็ยืนคอยรถ ตามป้ายที่รถผ่านไปก็เห็นมีคนคอย
รถสายโน้นสายนี้อยู่ บ้างก็ชะเง้อคอยอยู่ดูว่าเมื่อไรรถโดยสารจะมา
ในใจคงจะร้อนกระวนกระวายเหมือนนิดและหลวงตาเมื่อขึ้นคอยรถ
เป็นแน่

เคราะห์ดีที่พอขึ้นรถ ผู้ชายคนหนึ่งเห็นว่าหลวงตาแก่แล้ว
และเป็นผู้ทรงศีลจึงลุกขึ้นยืนสละที่นั่งถวายหลวงตา หลวงตาร้อง
บอกขอบใจ แล้วก็หย่อนก้นลงนั่งตรงมุมท้ายที่คนผู้นั้นเสียสละให้

ยิ่งรถแล่นผ่านไป รับคนโดยสารมากขึ้น คนก็ยิ่งแน่นขึ้น
ออกจะเป็นการคิอยู่หน่อยที่หลวงตานั่งอยู่มุมสุดท้ายรถ ไม่ต้อง
วุ่นวายคอยขยับตัวและชายผ้าเหลืองหนีสึกาซึ่งถ้าเกิดเซมาปะทะ
หลวงตาเข้าก็จะเกิดการอาบัติ นิดเองก็พยายามยืนกันให้ และคนที่

นั่งข้างหลวงตาเป็นผู้ชายก็ยังไม่ลุกจากที่นั่ง หลวงตาจึงยังคงนั่งมาได้อย่างเรียบร้อย

ผู้หญิงคนหนึ่งสวมรองเท้าส้นสูงพอสมควร เพราะนึกเคยเห็นคนที่สวมสูงกว่านี้ แต่นึกก็ยังคิดว่า มันไม่เหมาะเลยที่คนเราจะสวมรองเท้าส้นนิคเดียวแล้วยังแถมสูงอีกมาขึ้นรถโดยสารที่แน่นอยู่กับปลากระป๋อง นึกยังนึกครึ่งชมครึ่งคำหาผู้หญิงคนนั้นอยู่ก็พอดีกับรถเบรคกระทันหัน ผู้หญิงคนนั้นคว้ากอดคอนิคไว้ทัน ไม่ทะมาไปข้างหน้า เสียงคนรถป่นรถจักรยานยนต์คันเหวว่า

“อ้ายเวร หาที่ตายหรือไง แชงไม่เลือก ปาดหน้ามาได้ มันไม่ตายเปล่า ยังจะทำให้คนขับเคือคร้อนด้วย”

นิกอยู่ข้างท้าย ไม่เห็นว่ารถจักรยานยนต์ที่แซงมานั้นปาดหน้าอย่างไร แต่ก็ทำให้ได้ช่วยผู้หญิงคนนั้นโดยไม่ตั้งใจ ยังนึกขำว่า ถ้าหากเธอผู้นั้นไปคว้าเอาคอหลวงตาเข้าจะว่าอย่างไร

ยังไม่ทันจะหายกลืนไอแห่งความใจหายใจว่าจนมีหลายคนเชลล้าไปข้างหน้า คนขับรดยังมีอารมณ์เสียค้างอยู่ที่กระชากคันเร่ง ปล่อยรถกระชากพรีดไปข้างหน้า ทีนี้ก็มีอาการทำให้คนที่ขึ้นบนรถต้องเซไปข้างหลัง เซแรงขนาดขาตกำลังที่จะวิ่งตัวไว้ได้ พวกที่ยืนอยู่ด้านหน้าก็เซมากระแทกคนที่ขึ้นอยู่ด้านหลัง นิคเองก็ถูกแรงปะทะจนแทบจะคว่ำหน้าข้าง ๆ ไว้ไม่ทัน ผู้หญิงคนนั้น เซกลับหลังอีกครั้ง คว่ำนิกก็ไม่อยู่เสียแล้ว จึงถูกแรงกระแทกเอาเธอเซหลุด ๆ ไปนั่งแปะเอาบนคอกของใครคนหนึ่งทำอรอ

มีเสียงพิมพ์คำใครต่อใครกันอีกรอไปพักหนึ่ง นิดหันมาดูเธอ
 ผู้นั้นหน้านี้ว้าวทิวามวด แต่ก็ยังมีรอยละอายแดงก่ำอยู่บนใบหน้าหรือ
 ว่า เธอจะโกรธจัดจนหน้าแดงก็ไม่รู้ เธอหันไปพูดกับเจ้าของคักว่า
 “ขอโทษนะคะ”

เจ้าของคักนั้นเป็นคนเชื้อจีน รูปร่างอ้วนใหญ่ พุงดูเหมือน
 จะเบ้อเรอ น่ากลัวว่าเธอจะไปนั่งทับพุงของคน ๆ นั้นมากกว่าที่
 จะนั่งทับคักอันดูเหมือนจะหายเข้าไปใต้พุงของเขามากกว่า ภาพที่
 เห็นมันเป็นภาพน่าขัน แต่ไม่มีใครหัวเราะออกมาได้ นอกจากจะ
 เป็นการเสียมารยาทยังหัวเราะไม่ออก เพราะต่างคนต่างอารมณ์เสีย
 เสียงที่ผลุสวาทออกมานั้นก็เสียงต่ำทมิฬคนขับรถ บางคนเป็น
 แม่ค้าปากปลาร้าอย่างที่เขาบ้านเขาว่า บ่นออกมาว่า “จะขับออกไป
 ลงนรกหรืออย่างไรของมันกันนี่”

นิดนึกว่า ถ้าตาเจ้าของพุงใหญ่นั้นเกิดเป็นผู้หญิงท้องแก่ขึ้น
 มาคงจะอลเวงพิลึก อาจจะมีการตายกันขึ้นกระมัง นิดเคยได้ยินคน
 มาหาหลวงตาเล่าให้ฟัง ถึงผู้หญิงท้องแก่เคยออกลูกบนรถหรือ
 เกิดอาการแท้งขึ้นเพราะเหตุอันเกิดบนรถโดยสารนี่แหละ

กว่าจะจบการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการออกกรออย่างกระแทก
 กระทั่งนั้น ก็มาถึงเหตุการณ์ที่นิดไม่เคยรู้เห็นมาก่อน คือรถต้องค่อย ๆ
 แล่นตามกันกระดืบ ๆ เนื่องจากเมื่อคืนฝนตกหนัก น้ำท่วมถนน
 หนทาง รถบางคันต้องจอดตายอยู่ริมถนน บางคันก็มีตำรวจมาช่วย
 เข็นแอบเข้าข้างทาง นิดได้แต่สงสัยว่า ถนนเหล่านั้นมีที่จอดรถ
 หรือไม่ หากไม่น้ำฝนจึงซังมากมายถ้ายกองนัก นิดนึกถึงข่าวที่อ่าน

จากหนังสือพิมพ์ให้หลวงตาฟังเมื่อสองสามวันก่อนนี้ว่า กรุงเทพฯ
ทรุดต่ำลงทุกทีเพราะมีการขุดน้ำบาดาลในดินขึ้นมาใช้กันมาก นิด
ได้แต่นึกในใจของตนเองตามประสาคนไม่รู้ว่ ทำไมรัฐบาลจึงไม่
คิดแก้ไข และเพราะการทรุดต่ำของกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ ๆ
นี้กระมัง ทำให้น้ำฝนต้องมาขังนานอย่างนี้

แต่นิดคิดว่าอาจจะท่อน้ำตันเพราะคนทิ้งขยะลงไปในที่ก็
เป็นได้ คนเราทิ้งของไม่เลือกที่ ที่หน้าวัดของหลวงตานั่นก็มีคลอง
ขนาดโตกว่าคุเล็กน้อย แต่ก่อนนี้น้ำใสไหลขึ้นลงเสมอ มีกุ้งฝอย
มีปลากระโดดจุ่มจ่อมน้ำดู แต่สองสามปีนี้ นิดว่าของเหล่านี้มัน
หายไป น้ำเคยใสก็ดำและดำเข้มขึ้นทุกที ปากคลองที่เคยพาเรือ
ออกไปได้ตอนนี้ก็ไม่ได้เสียแล้ว มีคนทิ้งขยะลงไปจนกองภูเขาเลากา
ปิดปากคลองเสียสิ้น เมื่อเวลาฝนตก น้ำจึงไหลผ่านกองขยะลงมา
ในคลอง และน้ำที่เคยไหลถ่ายเทได้ก็เน่าขังอยู่ ถ่ายเทไม่ได้อีก ยัง
แถมบางตา มั้ผักตบชวาขึ้นหนาแน่นจนเกือบจะปลูกบ้านอยู่ได้
วัดของนิดจึงเต็มไปด้วย ยุง... ยุง ได้ข่าวว่ามีคนคิดตัวกินลูกน้ำได้
ไม่ช้าประเทศไทยจะไม่มียุง ขอให้เป็นอย่างนั้นจริง ๆ เอะ เพราะ
ทุกคืน แม้นิดจะกางมุ้งแล้ว ยุงมันก็ยังเล็ดลอดเข้าไปในมุ้ง กินเลือด
นิดและพี่พัฒน์จนได้

รถไม่รู้จักถึงโรงพยาบาลสักที นิดเหลียวมามองหลวงตา
เห็นนั่งหลับตา จะเป็นเพราะนิดคิดไปเองหรืออย่างไรก็ไม่รู้ นิดว่า
หน้าของหลวงตาซีด และซีดกว่าเมื่ออยู่ที่วัด ขออย่าให้หลวงตา
เกิดเป็นลมก่อนที่จะถึงโรงพยาบาลเลย นิดยังมองไม่ออกว่า คน

บนรถจะมีน้ำใจสละเวลาช่วยหามหลวงตาส่งโรงพยาบาลหรือไม่ หลวงตาเองรูปร่างก็ไม่ใช่น้ำหนัก นิดแบกคนเดียวคงจะไม่ไหว

เมื่อถึงโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ได้จัดให้หลวงตาเข้าตรวจโรค นิดนั่งคอยอยู่หน้าห้องตรวจใช้ กว่าจะเห็นหลวงตาออกมายังที่นั่ง คอยก็เกือบจะเพล ทางโรงพยาบาลจะมีการเลี้ยงอาหารเพลพระสงฆ์ ที่ไปรับการตรวจรักษาที่นั่นทุกรูป จึงเป็นอันว่า หลวงตาไม่ต้องห่วงเรื่องการฉันเพลแล้วในวันนั้น

ตอนนิดนั่งคอยอยู่นั้น นิดเตร่ไปหาเจ้าหน้าที่ ถามเขาเรื่อง อาหารเพลของหลวงตา เจ้าหน้าที่บอกว่า “ท่านจะได้ฉันที่โรงอาหาร”

นิดอยากจะถามว่า แล้วนิดเล่า พวกลูกศิษย์จะได้รับเลี้ยง ด้วยหรือไม่ เจ้าหน้าที่พูดต่อไปว่า “ที่นี่ไม่ต้องเสียค่าอาหารสำหรับ พระ มีคนเขาใจดีบริจาค ใครจะเลี้ยงพระที่รูปก็ได้ เงินเหลือก็ส่ง ไปให้โรงพยาบาลสงฆ์ที่อื่น ๆ อีก... แต่หนู ลูกศิษย์นะ มีร้าน ข่ายข้างหลังหอประชุมนั้น ไปซื้อที่นั่นได้ มีเงินหรือเปล่านั้น ไม่ แพงดอก”

นิดคล้ากระเป๋าก็พอมืออยู่สิบบาท หลวงตาให้ไว้เมื่อเข้า เสียค่าธรรมเนียมไปบ้างแล้ว ยังพอเหลืออยู่สำหรับมือกลางวัน แต่... นิดสงสัยอีกว่า หลวงตาจะมีค่ารถกลับวัดหรือเปล่า ถ้าหากนิดเอา ไปกินหมดแล้ว มิต้องเดินกลับหรือ นิดยังจำไม่ได้ว่า ที่มาเมื่อเข้า นั้นมันไกลเพียงใด ผ่านถนนอะไรบ้าง ให้เดินกลับวัดก็คงจะกลับ ไม่ถูก แล้วหลวงตาเองก็คงเดินไม่ไหว

ฉันเพลเสร็จแล้ว หลวงตาก็กวักมือเรียกนิดให้ไปหา “แกไปรับยา แล้วก็รีบออกมา เราจะต้องรีบกลับวัดก่อนที่งานจะเลิก ถ้าบังเอิญงานเลิก โรงเรียนเลิกแล้วละก็ขึ้นรถไม่ได้แน่”

จริงนะ นิดคิด ถ้ามีเงินสักหน่อยก็ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่มีรถส่วนตัวก็ขึ้นรถแท็กซี่ก็ได้ แต่นี่เพราะหลวงตาจน จึงมีแต่เพียงค่ารถโดยสารเท่านั้น รถโดยสารก็แน่นแสนแน่น นิดฟังจะรู้วันนีเองว่า คนที่อยู่ในกรุงเทพฯ นั้นมากมายก่ายกอง ไม่รู้ว่่ากี่ล้านคน รถโดยสารที่คันก็ไม่มีวันเพียงพอ มิน่าเล่าเขาจึงต้องมีการวางแผนครอบครัวไม่ให้คนเกิดมากนัก

คนแย่งกันขึ้นรถ คนแย่งกันกิน คนแย่งกันทำงาน มันจึงเกิดการไม่มีงานทำ ไม่มีจะกิน เกิดการขโมยโจรกันขึ้น เมื่อเกิดการร้าย ก็เกิดการจับกุม ก็เกิดการสูญเสีย บางทีก็เกิดการตาย คนจึงอยากจะหนี หนีความวุ่นวายเหล่านี้ นิดคิดว่า บางคนคิดผิดอย่างประกอบ อยากจะหนีอะไรสักอย่าง ก็เลยไปติดยาเสพติด พอติดยาก็ไม่มีสภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อยากจะเสพเรื่อยไปก็เวียนมาถึงเป็นผู้ร้าย เวียนกันไปเวียนกันมาอย่างนี้

มันน่าจะมีวิธีการสักอย่างที่จะเอาชนะ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ น่าจะคิดได้ ประชาชนน่าจะช่วยกันคิด... นิดได้แต่คิดเรื่อยเรื่อยไป... แต่วันหนึ่งนิดคิดว่าพวกเด็กวันนี้อย่างเขาจะต้องแก่ได้ นิดยังจำคำขวัญวันเด็กปีหนึ่งว่า “เด็กวันนี้ คือผู้ใหญ่วันหน้า”

“เฮ้ย เจ้านิดยังไม่ไปเอายาอีกหรือนั่น” เสียงหลวงตาคังขึ้น

นิตจึงรู้สึกตัวว่า นิตนั่งเพลินไปเสียแล้ว มัวแต่คิดอะไรก็ไม่รู้ นิตมักจะเป็นคนดีแต่คิด แต่ไม่ค่อยจะได้ทำอะไร อย่างที่เขาว่า "คนคิดก็ไม่ทำ คนทำหรือก็ไม่คิด"

ขากลับวัด รถโดยสารว่างพอจะหาที่นั่งได้สบายเพราะไม่ใช่เวลาที่โรงเรียนเลิก และไม่ใช่เวลาทำงานเลิกเช่นกัน นิตได้มีโอกาสนั่งรถคู่มา กับหลวงตา มองดูทิวทัศน์สองข้างทางอย่างเพลิดเพลิน เพราะนิตไม่เคยเดินทางเส้นทางนี้มาก่อน

ถนนบางตอนยังคงมีน้ำขังอยู่ แม้ทางกรจะตั้งสูบน้ำไว้เป็นระยะ แต่น้ำที่เหลือขังอยู่นั้นมีน้อย รถจึงแล่นตามสบาย นิตนึกว่า ถ้าหากกรุงเทพฯ มีคนน้อยและมีรถโดยสารเพียงพอเท่าที่มีอยู่ก็คงจะไม่วุ่นวายนัก

ความวุ่นวายในระหว่างการเดินทาง นิตคิดว่าทำให้คนอารมณ์เสียไม่น้อย เริ่มตั้งแต่รถแซงกัน ปาดหน้ากัน คนขึ้นรถจนเบียดเสียดเบียดอัดแน่นหายใจไม่ออก หาที่นั่งไม่ได้ หกล้มหกคะเมน เพราะคนขับระบายนอารมณ์เอากับตัวเครื่องของรถ ขับรถแบบกระแทกกระแทน... นิตคิดถึงพี่พันธ์ ต้องออกจากบ้านขึ้นรถโดยสารทุกวัน คงจะหัวเสียพิลึก...

นิตนั่งรถที่ว่างคนรู้สึกว่าค่อยสบายใจขึ้น แม้คนขับรถค่อนข้างเร็วหน่อยก็คงจะไม่เป็นไร นิตคงคิดถึงเรื่องรถแน่นเมื่อเข้าไปเรื่อย ๆ ไม่ทันสังเกตว่ารถแล่นไปอย่างรีบเร่ง จะเป็นเพราะคนขับต้องการให้ถึงปลายทางเร็ว ๆ เพื่อจะได้ย้อนกลับมารับคนโดยสารอีกเที่ยวให้ครบจำนวนเที่ยวที่ทางองค์การเจ้าสังกัดกำชับไว้ หรือ

ว่าเพราะคนขับเกิดมีเหตุอะไรที่จะต้องรีบร้อนด้วย ต้องการจะให้ถึงปลายทางเสียเร็ว ๆ หรือว่าคนขับมีอาการงัดไปกินต่อกินแค้นที่ไหนมา นิดไม่ได้นั่งตอนหน้า ไม่สามารถเห็นหน้าของคนขับว่ามีสภาพหงิกงอสักเพียงใด

นิดจึงนั่งแบบเอือระเหยสบายใจมาตลอดทาง จนขาดความระวังตัว นิดไม่ถึงวาระว่าง ๆ อย่างนั้น ถนนก็ไม่แน่นจอแจเต็มไปด้วยรถเหมือนเมื่อเช้า แล้วจะมีอะไรเกิดขึ้น

แต่รถเจ้ากรรมก็เกิดเบรคกระทันหันขึ้นมา เบรคกระทันหันอย่างรวดเร็วจนที่กำลังวิ่งเร็ว ทุกคนโยกตัวไปข้างหน้าด้วยแรงกระชากของรถ นิดไม่ทันระวังตัว ก็เลยโยกตัวตามแรงรถไปเต็มที่ หน้าเจ้ากรรมก็เกิดไปกระแทกกับพนักเก้าอี้ข้างหน้าตน พอเหมาะพอเจาะเสียด้วย อย่างชนิดที่เขาเรียกว่าเอาริมฝีปากไปจูบเข้ากับขอบบนของพนักเก้าอี้อย่างเต็มแรงหรือเรียกกันภาษาชาวบ้านว่าเต็มรัก ยังผลให้ริมฝีปากมีอาการเจ็บเป็นครุฑขึ้นมาทันที

หลวงตาขนาตราวังตัวอยู่ ก็ยังไม่วายเอาหน้าออกไปกระแทกกับพนักเก้าอี้ด้านหน้าเหมือนกัน แต่คงไม่แรงนัก ด้วยหลวงตาเอามือเกาะหลังเก้าอี้แน่นไว้ จึงไม่มีรอยให้ปรากฏว่าหลวงตาเจ็บบ้างหรือไม่

คนในรถเริ่มพึมพำสวดคนขับรถกันอีก แต่สวดแบบชนิดที่ฟังไม่ค่อยจะได้ความ เนื่องด้วยกลัวพ่อเจ้าประคุณที่ขับรถจะเกรี้ยวกราดขับรถแบบเหวี่ยงซ้ายปาดขวาเอาอีก จึงพยายามลอบบ่นลอบค้อน ลอบแข่งชักหักกระดูกคนขับอยู่ในใจ

นิตยกขนขึ้นปาดริมฝีปากที่เจอเจิบนั้น หลวงตาหันมามอง
หน้านิตอย่างสงสาร ล้วงมือลงไปหยิบผ้าเช็ดหน้าสีเหลืองจากย่ามส่งให้
นิตซับเลือดซับ ๆ ที่ริมฝีปาก นิตซับเลือดอย่างแผ่วเบาที่สุดแต่ก็ยัง
เจิบ มองเจ้าขอบพนักที่มาทำร้ายริมฝีปากนิตอย่างเจิบแค้นที่สุด

แต่สิ่งที่นิตโกรธต้องไม่ใช่เจ้าพนักเก้าอี้ตัวนั้น มันควรจะ
ต้องเป็นคนขับ ที่ขาดความรับผิดชอบในการที่ทำให้ผู้โดยสารเจิบ
เพราะการขับรถไม่เอาไหนของเขา

คนขับรถก็ขับต่อไปอย่างกระแทกกระหึ้น ถึงป้ายรถที่คน
จะลงก็ไม่จอด บางคนร้องเอะอะว่าเลยป้ายมาแล้ว เมื่อมาลงป้ายรถ
ที่เลยที่ต้องการจะลงมาแล้วก็ต้องเสียเวลาเดินกลับ นิดนึกว่า คน
ขับรถนี้พิลึกแท้ทีเดียว ช่างไม่มีหัวใจเอาเสียเลย เป็นเครื่องจักร
ชนิดเสีย เดินไม่ตรงตามที่เจ้าของตั้งเอาไว้

หลวงตาไม่ได้ปริปากพูดอะไรอีกเลย เพียงแต่ นาน ๆ ก็
ซ้ำเลื่องคุปากของนิตเสียครั้งหนึ่ง จนกระทั่งกลับมาถึงวัด อาจจะ
เป็นเพราะหลวงตาต้องใช้ความระมัดระวังตัวมากขึ้นก็เป็นได้ หรือ
ว่า หลวงตาอาจจะโกรธคนขับรถแต่ไม่สามารถจะไปคุคำเขาได้ก็
เลยคิดว่านิ่งเสียดีกว่า

พอขึ้นกุฏิได้ หลวงตาก็ร้องว่า “โอย เหนื่อย”

ที่จริงหลวงตาไม่น่าจะเหน็ดเหนื่อยอะไรเลย เพียงแต่นั่งรถ
ไปแล้วก็นั่งรถมาตลอดทาง ไปถึงโรงพยาบาลหลวงตา也不需要รอนาน
มิหนำซ้ำยังได้ฉันทเพลโดยไม่ต้องซื้อต้องหาอีก นิตเสียอีกน่า
จะบ่น ปากก็ยังเจิบไม่หาย บอบช้ำไปทั้งตัว พี่พัฒน์มาเห็นปากนิต

เข้าก็คงจะหัวเราะเยาะเป็นการใหญ่ หว่านிடคนบ้านนอกเข้ากรุง
ไม่เคยนั่งรถประจำทางในกรุง

หลวงตาสัมผัสตัวลงนอน นิดต้องมีหน้าที่นวดหลวงตาอีก และ
เมื่อหลวงตามีนิคปีบนวดอยู่ก็มักจะมีเรื่องคุย วันนี้หลวงตาคงจะ
หัวงนิคเหมือนกันจึงถามว่า “เจ็บมากไหมเจ้านิค”

นิคไม่ตอบ ยืนยันว่า “โธ่ ถ้ามได้ เลือดออก ปากเจ๋อยังงั้น
ทำไมจะไม่เจ็บ”

หลวงตาเห็นนิคไม่ตอบก็คงจะเคาเอาว่านิคไม่เจ็บ จึงพูด
เรื่องอื่นต่อไปว่า “เจ้าหมอที่ขับริณันมันอารมณ์ไม่ดี มันไปกระแทก
กระแทกเอา กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต เป็นเครื่องยนต์อย่างนั้น ถ้าเกิดชนกัน
แหลกถึงเป็นถึงตายก็แฉะ”

นิคนึกว่า ขนาดไม่ถึงตายก็ค้างเหลืออย่างนิคนั่นแหละ ปาก
เจ๋อยังงั้นยิ่งกว่าค้างเหลือเสียอีก

“คนสมัยนี้มันแปลกไปหมด” หลวงตาพูดต่อไป “ไม่รู้มัน
มีความคิดความอ่านกันอย่างไร ผู้ชายอกสามศอกไม่ยกลูกขึ้นสละที่
ให้ผู้หญิงนั่ง” หลวงตาคงจะหมายถึงพวกผู้ชายบรรณาไป นิคเห็น
เหมือนหลวงตาเห็นคือพวกผู้ชายนั่งอยู่เป็นแถวอย่างเฉยเมยทั้งที่มี
ผู้หญิงยืนเกาะอยู่ข้าง ๆ ตน ผู้หญิงบางคนเคี้ยวเกาะราวเพดานรอ
ก็ไม่ถึง ต้องเกาะอยู่ข้าง ๆ ผู้ชายที่นั่งนั้นเอง บางคนสวมรองเท้า
คันสูงเล็กเสียอีก แล้วแต่ละคนมีกระเป๋าถือใบใหญ่ ต้องกอดกระเป๋
กระชับ กลัวจะตกหรือกลัวคนจะแย่งเอาไป หรือกลัวนักเลงคึกกริด

กระเป่า ก็ไม่ทราบได้ หลวงตาก็ได้สังเกตเหมือนนึกว่าทำไมผู้ชายพวกนั้นจึงไม่ยอมสละที่นั่งให้ผู้หญิง

“เขาถือสิทธิที่จะนั่งกระมังครับ” นิดว่า นิดค่อนข้างจะออกความเห็นอย่างฉลาด นิดเพิ่งขึ้นชั้นมัธยมใหม่ ๆ และเมื่อไม่กี่วันนี้เอง ครูได้สอนถึงเรื่องสิทธิ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิที่จะนั่งเมื่อต่างก็เสียค่าโดยสารตามกำหนดเท่ากัน

หลวงตาไม่ได้แย้งเรื่องสิทธิที่ผู้ชายจะนั่งบนที่นั่งนั้น เพราะทุกคนต่างก็เสียค่าโดยสารมาเท่า ๆ กัน ย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะนั่งได้ตลอดทางที่กำหนดไว้ในค่าโดยสาร

แต่หลวงตาแย้งด้วยเรื่องคุณธรรมว่า “คนเราก็ต้องมีความเมตตากรุณาต่อกันและกัน นานี้ที่ทุกคนจะมีความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นได้สุข กรุณาก็คือสงสาร เอาใจช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์แกล้มไม่เห็นหรือว่า พวกผู้หญิงเหล่านั้นกำลังมีทุกข์ที่ต้องห้อยโหนอยู่บนรถ” หลวงตาหลับตาอย่างอ่อนนอกอ่อนใจ “ทุกวันนี้ ทำไมนะคนเราจึงขาดธรรมะข้อนี้ หรือว่าโรงเรียนของแกล้มไม่ได้สอน มันไม่มีในหลักสูตรหรือยังไหนะ”

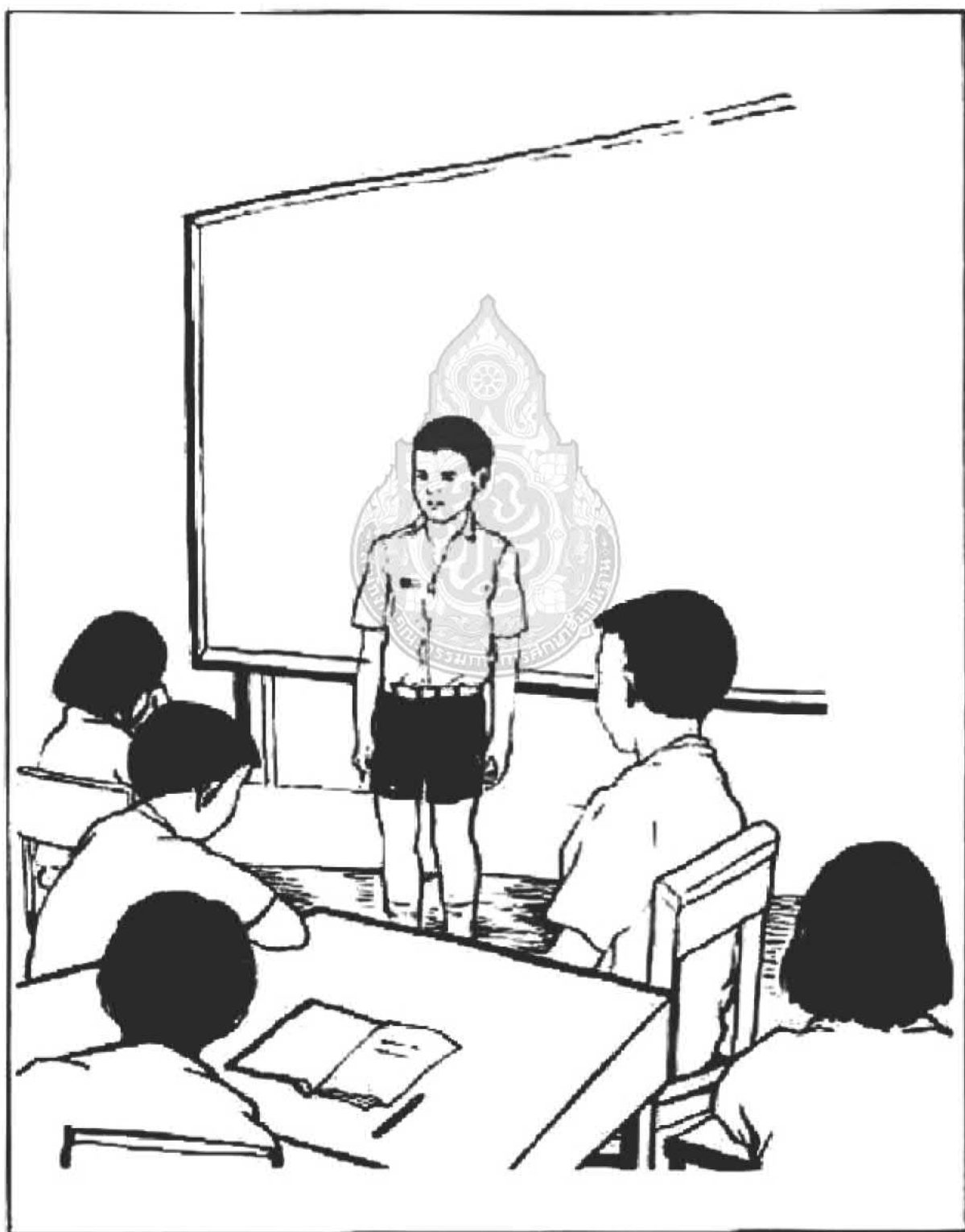
นิดคิดว่านิดก็เรียนหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม อยู่ในหมวดสังคม เพียงแต่ไม่ได้แยกชัดออกมาว่า นี่เป็นบทเรียนเรื่องหน้าที่พลเมือง หรือนี้เป็นบทเรียนว่าด้วยศีลธรรมเท่านั้น แต่นักเรียนไม่ค่อยจะชอบเรียน เข้าหูซ้ายทะลุหูขวาอย่างว่า นิดก็รู้จักคำว่าเมตตากรุณาอย่างผิวเผินจากโรงเรียนพอ ๆ กับคำว่าสิทธิ

“ที่จริงพวกผู้หญิงเขาก็พอจะอินกันได้ดอกครับหลวงตา เพราะเขาว่าเดี๋ยวนี้ผู้หญิงเก่งเท่าผู้ชาย พวกผู้ชายก็ไม่จำเป็นที่จะต้องคิดว่าผู้หญิงอ่อนแอกว่า หรือเขามีความทุกข์เพราะต้องมาห้อยโหนอยู่บนรถโดยสารดอกครับหลวงตา” เขาค้านหลวงตา “ถ้าเจ้าคนขับรถมันขับไปเรื่อย ๆ”

“คนเรามันพกเอาแต่โมโหโทโส ไม่รู้โกรธมาจากไหน แต่นั่นแหละ ถนนหนทางก็แน่นเต็มที ร้อนก็ร้อน การขับรถบนท้องถนนก็ไม่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ต่างคนต่างจะรีบไปเพราะความเห็นแก่ตัว เอาเรื่องของตัวไว้ก่อน เรื่องของคนอื่นช่างมัน... ทำไมมันเป็นอย่างนี้ โลกมันจะเสื่อมแตกดับหรืออย่างไร คนจึงมีจิตใจเหี้ยมโหด เห็นแก่ตัวอย่างนี้” หลวงตาปลง “เรื่องนี้มันต้องแก้จากโรงเรียน จากวัด”

“โรงเรียนก็โทษผู้ปกครอง ว่าเด็กอยู่โรงเรียนน้อยกว่าอยู่บ้านครับหลวงตา” นิดคิดว่าวันนี้นิดเก่งที่ค้านหลวงตาได้ บางที นิดอาจจะคิดว่าหลวงตาเพลียเกินกว่าจะลุกขึ้นไล่เตะเอา หรืออาจจะมี ความเก่งกล้าขึ้นเนื่องจากตอนนี้นิดเป็นนักเรียนมัธยมซึ่งมักจะได้ชื่อว่าโตแล้ว รู้มากแล้วก็ได้

“ผู้ปกครองก็ไม่ใช่นักเรียนมาก่อนหรือวะ” หลวงตาชักอารมณ์เสีย “เอาละที่ผ่านมาแล้วก็แล้วกันไป มันหน้าที่ของพวกแก เด็กวันนี้มันก็ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่วันหน้า พวกแกจะมีชีวิตอยู่อย่างน่ารำคาญนี้ได้อย่างไรในภายหน้า แกต้องช่วยกันคิดแก้ไข”

เมื่อโรงเรียนให้ตั้งพรรคต่าง ๆ เรียกว่า สี ๔ สี ขึ้นแล้ว เพื่อให้ได้ศึกษาประชาธิปไตยโดยการปฏิบัติ โรงเรียนจึงจัดให้นักเรียนตามห้องต่าง ๆ เลือกผู้แทนของตนเข้าเป็นสมาชิกสภานักเรียน เลียนแบบสภาผู้แทนราษฎร อาจารย์ใหญ่แถลงนโยบายว่า “โรงเรียนเปรียบเหมือนรัฐหรือประเทศ มีห้องเรียนแต่ละห้องเป็นเสมือนจังหวัด ดังนั้นนักเรียนแต่ละห้องก็จะต้องเลือกผู้แทนของตนเข้ามายังสภานักเรียน ถ้าบังเอิญสีใดมีสมาชิกสภานักเรียนมาก เรียกว่า มีเสียงข้างมากในสภาก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร เหมือนการจัดตั้งรัฐบาลขึ้น โรงเรียนมีทั้งชั้นมัธยมและชั้นประถมรวมกัน สิบแปดห้องเรียน ก็เปรียบเสมือนมีสิบแปดจังหวัด ห้องหนึ่ง ๆ เลือกผู้แทนได้หนึ่งคน จะเป็นคนสังกัดสีใดก็ได้ หรือจะสมัครอิสระก็ไม่ได้สังกัดสีใดเลยก็ได้

นิตก็สมัครเป็นผู้แทนกับเขาด้วย เพราะประธานสีเหลืองที่ นิตสังกัดอยู่บอกว่า นิตมีชื่อเสียงโด่งดังเมื่อคราวจับผู้ร้ายคณะของ ประกอบ ดังนั้นนิตจะต้องเตรียมการหาเสียงเพื่อให้นักเรียนในห้อง เลือกตน

การหาเสียงของนิตไม่ต้องคิดโปสเตอร์ เพราะหาที่กับนักเรียนในห้องเท่านั้น เสียอย่างเดียว นักเรียนในห้องของนิตมีสังกัดสีทั้งสิ้น จนเกือบจะหมดห้อง จะมีไม่สังกัดสีใดเพราะไม่สนใจเรื่องการเมืองก็มีอยู่เพียงจำนวนน้อย ดังนั้นนิตจะต้องมีนโยบายดี ๆ พอที่จะทำให้นักเรียนในห้องคิดว่า นิตควรจะเป็นผู้แทนมากกว่าคนอื่น

คนที่ช่วยคิดได้มากคือพี่พัฒน์ ตอนก่อนนอนหลับมักจะนอนวางแผนด้วยกันว่านิคควรจะหาเสียงโดยวิธีใด

“ต้องเข้าไปสนิทกันถึงตัวเลย แบบเขาเรียกว่าเกาะประตูบ้าน” พี่พัฒน์สอน

“เกาะประตูบ้านมันเป็นยังไงนะ” นิคถามเพื่อความมั่นใจ

“คือ ต้องไปคุยกันสองต่อสองเรื่อยไป มีอะไรก็ช่วยเหลือเขาไปหมด แล้วนิคต้องทำให้เขาเห็นว่านิคเป็นเพื่อนแท้ของเขา มีอะไรที่เขาเดือดร้อนมาไม่เคยให้เขาผิดหวัง”

นิคนอนคิด พุดเสียงอ่อย ๆ ว่า “ที่เขาเดือดร้อนกันก็คือไม่มีเงินกินขนมชีพี่พัฒน์ ฉันก็มีเสียเมื่อไรละ ฉันเห็นจะต้องชวนเขามากินข้าวของหลวงตาที่เหลือนไว้ตั้งแต่เช้า”

“เออนั่นแหละใช้ได้ เรามีอย่างไรเราก็ให้เขากินด้วยเหมือนเรา” พี่พัฒน์เสริม

“อีกอย่างก็ทำการบ้านกันไม่ได้ บางทีเขาก็ขี้เกียจทำ ครูบอกว่าใครให้กันลอกจะทำโทษ คัดคะแนนทั้งคนลอกและคนให้ลอก ไม่มีคะแนนเก็บมันก็ต้องสอบตกเท่านั้นซีพี่พัฒน์ นอกจากจะอายเพื่อนแล้วหลวงตาจะได้ตีปะไร ดีมาน้อยก็อาจจะถูกตำ” นิคปรารภ

“ม่ายช่าย” พี่พัฒน์ลากเสียง “แกต้องอธิบายให้เขาฟัง ให้เขาเข้าใจ”

“บางทีฉันก็ทำไม่ได้เหมือนกัน” นิคพุดเสียงอ่อย ๆ เรื่องการบ้านนี่นิคก็แย່เหมือนกัน “โดยเฉพาะคณิตศาสตร์นี่ฉันไม่ค่อย

จะได้เลยพี่พัฒน์ ต้องไปตามเพื่อนเขาก็เคย”

“เสียหื้อพี่พัฒน์หมด นอนด้วยกันไม่ตาม ฝ่าไปตามคนอื่น”
 พี่พัฒน์ว่า “แต่นั้นแหละมันเป็นวิธืหาเสียงอย่างหนึ่ง คือ ทำให้
 คนที่เราตามนั้นเขานึกว่าเขาเก่ง เราไปตามเขาก็เป็นลูกไล่เขาอีกที่
 บางทีเขาก็คิดว่าได้คนอย่างนี้เป็นผู้แทนเขาจะได้มีอิทธิพลเหนือ
 ใกล้เคียง”

นิคพยักหน้าหงึกหงักอยู่ในความมืด ทั้งที่พี่พัฒน์ไม่มีวันจะ
 เห็นได้

“ในขณะที่พูดกันเรื่องการเรียน ก็อย่าลืมหยอดคนนโยบายของ
 แกเข้าไป” พี่พัฒน์สอนต่อ

“ฉันยังไม่รู้เลยพี่พัฒน์ ว่าถ้าเป็นผู้แทนแล้วฉันจะทำอะไร
 บ้าง” นิคสารภาพ

“บ้า...บ้า...” พี่พัฒน์ร้อง

“ไม่บ้าดอกพี่พัฒน์” นิคค้าน “พี่พัฒน์ก็ช่วยแนะนำหน่อยซี
 บางทีฉันจะนึกต่อไปได้”

“ก็อ้ายที่หลวงตาสอน ๆ ไว้ก็เอามาใช้ชีวะนิด” พี่พัฒน์แนะ
 “จำได้บ้างไหมเล่า”

“หลวงตาว่าคนเดี๋ยวนี้อารมณ์ร้าย ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน”
 นิคเล่าเสียงอ่อย ๆ ยังมองไม่เห็นว่่าเรื่องนี้จะเข้ามาเป็นนโยบายของ
 ผู้แทนได้อย่างไร “หลวงตาว่าคนเดี๋ยวนีไม่มีคุณธรรม”

“อย่าที่เดี๋ยวนะ อย่าไปบอกเขาว่า เราจะช่วยให้พวกเขามี
 คุณธรรม ไม่มีใครยอมรับดอกว่าคนไม่ดี เอาอย่างนี้ บอกว่า เรา

จะสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนในห้องมีคุณสมบัติเหมือนนักเรียนห้องอื่น” พี่พัฒน์หยุดคิด แล้วถามว่า “ดีไหม”

“คุณสมบัติอะไรล่ะพี่พัฒน์ เดี่ยวเขาชักฉันก็ตายเท่านั้น”

พี่พัฒน์ก็คงจะไม่รู้เหมือนกันว่า นักเรียนจะต้องมีคุณสมบัติอะไรเหมือนนักเรียนคนอื่น ที่จริงนักเรียนก็ต้องมีคุณสมบัติเหมือนกันทั้งนั้น คือนักเรียนห้องเดียวกับนิคเป็นนักเรียนชั้นมัธยมหนึ่งก็ต้องจบชั้นประถมศึกษาที่หกมาแล้ว นี่ครูว่าเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของนักเรียนมัธยม แล้วพี่พัฒน์จะให้ไปเสริมสร้างอะไรเขาให้มีคุณสมบัติเกินกว่าความรู้แก่ชั้นประถมหกได้เล่า

“จริงนะซี” พี่พัฒน์ค่อยตาม เพราะคนแนะนำก็ออกจะตอบไม่ถูกเสียแล้ว “เอาอย่างนี้สนับสนุนหรือหาทางให้เพื่อน ๆ ในห้องได้มีโอกาสใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์”

“ฉันก็ไม่รู้อีกจะทำอย่างไร ไปสร้างอะไร” นิควางอย่างอ่อนนอกอ่อนใจ

“โฮ่เอ๊ย อะไรก็ไม่รู้สักอย่าง” พี่พัฒน์บ่น “จัดหาหนังสือมาไว้ที่มุมห้อง ทำเป็นมุมอ่านหนังสือ เช่นหนังสือการ์ตูนดี ๆ ช่วยทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม บ้านเพื่อนฝูงคนไหนต้องการแรงเราก็จะสนับสนุนให้ไปช่วย วัดสภปรก เราก็สนับสนุนให้มาทำความสะอาดวัด โรงเรียนมีงาน เราก็สนับสนุนให้ได้ช่วยงานโรงเรียน ใครอยากจะสนใจอะไรเราก็จะหามาให้ เช่นอยากจะเรียนดนตรี เราก็พยายามจัดตั้งวงดนตรีของห้องขึ้น ใครอยากฟังเทคนัก็ยั้งได้ เราก็มานิมนต์หลวงตาไปเทศน์”

“ถ้าพูดถึงเทศน์ เขาก็เห็นจะไม่เลือกเราดอกพี่พัฒนา หลวงดา
ยังบ่นอยู่เลยว่าเด็กเดี๋ยวนี้ห่างวัด เพราะผู้ปกครองไม่ค่อยสนับสนุน”
นิตค้านเสียงอ่อย ๆ

“นั่นสินะ เราน่าจะสนับสนุนให้พระสงฆ์องค์เจ้าได้เข้าไปถึง
เด็ก ๆ บ้าง” พี่พัฒน์ต้องจำที่ปากคนอื่นเขามาพูดแน่ ๆ นิดคิด พี่พัฒน์
เองไม่เคยสนใจที่จะอยากฟังหลวงดาพูด อย่าเอาถึงขั้นเทศน์เลย

“แกจะต้องบอกว่าเราจะสนับสนุนให้ช่วยกันรักษาประเพณีของ
ส่วนรวม เช่น ดุแลทรัพย์สินที่เป็นสมบัติของส่วนรวม อย่างเช่น
สะพานข้ามคลองใกล้โรงเรียน มันผุตะปูหลุดตั้งหลายแห่งเราก็จะ
ไปช่วยกันซ่อม” หยุดคิด “อีกอย่างหนึ่งเราจะต้องสนับสนุนให้
บรรณารักษ์เรื่องทิ้งขยะไม่เป็นที่” เขาลดเสียงเกือบเหมือนกระซิบว่า
“น้ำในคลองวัดเราดำปื้ไปหมดแล้ว แต่ก่อนเรายังลงไปว่ายน้ำได้
เสียตายจัง”

“ฉันว่า ฉันจะต้องหาทางทำให้กีฬาห้องเราเก่งกว่าห้องอื่น
ให้รู้จักแพ้ให้รู้จักชนะ” นิดว่า

“ความจริง ผู้แทนของห้องนั้นเขาไม่มีหน้าที่ที่จะทำอะไร
มากไปกว่าไปช่วยกันสนับสนุนโรงเรียนให้ทำอะไร จัดอะไรให้
นักเรียนเป็นส่วนรวมไม่ใช่หรือ ไม่ใช่ทำเพื่อนักเรียนห้องเดียว”
พี่พัฒน์คิดไม่ออก ทำท่าจะสรุป เสียงที่พูดก็ชักจะอ่อนลงไป ทำ
ท่าเหมือนคนง่วงนอน

นิตก็เหมือนกัน ยังมีดแปดด้าน ที่พี่พัฒน์พูดมานั้นก็อยู่ดออก
แต่จะไปหาเสียงเลือกอย่างนั้นเห็นจะไม่มีคนสนใจ สิ่งที่พี่พัฒน์

พูดไม่มีใครชอบ จะมีก็เรื่องกีฬา ผู้แทนจะหาทางให้นักเรียนได้เล่นกีฬาทุกคนและเล่นได้อย่างดีด้วย รักษาประโยชน์เพื่อส่วนรวมก็ดูจะทำได้ แต่มันควรจะเป็นเรื่องของสภานักเรียนจะจัด ไม่ใช่ตัวนิคคนเดียว

ในที่สุดนิคก็นึกอย่างอ่อนใจว่าคงจะไม่ได้รับเลือกเป็นผู้แทนของห้องเรียน นิคปลอบใจตนเองว่า ถ้ามีใครเขาดีกว่าก็ควรจะไปหาเขาไป นิคไม่ต้องเป็นผู้แทนนิคก็ช่วยโรงเรียนได้ และบางทีอาจจะช่วยได้ดีกว่าเป็นผู้แทนเสียอีก

วันต่อจากที่นิคนอนคิดกับพี่พัฒน์ว่าจะหาเสียงอย่างไร ก็มาถึงวันที่ครูประจำชั้นให้บรรดาผู้ที่สมัครเป็นผู้แทนของห้อง แสดงว่าถ้าคนได้รับเลือกเป็นผู้แทนห้องแล้วจะทำอะไรบ้าง

มีผู้สมัครสองสามคน ตามสังกัดของสี่ เว้นสี่เดียวคือสี่เขียวที่มีสมาชิกน้อยที่สุดในห้องไม่สมัคร นิคขึ้นพูดเป็นคนสุดท้าย

นิครู้สึกตัวว่า ตั้งแต่เพื่อนขึ้นไปพูดก่อนหน้านี้แล้ว นิคมีชื่อเสียง และยังรู้สึกว่าเขาเย็นอีกด้วย ทั้งที่สวมทั้งถุงเท้าและรองเท้ามีอาการคล้ายคนจะเป็นไข้นั้นมาทันที ยิ่งรอกว่าจะถึงรอบที่นิคจะพูดนานขึ้น ดูเหมือนนิคจะเกิดความไม่แน่ใจตนเองมากขึ้นทุกที

พอถึงรอบที่นิคจะขึ้นไปพูดหน้าชั้น นิคเริ่มรู้สึกว้าๆว้อๆ จะสั่น การเดินออกไปหน้าชั้นนั้นแม้จะพยายามยืดออกและอึดอย่างยากเย็นแล้วก็ตาม นิคก็ยังรู้สึกว้าๆว้อๆสั่นมากขึ้นทุกวินาที

นิคออกไปยืนอีกอักหน้าชั้น นิคเจ็บใจตนเองว่า เคยพูดหน้าห้องประชุมมาแล้ว เมื่อครั้งจับผู้ร้ายยังไม่สะทกสะท้านเท่าครั้งนี้

ที่นึกกลัวมากก็เพราะนิสัยความมั่นใจในตนเองทั้งที่เตรียมมานักหนา

นิตยีนบิดตัว พยายามกวาดสายตามองดูเพื่อน ๆ ที่นั่งจับตาคอยดูนิตทุกคน แต่นิตเป็นฝ่ายหลบสายตาเขา โดยเฉพาะผู้ที่ขึ้นมาพูดก่อนนิต นิตมองเห็นหน้าเขาว่ามีความภูมิใจในตนเองมาก รอยยิ้มน้อย ๆ ของเขาที่ริมฝีปากทำให้นิตเกิดความไม่มั่นใจยิ่งขึ้น

นิตกระแอมแล้วก็กระแอมอีก จึงพยายามพูดออกมาว่า “เพื่อน ๆ ที่รักของผม...” มีเสียงหัวเราะเบา ๆ แล้วก็มีเสียงกระซิบข้างหน้าที่นิตพอได้ยินว่า “ตามฟอร์ม”

“เพื่อน ๆ ที่รักของผม ผม นิต เป็นเพื่อนสนิทกับทุกคนในห้องนี้ ผมสมควรเป็นผู้แทนห้อง ผมคิดว่าผม...” เกิดนึกไม่ออกว่าจะพูดอะไร เจ็บใจตนเองที่นึกว่าตนต้องมาแล้วว่าจะพูดอะไร แต่ทำไมพอมายืนตรงหน้าชั้นนี้นิตกลับคิดไม่ออกว่าจะพูดอย่างไร

ครูยิ้มน้อย ๆ เมื่อเห็นท่าทางของนิต ประหม่าและตื่นพิกล พยักหน้าน้อย ๆ ให้กำลังใจนิต นิตจึงยืดอกอย่างกล้าหาญ แล้วเปล่งเสียงออกไปอีกว่า “ผมไม่มีอะไรจะแสดงให้เพื่อน ๆ ทราบ แต่ ผมขอสัญญาว่า ผมจะพยายามทุกทางเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียนที่รัก เพื่อเพื่อน ๆ ทุกคนในห้องนี้ และในโรงเรียนนี้ ไปรดอย่ำลิมเพื่อนของคุณ นิตครับ นิต”

แล้วเขาก็โค้งให้แก่นักเรียนในชั้น จากนั้นก็เดินอย่างเร่งรีบ และปัดเป่าในความรู้สึกของตนเอง กลับมานั่งที่

เพื่อนที่สังกัดอยู่สีเดียวกัน ยื่นหน้ามาค่อนันนิตว่า “พูดไม่เห็นได้เรื่อง”

จริง นิดคิด มันไม่ได้เรื่องจริง ๆ จนกระทั่งนิดกลับมานั่งที่เดิมแล้วนิดก็ยังนึกไม่ออกว่านิตต้องการจะพูดอะไรบ้าง และสิ่งที่นิตเตรียมเอาไว้ว่าจะพูดนั้น นิดก็ยังนึกไม่ออก

ถึงเวลาพักเที่ยง ทุกคนก็ออกไปรับประทานอาหาร แต่นิดกลับไปที่กุฏิหลวงตาพบพี่พัฒน์นั่งรออยู่ก่อนแล้ว เขาเป็นผู้ประเคนอาหารหลวงตาแทนนิตในวันนั้น ต่อจากนั้นนิตและพี่พัฒน์ก็มาร่วมวงกันกินอาหารเหลือจากหลวงตา

“เป็นอย่างไรบ้างละวันนี้ ได้รับเลือกไหม” พี่พัฒน์ถามในระหว่างอาหาร

นิตส่ายหน้า “ที่เตรียมเอาไว้กับพี่พัฒน์ จันลืมหมดเลย” นิดสารภาพ

พี่พัฒน์หัวเราะเสียงดังผิดปกติ “แล้วแกพูดว่าอย่างไรละ”

นิตทวนคำพูดเท่าที่จำได้ให้พี่พัฒน์ฟัง “คงไม่ได้บอกพี่พัฒน์ คนอื่นเขามีนโยบายแจ่วไปเลย”

“จันก็นึกมานานแล้วว่าแกไม่ได้” พี่พัฒน์ซ้ำเติมเข้าอีก ทำให้นิดกลืนข้าวไม่ค่อยจะลงคอเลย

“ไม่ได้ก็ไม่เห็นมันจะเสียอะไรไปนี่พี่พัฒน์” นิดเถียง ถึงไม่สบายใจอยู่ พี่พัฒน์ไม่น่าจะแหย่เลย

“คนที่เขาสัมผัสผู้แทนนะเขาต้องพูดเก่ง ๆ รู้ไหม แกต้องไปหัดพัฒนาบุคลิกภาพ หัดพูดเสียก่อนจึงจะมาสมัคร”

นึกคิดว่าจริงของพี่พัฒน์ เคารพดีการสมัครเป็นผู้แทนของโรงเรียนนั้นไม่มีการเสียเงินเสียทองอะไร ไม่เช่นนั้นเข้าใจว่า นิดจะเสียฟรีเสียแล้ว

“แล้วนี่เมื่อไรเขาจะลงคะแนนกันล่ะ” พี่พัฒน์ยังติดใจถามต่อ
 “บายนี” นิดตอบสั้น ๆ นึกว่า ลงคะแนนเมื่อไรสำหรับ นิดไม่มีความหมาย ไม่อยากจะให้พี่พัฒน์ซัก จึงรีบดักถามพี่พัฒน์เสียว่า “วันนี้ทำไมพี่พัฒน์เลิกแต่วันล่ะ”

“เปล่า” พี่พัฒน์ตอบ “ไปขึ้นทะเบียนทหาร ขึ้นเข้าไปเขาปรับ” นิดอยากเป็นทหารบ้าง นึกคิดว่าหน้าที่ของลูกผู้ชาย เขาต้องป้องกันประเทศอย่างที่เราเรียกว่า “ประเทศเป็นบ้าน ทหารเป็นรั้ว” ตอนนี้เขาต้องการทหารไปตรึงชายแดนอีกด้วย

“พอครบเกณฑ์ฉันจะสมัครเลย ไม่ต้องรอจับฉลาก”
 “เมื่อไรเขาจะให้ฉันไปขึ้นทะเบียนบ้างล่ะพี่พัฒน์” นิดถาม
 “ต้องอายุสิบเจ็ดเสียก่อน” พี่พัฒน์ตอบ “กว่าแกลจะสิบเจ็ดฉันก็เกณฑ์ทหารพอดี”

นิดได้รู้มากขึ้นในวันนี้ว่า เด็กผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบสิบเจ็ดปีแล้วจะต้องขึ้นทะเบียนทหาร “พี่พัฒน์ไปขึ้นทะเบียนที่ไหนล่ะ”

“ที่อำเภอ เขามีแผนกสถิติอำเภอที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทหาร ทำการอยู่ที่อำเภอนั่นแหละ” พี่พัฒน์อธิบาย “วันนี้เกือบจะไม่ได้ขึ้นทะเบียนเสียแล้ว ลืมเอาสำมะโนครัวไป เคารพดีมีเจ้าจงมันขึ้นทะเบียนเหมือนกัน มันเอาสำเนาสำมะโนครัวของวัดไป ชื่อพี่มีติด

อยู่ด้วยก็เลยใช้ได้ไม่ต้องย้อนกลับมา ไปธุระที่ก็หยุดโรงเรียนที่
ตอนนี้ขึ้นชั้น ม.ปลายแล้วไม่อยากจะขาด”

พี่พัฒน์เรียนชั้นมัธยมปลายสาขาศีพในตอนนี นิคไม่มีวันที่
จะไล่พี่พัฒน์ทัน พอหนีพ้นจากมัธยมต้น พี่พัฒน์ก็พ้นจากมัธยม
ปลายเข้าอาชีวศึกษาต่อไปอีก

ตอนบ่ายวันนั้นมีการลงคะแนน และครูให้นับคะแนนตอน
เลิกเรียนแล้ว โดยมีคณะกรรมการนับคะแนนด้วย ความจริงหาก
นิคจะรอฟังผลก็คงไม่เกินสิบนาที เนื่องด้วยนักเรียนในห้องของนิค
มีห้าสิบคนเท่านั้น เสียเวลานับประเดี๋ยวเดียวก็เสร็จ

ผู้สมัครคนอื่นยังรอกการนับคะแนนด้วยความตื่นเต้น ส่วนนิค
รีบกลับมานั่งหน้ากุฏิหลวงตา ทอดใจเสีว่าตนไม่ได้ ไม่กล้าที่จะ
ไปสูหน้าเพื่อนร่วมห้องเรียน

ที่จริงการไม่ได้รับเลือก ไม่เห็นจะน่าอับอายเลย นิคก็รู้อยู่
ว่าตนจะไม่ได้ และนิคก็รู้อยู่ว่าการแพ้หรือชนะนั้นไม่ได้ทำให้ผู้แพ้
เสียผลหรือผู้ชนะได้ผลประโยชน์อะไรขึ้น

แต่ ผลนับคะแนนวันนั้น นิคได้รับเลือกเป็นผู้แทนของห้อง...

๗

โลกที่น่าอยู่

ปีนี้ สีเหลืองได้รับคะแนนนิยมนักเรียนมากกว่าสีอื่น จึงได้รับเลือกเป็นผู้แทนห้องเรียนมาก และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน

นิตเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับเป็นคณะกรรมการนี้ด้วย และได้รับแต่งตั้งจากสภานักเรียนให้เป็นประธานฝ่ายกิจกรรมนักเรียน

นิตนึกถึงวันที่นิตแถลงนโยบายว่า จะทำอะไรบ้างถ้าหากได้เป็นผู้แทนนักเรียน จำได้ว่านิตพูดน้อยที่สุด เพราะพูดไม่ออก นิตพูดแต่เพียงว่า “ผมขอสัญญาว่าผมจะทำทุกอย่างเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน”

ดังนั้นเมื่อนิตได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้บริหารกิจกรรมนักเรียน นิตก็ต้องรักษาคำพูดว่านิตจะต้องทำทุกอย่าง อะไรก็ได้ เพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน

ปีแล้วปีเล่า นิตมักจะติดอยู่ในกลุ่มที่ต้องทำความสะอาด โรงเรียนและวัด ดังนั้นสิ่งแรกที่นิตคิดได้ก็คือ รณรงค์เรื่องความสะอาด ความเป็นระเบียบ และความเรียบร้อยของโรงเรียน แล้วก็ไม่ลืมรวมเอาวัดของหลวงดาเข้าไปด้วย

นิตร่วมกับฝ่ายวิชาการจัดอภิปรายเรื่อง “รอบตัวเรามีแต่สิ่งเป็นพิษ” ให้นักเรียนขึ้นมาพูดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรอีกอย่างหนึ่ง และนิตก็ร่วมในการอภิปรายด้วย คณะอภิปรายได้พูดถึงอากาศเป็นพิษ เนื่องจากมีควันที่พ่นมาจากปล่องโรงงาน จากท่อไอเสียรถยนต์หรือรถเครื่องทุกชนิด ตลอดจนกระทั่งรถไถนา ยิ่งในแถบที่มีรถผ่านไปมาหนาแน่น จะเห็นได้ว่า อากาศเป็นพิษ คนที่ขี่รถ

มอเตอร์ไซด์ผ่านเข้าไปในแถบนั้นจะมีสีดำเข้มกว่าวันเสียนั้นติดอยู่ที่ปากช่องจมูก เลื้อยก็จะมีเขม่าสีดำจาง ๆ ติดอยู่ แสดงว่าอากาศที่นั่นเป็นพิษอย่างหนัก

บางคนพูดถึงน้ำเป็นพิษ ยกตัวอย่างตามแม่น้ำลำคลอง น้ำดำ ปลาตาย มีขยะลอยสกปรก บางแห่งถึงกับเหม็นเน่า เพราะมีการสร้างทางระบายน้ำเสียลงตามแม่น้ำลำคลอง เขาพูดว่า “บ้านของเราก็เหมือนกัน สร้างส้วมริมคลอง ดู ๆ ก็เป็นส้วม แต่น้ำมันซึมลงคลอง แล้วเราจะอาบกินกันได้อย่างไร เชื้อโรคก็ปนกับน้ำลงไป ความสกปรกที่เราวิ่งเก็บมันก็ไหลลงไป ยิ่งในกรุง หรือเมืองใหญ่ ๆ เขาวางถังแล้วไปใหญ่ เพราะตามโรงงาน โรงแรม ต่างก็มีท่อระบายน้ำเชื่อมลงไปถึงแม่น้ำลำคลอง ยิ่งคนมาอยู่กันมาก พลเมืองเกิดมาก ยิ่งไม่มีที่ระบายของเสีย ยิ่งเหลือแต่แม่น้ำลำคลองเท่านั้นที่รองรับอยู่ เราคิดดูเถอะว่า จะทนต่อไปได้ไหม” ผู้พูดย้ำว่า “กว่าเราจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เราคงจะต้องผจญกับสิ่งเสียเหล่านี้ และก็สายเกินกว่าที่จะแก้ไข”

ปิยะ ประธานฝ่ายวิชาการผู้จัดให้มีการอภิปรายในวันนั้น เป็นผู้พูดเรื่องเสียงเป็นพิษ เขากล่าวว่า “เสียงอีกอย่างที่มีอิทธิพลต่อจิตใจคนไม่น้อย ดังนั้น ถ้าหากเสียงเป็นพิษแก่หูและทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีขึ้นมา ก็น่าดูเหมือนกัน... น่าดูของผมหมายถึงว่าเกิดอารมณ์เสีย ทำให้ก่อเหตอะไรต่อมิอะไรที่ไม่น่าจะเกิดให้เกิดขึ้นได้ ผมก็ไม่รู้ว่า พวกที่เขาขี่มอเตอร์ไซด์ ทำไมเขาจึงชอบติดท่อไอเสียขนาดใหญ่ ให้เสียงมันดังคับถนน ผมไม่เข้าใจเหมือนกัน

ว่าทำไมตามร้านค้าเขาจึงชอบโฆษณาเรียกร้องลูกค้าให้เข้าร้านด้วยเสียงอันดัง และเวลาถึงงาน ทำไมเขาจึงต้องกระจายเสียงคับวัดอย่างที่ว่าวัดใกล้โรงเรียนของเรา ทำให้พวกเราเรียนหนังสือไม่ได้ แล้วเราก็เกิดความรำคาญไม่อยากจะเรียนในวันนั้น ไม่อยากจะทำอะไรด้วย และบางครั้งเราก็ลุกขึ้นไปต่อยกันทั้งที่ไม่ควรจะทำ พวกเปิดวิทยุก็เหมือนกัน ทำไมเขาต้องเปิดกันลั่นจนกระทั่งข้างบ้านข้างช่องไม่ต้องทำอะไรกัน จะต้องทนฟังสิ่งที่ตนไม่อยากจะฟัง เขาไม่รู้ดอกหรือว่า เสียงทำให้ประสาทหูของคนเสื่อม นอกจากของตัวเองแล้วยังของพวกเราที่อยู่ในบริเวณที่ได้รับสิ่งอันเป็นพิษนี้แน่แหละครับ เขาเรียกว่าเสียงเป็นพิษ”

พอมาถึงนิด นิดจำเป็นที่จะต้องพูดให้ผิดแปลกไปจากเพื่อน ๆ ได้พูดไปแล้ว นิดจึงพูดถึงสิ่งที่เป็พิษแก่สายตา ว่า “ผมว่าเพื่อน ๆ ได้พูดกันมามากด้วยเรื่องอากาศเป็นพิษ พูดถึงน้ำเป็นพิษ และพูดถึงเสียงเป็นพิษ ผมจึงอยากจะพูดถึงสิ่งที่เราเห็นนั่นก็เป็นพิษ ความเป็นพิษที่ผมพูดนั้นมันเป็นพิษแก่ความรู้สึกและจิตใจ มันไม่ได้ทำให้อวัยวะของเราเสื่อม เช่น ประสาทหูเสื่อมเหมือนเสียงเป็นพิษ มันไม่ได้ทำให้ร่างกายทรุดโทรมเหมือนอากาศเป็นพิษ มันไม่ได้ทำให้อาหารของเราตายลงไป และอาจจะเป็นโรคผิวหนังหรืออะไรในเมื่อเราต้องบุกย่ำลงไปในพื้นที่ที่เป็นพิษ แล้วก็มาเจ็นองตามท้องถนน...” นิดนึกถึงวันไปโรงพยาบาลกับหลวงตา เห็นน้ำท่วมนองถนน ทั้งรถและคนต้องค่อย ๆ บุกน้ำบนถนนนั้น ทั้งที่

เพียงแต่ฝนตกหนักลงมาเท่านั้น “แค่” สิ่งที่ผมว่าเป็นพิษใหญ่หลวง
 อีกอย่างคือความสกปรกของบ้านเมือง มันทำลายความภูมิใจของเรา
 ต่อบ้านเมืองของเราให้หมดไป เพื่อน ๆ มองดูกองขยะข้างถนนแล้ว
 รู้สึกอย่างไรบ้าง ถนนสวย ๆ คลองสวย ๆ มีกองขยะเหม็นหนึ่งกอง
 เท่ภูเขาเลากา บางที ถ้าเราไปลองออกถนนั่งมองดูสักพักใหญ่ จะ
 เห็นหมากรับ หมามาคุ้ย บางทีก็เห็นเจ้าหนู... ครัวหนูตัวใหญ่หมิ่น
 วิ่งออกมา แมลงวันอีกล่ะ... เพื่อน ๆ สะอิดสะเอียนบ้างไหม
 บ้านเมืองสวย ๆ คนแต่งตัวสวย ๆ แต่เจ้าสิ่งนี้มันฟ้อง ถึงความ
 ไม่เอาไหนของเรา ความไม่รักสวยรักงามใจล่ะครับ ใครเขาเห็น
 เขาก็ว่า เรามันต้องพัฒนา เรามันช่อ... ทั้งไม่เลือกที่ อำเภอที่ผมว่า
 ทั้งไม่เลือกที่ ก็ดูเถอะครับ กระดาษเอเย่ ดุงพลาสติกเอเย่ เปลือก
 ผลไม้เอเย่ หน้าเงาก็เปลือกเงาะ เปลือกถั่วเอเย่ หล่นเรี่ยราดอยู่
 ตามทาง เราต้องเสียแรงงานคนมาช่วยเก็บกวาด มิฉะนั้นคงเต็ม
 ถนนหนทางไปหมดไม่ต้องเดินกันละ นี่มันสวยงามตรงไหน เรา
 เห็นแล้วเราก็คิดความรำคาญหรือไม่ ความไม่มีระเบียบที่เห็นนี้ผมว่า
 มันแย่นะครับ เพื่อน ๆ เห็นที่หน้าวัดไหมครับ ถนนที่คนจะเดิน
 นั้นแหละครับ เจ้าของร้านรับซื้อของเก่าะครับ ซื้อของออกมา
 กองไว้เต็มถนนไปหมด เขาไม่มีที่เก็บไว้ครับ เพราะเขามีแค่ห้อง
 แฉวห้องเดียว เขาจึงถือสิทธิอันไม่ใช่สิทธิอันชอบของเขาออกมา
 วางเสียเต็มไปหมด วันนั้นผมนั่งรอไปกับหลวงตา มีคนพูดกันถึง
 พวกประกอบกิจการตามข้างถนน ใช้ถนนเป็นโรงงานของคน...
 มันน่ารำคาญแก่ผู้พบเห็นและผู้ใช้ถนนไหมครับ ผมว่า ใครเห็น

ใครก็ต้องคิดว่า พวกเราเป็นคนไข้หรือตาบอด ที่ไม่เห็นความรกรุ่งเรืองอย่างนั้น...”

นิกพยายามนึกต่อไปว่ามีอะไรอีกบ้าง “น้ำเสียที่วาก็เหมือนกัน ผมทนเห็นน้ำดำขึ้น ๆ ทุกวัน แล้วดูเหมือนจะเหม็นขึ้นด้วย น้ำอย่างนั้นกำลังไหลผ่านโรงเรียนของเรา ไหลผ่านบ้านของเราบางคน ปลาที่เคยดำผุดดำว่าย และบางที่ เพื่อน ๆ ก็เคยลงเล่นน้ำ เดี่ยวนี้ไม่ได้เสียแล้ว แม้แต่จะนั่งมองมัน คลองของเราเดี๋ยวนี้ งามใหม่น่าดูใหม่ เป็นพิษแก่สายตาของเราใหม่...” แล้วนิกก็สรุปว่า “ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะต้องช่วยกันรณรงค์สิ่งที่เป็นพิษเหล่านี้ ผมว่า เราต้องช่วยกันไม่ทำในสิ่งที่เรากำลังคิดเขา เราต้องช่วยกันในการให้ความคิดเห็นแก่ชาวบ้านที่ทำอย่างนี้ บางที ผมว่าเราจะต้องให้การศึกษาแก่เขา... ผมว่าเราสอนเขาตรง ๆ ไม่ได้ นอกจากเราจะทำให้ดูเป็นตัวอย่าง...”

ที่จริงเขาอยากจะทำมากกว่านั้น แต่ก็ไม่มีใครจะหัน อีกประการเวลาที่ให้พูดนั้นจำกัด แต่การพูดวันนั้นก็ได้เรียกร้องให้คนฟังได้คิด โดยเฉพาะพวกเด็กนักเรียน

นิกคิดว่า งานขั้นต่อไปของนิกก็คือ จะต้องรีบทำความสะอาดและความมีระเบียบให้กับสถานศึกษาและที่อยู่ของเขาให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้านรอบโรงเรียนและรอบวัด และเย็นนั้นเองนิกก็จัดให้เพื่อน ๆ สนธิทบางคนเขียนประกาศ โดยไปเก็บเอากล่องกระดาษเก่า ๆ มาคลี่ออกแล้วเอาด้ายในเชียนด้วยดินสอสีที่ทุกคนมีอยู่ แล้วเอาไปแขวนไว้ตามที่ต่าง ๆ ที่นักเรียนเดินผ่านไปผ่านมาเห็น เรียก

ร้องให้ รักโรงเรียน ช่วยทำโรงเรียนให้สวยงาม ด้วยการทิ้งของให้เป็นที

แล้ววันต่อมา กระดาษที่เขียนข้อความอย่างนั้นก็ย้ายที่ออกไปติดไว้ที่อื่นอีกมุมหนึ่งเพื่อเป็นการประหยัด เพราะพวกนิคทำงานโดยไม่มีเงินทุน แต่นิคคิดว่า การย้ายที่ติดก็เหมือนมีประกาศอย่างนั้นหลาย ๆ แห่ง เพียงแต่คนที่เห็นไม่ได้เห็นพร้อมกันเท่านั้น

วันสาธารณสุข เป็นวันที่ทางการประกาศให้ประชาชนทำความสะอาดบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย นิคและเพื่อน ๆ เห็นเป็นโอกาสที่จะช่วยกันทำสิ่งที่สกปรกที่สุดที่ร่ำคาญสายตา นิคและนักเรียนอื่นคือ กองขยะที่ไหลเลื่อนจากถนนไปอยู่ในคลอง เป็นทำนบกั้นไม่ให้ น้ำดีจากแม่น้ำเข้ามา แล้วยังส่งน้ำเสียให้ไหลเอ่อขังอยู่ในคลองของนิคและเพื่อน

ทุกคน ต่างก็หาเครื่องมือกันมา พวกที่มีเรืออยู่ใกล้ ๆ ก็เอาเรือมาด้วย พวกที่มีคราดโกยขยะก็ถือติดมือมา แม้แต่มีดไม้ที่พอจะหาเอามาได้ก็ติดมือมาด้วย พวกอยู่ข้างบนช่วยกันดึงรั้งขยะที่อยู่ในเรือเอาเชือกมัดผูกส่งมา พวกที่มีคราดก็เอาคราดช่วยกันคราดรั้งขึ้นมาบนฝั่งคลอง ทางโรงเรียนติดต่อขอรถขยะมาช่วยขน

สิ้นเวลาเป็นวัน ทำนบกั้นน้ำรั้งเกียจก็ทลายลง กองขยะใหญ่โตที่มากั้นน้ำไว้ก็หมดสิ้นไป พวกเด็ก ๆ เอาป้ายมาติดด้ามปักขอร้องว่า “โปรดเลิกทิ้งขยะ รักษาคลองนี้ให้สวยงาม” หลวงตาเองมายืนดูการทำงานของเด็กตั้งแต่หลังเพล ครูอาจารย์ก็ช่วยกันออกเงินชื้อน้ำแข็งเลี้ยง และโรงเรียนก็ช่วยจัดไม้และกระดาษแข็ง

มาให้เขียน ชื่อพลาสติกมาหุ้มกันฝนชะตัวหนังสือที่ประกาศเอาไว้ บรรทัดล่างของข้อความ มีตัวหนังสือตัวเล็ก ๆ เขียนไว้ว่า “นี่เป็น คำขอร้องของเด็ก ๆ ลูกหลานของท่าน”

ได้ผล... ได้ผลจริง ๆ ขณะที่เคยทิ้งตรงนั้นตอนนี้ก็หายไป น้ำในคลองนั้นก็ใสขึ้น นิดหวังว่า ไม่ช้าคงจะมีปลาแหวกว่ายอยู่ อย่างเดิม

ได้ผลอีกเหมือนกัน เพราะแรงเด็ก ๆ เป็นตัวอย่าง ชาวบ้าน ก็เลยช่วยกันทำลายผักตบชวาที่ทำท่าจะหนาตาในคลองนั้นให้หมด ลื่นไป แม้จะรู้ว่า ไม่ช้ามันก็จะเต็มคลองอีก แต่ทุกคนก็เริ่มเห็นว่า น้ำในคลองใสสะอาด ความสบายตาสบายใจได้กลับมาสู่ผู้ที่อยู่ใกล้

นึกคิดว่า ไม่ช้าชาวบ้านจะคิดว่า “บ้านเราน่าอยู่” เมื่อทุกคน รักบ้าน ที่นั่นก็จะอยู่ดีมีสุข ต่างก็จะสามัคคีกัน ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านของตน แล้ววัดและโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์รวมของประชาชนก็ จะมีความเจริญด้วย

วันนั้นเมื่อนิดกลับจากโรงเรียนมาถึงกุฏิหลวงตา เขาไม่ทราบ ว่ามีคนหนึ่งอยู่ จึงขึ้นกุฏิไปทางด้านหน้า คนที่นั่งอยู่เป็นผู้หญิงกลางคน นั่งอยู่กลางห้อง ถัดมาทางข้างหลังผู้หญิงคนนั้นแค่แอบมาทางประตู เป็นชายวัยเด็กด้วยกัน

นิดทำท่าจะฉวยออกไปอยู่แล้ว ถ้าหลวงตาไม่เรียกเอาไว้ว่า “นิด”

“ครับ หลวงตา” นิดรีบนั่งลง เมื่อขานรับ

“นี่หรือคะ” ผู้หญิงคนนั้นถาม

“นี่แหละ” หลวงตาตอบ พยักหน้ามาทางนิก

“โคโยแล้วเที่ยวกะนี้ แต่ก่อนตัวนิกเดียว ทำท่าจะตายมิดายแหละ” ผู้หญิงคนนั้นทัก หันมามองนิกตั้งแต่หัวจนจรดเท้า “หน้าตาหล่อเหลาเอากار”

นิกคิดว่าผู้หญิงคนนี้รู้จักนิกมาตั้งแต่เด็ก คงอาจจะตอนที่หลวงตาเอานิกมาเลี้ยงใหม่ ๆ จึงว่านิกมีสภาพจะตายมิดายแหละ

“นับว่าไม่เสียทีที่เลี้ยงมานะโยมม่อม คนนี้นี่แหละมันถูฏฐิอาตมาทุกวัน” หลวงต้ายิ้มอย่างภาคภูมิใจ “เมื่อยบวคก็เขานี่แหละช่วยบิบนวค” แล้วหลวงตาก็หันมาบอกนิกว่า “นี่โง่ละโยมม่อม เชื่อว่าละม่อม ช่วยเลี้ยงแกมาตั้งแต่ตื่นเท่าฝาหอยละ ไม่ได้โยมม่อมนี่แกก็คงแย่”

นิกรีบยกมือขึ้นไหว้ เยกหน้าขึ้นดูหน้าผู้หญิงคนนั้นให้เต็มตา คนผู้นี้ มีพระคุณเหมือนแม่ สายตาพบกันพอดี แม่ละม่อมก็ยิ้มให้นิก แล้วนิกหันไปยกมือไหว้ผู้ชายที่นั่งอยู่ด้วย นิกคิดว่าคงจะมาพร้อมกันกับแม่ละม่อมของนิก และคงจะเป็นญาติหรืออะไรสักอย่างเพราะแต่งตัวดี

“แต่ก่อนโยมม่อมอยู่โกสั๊วต เลอเอาแกไปช่วยเลี้ยง ตอนนีเบไปได้สามิ คุณวิวัฒน์เป็นเจ้าของโรงงานที่บางมด” หลวงตาแนะนำ

“นานแล้วป้าไม่ได้มาหาหลวงตา ตอนนี่วางก็เลยมา แล้วก็มาดูนิกด้วย” แม่ละม่อมหรือป้าม่อมหันมาพูดกับนิก ในสายตาของนิก นิกว่านิกชอบป้าม่อมตั้งแต่แรกเห็น มีอะไรไม่รู้ที่ถูกสายตากัน นิกคิดแบบคนวัดว่า ชาติก่อนคงจะเคยเป็นแม่ลูกกันมา

“เขาเป็นนักพัฒนา เป็นหัวหน้านักเรียนที่ช่วยพัฒนาบ้าน
แถบนี้เสียเรียบร้อยแล้ว โยม่อมเห็นว่าหมู่บ้านของเราเป็นอย่างไรบ้าง”

“ค่ะ ก็น่าอยู่ดี”

“นั่นแหละ เมื่อสองสามเดือนที่แล้วยังแย่ไม่เอาไหนเลย
น้ำท่าดำปี๋ ได้เจ้านิดและพวกเพื่อน ๆ นักเรียนเขาให้แกละออกพัฒนา
ชาวบ้านก็เลยช่วยกัน เวลานี้ ริมคลองร่มรื่นดีเหมือนเก่า แล้วก็มี
การปูทางเดินริมคลองแล้ว ซื่อกระเบื่องซีเมนต์เขามาวางเรียงเป็น
แผ่น ๆ พอพระ เณร และนักเรียนเดิน ไม่จื่นมันรก ฝนตกดิน
หกฉ่ำหกสกปรกกันบ่อย ๆ”

“คนเก่า ๆ ยังอยู่กันดีหรือคะหลวงพ่อ” ป้าม่อมถาม

“มันก็เป็นธรรมดา ล้มหายตายจาก ย้ายที่อยู่กันบ้าง จูแต่โยมม่อมก็เถอะ ไปจากที่นี่ เลยไปแต่งงานแต่งงาน มีงานมีการใหญ่โตเจริญไปแล้ว บางคนเสื่อมลงก็มี อย่างบ้านโยมแก้วที่มีลูกชายแก่กว่าเจ้านิดสักสี่ห้าปี ชื่อเจ้าประกอบ ไปติดหยูกติดยาเป็นโจรย่องพาพวกมาปล้นโรงเรียน”

“ตายตาย” ป้าม่อมอุทาน ยกมือขึ้นทาบอก “คนที่หาบขนมขายนะหรือคะหลวงพ่อ”

“นั่นแหละ เขาก็ขยัน ยังหาบขนมขายอยู่ ผัวก็ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัด อยู่ทางนี้ลูกไม่มีใครดูแล ก็คบเพื่อนฝูงที่เกเรเกส ก็เลยเกไป นั่งลูกสาวคนเล็กอายุเพื่อนอายุฝูง ย้ายโรงเรียนไปอยู่โรงเรียนราษฎร์พอจบประถมไม่มีค่าเล่าเรียนก็เลยออกจากโรงเรียนไปอีก”

“หัวอกจะเป็นหนอง แล้วแม่แก้วว่าอย่างไรบ้างล่ะคะ” ป้าม่อมถาม

“จะว่ายังไง” หลวงตาพูดยานาง “พุ่มพ่ายไปละซี ตอนนี้เป็นทุกข์เป็นร้อนผอมลงไปมาก ขนมหะดัมก็ขายไม่ค่อยจะดี ของก็แพงขึ้น เมื่อต้นทุนสูงขึ้นของแพงขึ้นคนก็ไม่มีกำลังจะซื้อ ทุกข์สองซ้ำสามซ้ำ ไหนจะลูก ไหนจะผัวไม่อยู่ ไหนจะต้องหาเลี้ยงตัวส่งลูกอีก”

“พุทโธ ๆ” ป้าม่อมอุทาน แล้วพูดต่ออีกว่า

“นี่แหละค่ะเขาวา มีลูกไม่ดี อย่ามีดีกว่า” หันไปมองสามี
เชิงปรารภ “อีนั่นละลูกเต้าก็ไม่มีกะเต้า ทำงานทำการก็อาศัยผล
ชื่อสัตย์”

“นั่นสิ โยมจึงเจริญ” หลวงตาพูดด้วยความจริงใจ

ป้าม่อมหันมาชวนนึกว่า “ว่าง ๆ นิดไปเที่ยวโรงงานป่าบ้างซี
บ้านป่าก็อยู่ที่โรงงานนั่นเอง”

“ครับ” นิดรับคำ จำได้คอนพูดกันว่าโรงงานของป้าม่อมอยู่
บางมด บางที ตามหลวงตาอาจจะรู้จัก ส่วนนิตเองอยากจะถามว่า
โรงงานชื่ออะไรก็ยังไม่กล้า

“เขาเลี้ยงเรามากก็เหมือนแม่ ไปมาหาสู่บ้างก็ดี เจ้านิดมันก็
ไม่มีญาติที่ไหน มีแต่อาตมาเท่านั้นที่รักมัน ห่วงมัน ยิ่งไง ๆ แม่มัน
ก็ไม่มี ขอฝากโยมม่อมไว้ด้วยก็แล้วกัน ใครจะรู้ว่าอาตมาจะมีชีวิต
ยืนยาวอยู่นานสักเท่าไร”

“โอ้หลวงพ่อ” ป้าม่อมคราว นิดนั่งฟังอยู่ด้วยก็พลอยอยาก
จะคราวว่า “โอ้ หลวงตา” ออกมาด้วย แล้วป้าม่อมก็ยืนยันว่า
“หลวงพ่อย่าห่วงเลยคะ หลวงพ่อป่วยไข้เป็นอะไรไป ก็ให้นิดไป
บอกก็แล้วกัน” ป้าม่อมพูดเหมือนกับว่า นิดรู้จักถนนหนทางดี

“ถ้าอย่างไร จบชั้นมัธยมแล้วก็เข้าเรียนอาชีวศึกษา สำเร็จ
แล้วจะได้ไปช่วยกันที่โรงงาน” ชายที่เป็นสามีป้าม่อม ซึ่งนิตจำได้
ว่าหลวงตาแนะนำว่าชื่อคุณวิวัฒน์พูดขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่บิดามา

“นั่นสิ อีฉันและคุณวิวัฒน์ก็นับวันจะแก่ลงไป ได้คิดไปเป็นแรง
ก็ดี” ป้าม่อมยิ้มแ้มแจ่มใส นิดรู้สึกหัวใจพองโต คับอก อย่าง
น้อยนิดก็ยังมีป้าม่อมอีกคนที่จะเอ็นดู

“นี่พี่ ม. 1 เอาไว้จนจะจบมัธยมแล้วจะต้องให้ไปปรึกษา
ว่าจะให้เข้าอะไรที่ไหนดี ฝาก ๆ หน่อยนะ” หลวงตาได้ทำريبฝาก
นิดกับสองสามภรรยา

วันนั้นนิดบอกไม่ถูกว่านิดมีความรู้สึกอย่างไร รู้สึกเหมือนว่า
โลกนี้ช่างน่าอยู่เสียจริง ๆ

พัฒนาชุมชน

เด็กนักเรียนมัธยมต้นและประถมอย่างน้อยพอจะทำอะไรให้แก่วัฒนสถานสงเคราะห์บ้านรอบโรงเรียน และวัดที่ตนอยู่นั้นมิได้กว้างขวางนัก นอกจากจะช่วยกันทำตัวอย่างให้เห็นว่าโรงเรียนสะอาดและวัดสะอาด ตลอดจนล่าคลองที่ผ่านวัดและโรงเรียนมีน้ำใสพอสมควร สองฝั่งคลองมีกระเบื้องปูเป็นทางยาวเพื่อให้นักเรียนพระภิกษุสามเณรเดินสัญจรไปมาสะดวกเท่านั้น

ถึงวันต้นไม้แห่งชาติ พวกนิคก็ช่วยกันขอต้นไม้จากทางการมาปลูก แม้สขสภบาลจะเป็นผู้เริ่ม ชาวบ้านจะมาช่วยบ้าง แต่ที่เป็นตัวตั้งตัวตี ตั้งแต่เริ่มการปลูกจนกระทั่งการดูแลรักษาก็อาศัยพวกนักเรียนจากโรงเรียนของนิค ซึ่งมีนิคจัดในฐานะประธานฝ่ายกิจกรรม อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ต้นไม้ที่เอามาปลูก นิคไม่ได้คิดว่า มันจะช่วยในการเพิ่มปริมาณของต้นไม้ป่าที่ถูกทำลายไปนัก เพราะโรงเรียนและวัด และหมู่บ้านที่นิคอยู่มิได้อยู่ใกล้ป่าที่ถูกทำลาย หากแต่เป็นหมู่บ้านที่กำลังเป็นที่อยู่ของคนทั่วไป และมีโรงเรียนเล็ก ๆ กำลังจะผุดขึ้นประปราย แต่นิคบอกเพื่อน ๆ ว่า ต้นไม้ช่วยมนุษย์ทุกอย่าง คุณแต่คำขวัญที่เขาติดไว้ตามถนนหนทางที่กรุงเทพฯ ยังเขียนไว้ว่า “ต้นไม้เป็นเพื่อนชีวิต เจ้าคุณอากาศพิษแทนข้าว” นิคว่า นอกจากมันจะช่วยทำลายความเป็นพิษในอากาศ ยังจะช่วยให้หมู่บ้านรอบโรงเรียนและโรงเรียนของนิคสวยงามด้วยความเขียวของมัน และมีความร่มรื่นด้วยพุ่มไม้ใบหนาของมันในวันหน้า

ต้นไม้ทุกต้นจะมีชื่อผู้ปลูก เดือนปีที่ปลูก ตลอดจนชื่อของมัน หลวงตาแนะนำให้เขียนคติพจน์อะไรบางอย่างเอาไว้ ฝ่ายวิชาการ ของนักเรียนจึงต้องมาช่วยกันหาคำกลอนเพราะ ๆ ของสุนทรภู่บ้าง ของคนอื่นบ้าง แล้วก็เขียนใส่แผ่นกระดานเล็ก ๆ ติดไว้ตามต้นไม้ มันเป็นการช่วยการเรียนในด้านวรรณคดีอีกด้วย

แต่สิ่งที่พวกนิคมมีความรู้สึกว่ายับจนเป็นพันไป และที่นั่น เป็นต้นเหตุให้เกิดความสับสน คือ ตลาดนัด ที่ชายคลองมูมวัด

พี่พัฒน์ว่า “ที่นั่นละที่เป็นแหล่งทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียน” นิดก็ไม่น้อยเข้าใจนัก แต่ที่นั่นมีชาวสวนเอาผักผลไม้พายเรือมาขายเอง หรือบางคนก็หอบขึ้นรถมาขาย มีพ่อค้าแม่ส่งเสื้อผ้าราคาถูกมาขายพวกคนงานจากโรงงานที่อยู่ไม่ไกลนัก และมีอาหารประเภท ข้าวแกงราคาถูก จนกระทั่งอาหารสดก็มีมากมาย และมากขึ้น ขยายอาณาเขตใหญ่ขึ้นในเวลารวดเร็ว

มันเป็นความดำริของฝ่ายสุขาภิบาล เพราะเขตที่นิคมอยู่อยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาลจึงเป็นผู้ดูแล และเก็บผลประโยชน์จากพ่อค้าแม่ขายเหล่านั้น

พอตกเย็นตลาดนัดเล็กก็จะปรากฏว่ามีกองเศษอาหาร เศษผัก และเศษกระดาษห่อของหรือใบตองรองกันกระຈาดทิ้งเกลื่อนไปหมด บางแห่งตีหน้อยยังทิ้งไว้เป็นกอง ๆ ไม่ปล่อยให้เกลื่อนกลาดที่ทำให้เกลื่อนหนักขึ้นคือพวกสุนัขมาคุ้ย คาบลากไปจากที่ และตลาดนัดนี้มีในวันเสาร์วันอาทิตย์ พวกนักเรียนก็มีได้มาโรงเรียน สิ่งทีพอจะช่วยได้ก็ทอดทิ้งไว้จนเหม็นคลุ้งไปหมด

สิ่งนี้ ที่นิคและคณะกรรมการบริหารกิจการนักเรียนท้อแท้ และทำท่าจะแพ้เอาง่าย ๆ ฝ่ายเจ้าหน้าที่สุขาภิบาลก็ได้แค่เตือนพวก แม่ทัพอดัม แล้วก็มีได้ทำอะไรนอกจากเก็บเงินค่าที่ขายของเท่านั้น

“เราจะไปห้ามไม่ให้เขามาขายได้อย่างไร มันเป็นเรื่องของ ปากท้องประชาชน” พี่พัฒน์ออกความเห็น

“แล้วพี่พัฒน์ไม่รำคาญบ้างดอกหรือ สังเกตหรือเปล่าว่า พวกฉันทะทำเกือบตาย จนหมู่บ้านของเราสองสามหมู่บ้านนี้สะอาด น่าอยู่จะหายไป แต่พอมีตลาดนัดสองสามนัดเท่านั้น ฉันทะก็ทนไม่ไหว”

“ที่จริงเราหาที่ให้เขาตั้งให้มีขีดหน่อย หมามันจะได้ไม่ไป ค่อยออกมากระจัดกระจาย” พี่พัฒน์พูดเพียงแค่นั้น แล้วก็นั่งคิดว่า จะหาที่ไหนอย่างไร

“ฉันคิดว่าเราลองสร้างถังใหญ่ ๆ สี่เหลี่ยมสูงสักเมตรหนึ่ง ดีไหมพี่พัฒน์ แล้วให้บรรดาชาวตลาดนัดเขาเทของเหลือทิ้งลงใน นั้น” นิคนั่งคิดอยู่นานจึงได้ความคิดนี้มา

“เทลงไป แล้วใครโกยล่ะ ไม่ช้ำมันก็เต็ม พวกแกจะลงไป โกยทุกอาทิตย์หรือ” พี่พัฒน์ถาม “แล้วเงินค่าทำถังล่ะ เวลาโกยล่ะ ทำอย่างไร”

ปัญหาพี่พัฒน์มากมาย แต่ละปัญหาก็ตอบไม่ได้ พี่พัฒน์ คนช่างคิดมีแต่ปัญหาแต่ไม่มีการแก้ปัญหา แล้วก็ผลุนผลันลุกขึ้น “เอาไว้วันหลัง ฉันคิดได้แล้วจะบอกแก วันนี้มีธุระ”

“โธ่ พี่พัฒน์ กองขยะมันจะท่วมหัวเราอยู่แล้วนะ มันลาม เข้ามาถึงวัดแล้วนะ” นิคอ้อนวอน

“ปัญหามันอยู่ที่เงินตัวเดียว” พี่พัฒน์ว่า ทำท่าจะลุกไปแล้ว ก็กลับนั่งลงอีก “คนไม่มีเงินต่อให้คิดออกมันก็เหมือนพายเรือในอ่าง”

นึกถึงปั๊มอมวูปขึ้นมาทันที บางทีปั๊มอมจะช่วยได้เรื่องเงิน และบางทีคุณวิวัฒน์จะช่วยได้เรื่องความคิด หรือ อาจจะช่วยติดต่อใครต่อใครที่มีอำนาจหน้าที่มาช่วยกันได้

แต่ นิดไม่เคยไปมาหาสู่ปั๊มอมเลย ทั้งที่หลวงตาฝากไว้

พี่พัฒน์รับอาสาพานิดไปหาปั๊มอม พี่พัฒน์บอกว่าไม่อยากเลย ในเมื่อพี่พัฒน์รู้ว่า บางมดอยู่ตรงไหนและจะต้องขึ้นรถประจำทางหมายเลขที่เท่าไร กับทั้งรู้จักชื่อโรงงานก็พอแล้ว

จริงดังที่พี่พัฒน์อวดอ้าง การหาโรงงานที่ไม่เล็กนักไม่ใช่ของยากเลย ดังนั้นเมื่อนิดและพี่พัฒน์ไปถึง โรงงานของปั๊มอมกำลังต้องการคน เนื่องด้วยคนงานที่มาจากภาคอีสานได้ลากลับบ้านพร้อมกันหลายคน

“มาทำงานกับเราก็ได้” ลุงวิวัฒน์พูดขึ้น ตัวลุงวิวัฒน์เองก็ทำงานหนักในช่วงที่ขาดคนงาน เจ้าของจะต้องลงมือทำอย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันกำหนดส่งมอบงานที่รับจ้างเขาทำ

“น่าเสียดายที่ตอนนี้ผมยังเรียนไม่จบ แต่รออีกสองเทอมผมก็พอจะมาทำงานในตอนบ่ายได้ หรือ ถ้าผมเรียนผลัดบ่ายผมก็มาครึ่งวันเช้าได้” พี่พัฒน์สนใจงานของโรงงานเพราะพี่พัฒน์เรียนทางสายอาชีพ “แต่ถ้าผมกับนิดเห็นใครพอจะมารับจ้างได้ผมก็จะบอกให้มา ที่วัดมีคนไปคนมาหางานกันบ่อย ๆ ระหว่างทางานก็มาพักที่วัด แล้วแต่จะมีพระรู้จักบ้างหรือไม่เท่านั้น”

“นั่นสิ เร็วหน่อยก็ดี ตอนนี้งานกำลังเร่ง คนก็มาลาออกกะทันหัน พวกที่ไปนี่เขาก็แปลกดี บทจะออกก็รั้งไม่อยู่ ออกไปเสียพร้อมกันเลย” ลุงวิวัฒน์บ่น

กว่าจะได้โอกาสพูดถึงเรื่องทีมนิดตั้งใจจะมาก็เสียเวลาไปหลายชั่วโมง ในเมื่อพี่พัฒน์มัวสนใจโรงงาน และวิวัฒน์กับป้าม่อมก็กำลังต้องการคนงานชนิดที่รู้จักพอจะว่ากล่าวกันได้ เมื่อได้โอกาสนิดก็กระตุ้นให้พี่พัฒน์พูดถึงเรื่องจุดประสงค์ที่มาในวันนั้น

“อ้อ ไม่ยากเลย ไหนได้อะไรที่ไหนมาบ้างแล้วละ” ป้าม่อมถาม

“ยังขาดแต่ปูนเท่านั้นครับป้าม่อม” นิดบอกตามตรง “อิฐและสังกะสีมีคนเขาบริจาคถึงแม้ยังไม่ได้ทาบตามเขาแต่ผมคิดว่าคงจะได้ เพราะลูกสาวเขาทำงานช่วยผมอยู่ พ่อเขายายอิฐปูนทรายแต่จะเอาที่เขาทั้งปูนทั้งอิฐก็ดูจะมากเกินไปครับ”

“ตกลง จะเอาสักเท่าใด ลุงว่า ถึงขนาดกว้างยาวสูงหนึ่งเมตรละก็ปูนต้องห้าถุงอย่างน้อย” ลุงวิวัฒน์ช่วยคิดให้

“ครับ ผมก็คิดว่าพอจะได้” นิดรีบพูด ความจริงนิดก็ไม่ได้หวังมากมายจากป้าม่อมนัก

จากนั้นนิดก็รีบกลับวัด เรื่องเงินเห็นจะไม่มีปัญหา เนื่องจากมีคนบริจาคสิ่งของมาพอแล้ว เพียงแต่ต้องการพวกนักเรียนที่เป็น “ช่างเถอะ” ทั้งหลายลงมือทำอย่างจริงจังเท่านั้น

ป้าม่อมให้เงินมาซื้อปูนซีเมนต์ห้าถุง เจ้าของโรงขายอิฐแผ่นที่มีลูกสาวอยู่โรงเรียนนิดและอยู่สี่เดียวกันยอมให้อิฐจำนวนหนึ่งที่พอสำหรับทำถึง สูงหนึ่งเมตร กว้างหนึ่งเมตรและยาวหนึ่งเมตร

ทั้งนี้เพราะทุกคนเห็นว่างานนี้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และยังเป็น
การฝึกวิชาชีพให้แก่นักเรียนอีกด้วย

คณะกรรมการของนิค ตกลงกันว่าจะต้องทำกันเอง แต่ครู
บอกว่า ถ้าหากทำอย่างนิคคิดละก็มีแต่คนน่าขยะมาทิ้งได้ แต่คน
จะโกยขยะไม่มี เพราะเมื่อทิ้งลงไปแล้ว จะเอาออกทางไหน มิต้อง
ขึ้นไปยืนโกยบนปากถังหรือ ครูผู้เป็นที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรมแนะนำ
ให้ทำช่องเปิดปิดได้ โดยเจาะช่องสี่เหลี่ยมยาวประมาณหกสิบเซนต์
กว้างประมาณห้าสิบเซนต์ สำหรับเปิดโกยขยะออกมา ถ้าช่องนี้
สร้างติดพื้นดิน ขยะก็จะมีติดค้างอยู่ข้างใน

ในขณะที่พวกเด็กไม่กี่คนก้ม ๆ เงย ๆ ทำอะไรไม่ค่อยจะถูก
นั้น นิคยืนเท้าเอวมองดูอย่างอิดหนาระอาใจในฝีมือช่างเถอะของ
พวกตน

“สมพงษ์แกเรียงอิฐยังงัยมันคลไปกตมา” นิคติ

“เฮ้ย สุดฝีมือ” สมพงษ์ว่า

“วัดเสียก่อน ว่าหนึ่งเมตรนะมันแคไหน เอาไม้มาดอง แล้ว
เอาเชือกขึง เรียงอิฐตามแนวเชือก” นิคแนะ พวกเพื่อน ๆ ก็รื้อ
กองอิฐที่เรียงไว้มาเสียก่อนแล้วหาไม้หาเชือกมาทำตามนิกที่เป็น
หัวหน้าว่า แต่ก็ยังไม่เรียบร้อยอย่างที่ควรจะเป็น

“ให้ฉันช่วยด้วยคนเอาไหม ฉันฝึกเป็นช่างปูนมาเกือบปี
เหียวนะ” มีเสียงพูดขึ้นเป็นเสียงหัว ๆ ของเด็กเริ่มก้าวเข้าสู่วัยรุ่น
ทุกคนหันไปดู นิคอ้าปากค้าง อุทานออกมาว่า “พี่ประกอบ”

รูปร่างของเขาต่ำสั้นขึ้นกว่าเดิม ไม่มีก็ทำเป็นขี้ยาเหมือนคน
ที่ถูกจับไป เขาแต่งตัวเรียบง่าย ทำทางก็สุภาพ

ทุกคนลุกขึ้นยืน มองดูประกอบอย่างตะลึงพรึงเพริด นึกไม่
ถึงว่า ประกอบจะออกมาจากที่กักขังได้อย่างรวดเร็ว แต่ไม่มีใคร
มีสติที่จะติดตาม นิตคงจะได้สติก่อนคนอื่น จึงรีบพยักหน้า “คิสิ
พวกเราทำไม่เป็นเห็นไหม โรงเรียนยังไม่ได้เปิดสอนวิชาช่วงปุน”

ประกอบลงนั่งยอง ๆ เรืองอิฐให้พวกนิกดูอย่างทะมัดทะแมง
“มันต้องเรียงให้เหลื่อมกันอย่างนี้ อิฐและปุนจะได้ยึดกัน ขึ้นเรียง
ตรงซ้อนขึ้นไปอย่างนั้น มันจะพังลงไปเป็นแถบ ๆ” เขาทำให้ดู
แล้วก็อธิบายให้เด็กนักเรียนฟังด้วย

นิตรีบกระวีกระวาดทำตามคำแนะนำของเขาเป็นการนำ
เสียก่อน คนอื่น ๆ ก็เลยทำตาม

พอพวกนักเรียนหัดเรียงอิฐกันเป็นแล้ว ประกอบก็เข้าไป
ผสมปุน จะต้องใช้ปุน ทราชมผสมกัน และทราชมจะต้องร่อนให้
ละเอียดเสียก่อน ประกอบเป็นคนผสมปุนเองทั้งหมด คนอื่นเพียง
แต่ช่วยหาน้ำมาให้เท่านั้น

“ก่อนจะเรียงต่อกัน จะต้องเอาปุนประสานรอยต่อของแผ่น
อิฐเสียก่อนด้วย ฉะนั้นที่ฉันเรียงให้พวกนายคุณั้นไม่ใช่เราเรียงไป
ก่อนแล้วจึงจะโบกปุน มันต้องเรียงไปยาปุนประสานกันไปแล้วจึง
ค่อยฉาบปุนทีหลัง” ประกอบพูดไปเรื่อย ๆ ขณะที่มือทำงานตาม
ปากไปอย่างรวดเร็ว

พวกนิกเป็นแต่เพียงช่วยเล็กช่วยน้อย มีการช่วยลำเลียงปุน

ช่วยลำเลียงอิฐ ช่วยยกแผ่นสังกะสีที่เตรียมไว้เป็นฝาปิดช่องมาให้
ผลงานวันนั้น ส่วนใหญ่เป็นของประกอบ ไม่ช้า ถึงถึงขยะ
ใบเขื่องของนักเรียนก็เสร็จลุล่วงไปด้วยดี

“ขอบใจ ขอบใจจิ้งพีประกอบ” นิดพูดด้วยน้ำใสใจจริง
“ผลงานจากฝีมือพีประกอบแท้ ๆ”

นิดรู้สึกว่หน้าตาของประกอบสดชื่นขึ้น เมื่อพวกนักเรียน
ยอมรับประกอบเป็นพวกของคนอีก คูเหมือนทุกคนจะลืมผลการ
กระทำของประกอบในอดีตเสียแล้ว จึงไม่มีใครพูดถึง

ขากลับจากการทำงานวันนั้น เครื่องมือของใครที่นำมาด้วยก็
นำกลับ นิดเองไม่มีเครื่องมืออะไรเลย ก็เลยเดินมือเปล่ามากับประกอบ

“พี่ประกอบกลับมาอยู่บ้านตั้งแต่เมื่อไรนี่” นิดถามขณะที่เดินมาด้วยกัน

“เมื่อวาน แม่ไปรับ ทำหัตถ์บนไว้ว่า ฉันจะไม่ประพฤติชั่ว เหลวแหลกอีก” เขาตอบซ้ำ ๆ อย่างมีความรู้สึกไม่แน่ใจว่าควรจะให้ นิดฟังดีหรือไม่

“แล้วเรื่องยา.....” นิดพูดแล้วค้างไว้ เพราะไม่กล้าพอที่จะถาม

ประกอบหัวเราะ “หมอเขารักษาหายแล้ว แต่โน้นแหละ นิด ที่ต้องเข้มแข็งหากไปพบเพื่อนเก่า ๆ มันชวน ต้องไม่ยอมเด็ดขาด หากพอใจตนเองยอมอีกครั้งมันก็คิดขึ้นมาใหม่”

“หลวงตาสอนว่า คนเรามันต้องเอาชนะใจตนเอง” นิดท่องคำพูดของหลวงตา

“แม่คงจะดีใจที่พี่ประกอบกลับมา” นิดทวนความไปถึงหน้าแก้วแม่ของประกอบ แล้วยังนึกไปถึงกาญจนา น้องสาวของประกอบอีกคน ครั้งสุดท้ายที่เขาไปพบกาญจนา อ่อนวอนให้กลับเข้าเรียน กาญจนายอมที่จะกลับเข้าเรียนอีก แต่ไม่ยอมที่จะเรียนในโรงเรียนเดิม จึงต้องออกจากโรงเรียนไป แล้วต่อจากนั้นก็ไม่ได้พบกันอีก แต่พี่พัฒน์ ดูเหมือนจะยังคงพบกาญจนาอยู่บ้าง

เขาพยักหน้าน้อย ๆ เดินคอดก สองมือสอดลงกระเป๋ากางเกงข้าง ๆ อย่างใช้ความคิด “ฉันบาปมากเหียวละ นิด ที่ทำให้แม่เป็นทุกข์” เขาย่น “อยู่ที่บ้านก็กักกันนั้นฉันสวดมนต์ภาวนาทุกคืน ขอให้ฉันกลับใจได้ ขอให้ฉันเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ที่แล้วมา ไม่รู้ว่าทำอย่างไร

จึงจะลบล้างความชั่วนั้นได้ นิค.... ฉันไม่เคยตั้งใจเลย ว่าฉันจะทำความชั่ว”

“ไม่มีใครเจตนาจะทำความชั่ว นอกจากความหลงผิด” นิค ถ่ายทอดคำพูดของหลวงตาอีก

“ที่โรงเรียนว่าฉันเป็นอย่างไรบ้าง” เขาถาม ยังนึกถึงครูบา-อาจารย์เก่า ๆ เขาคงจะรู้ตัวเหมือนกันว่า การกระทำของเขาที่ผ่านมา นั้นครู ๆ ผิดหวังมากทีเดียว

“ครู ๆ ก็บอกว่าพี่ประกอบเคยเป็นคนดี ต่างก็เสียดายกันทั้งนั้น” นิคเล่าตามความจริง

เขาถอนใจ หน้าที่ก้มอยู่ดูเหมือนจะก้มต่ำยิ่งขึ้น “แต่กาญจนาอยู่ที่นี่ไม่ได้”

“เมื่อกาญจนาไม่ยอมมาโรงเรียน ฉันและพี่พัฒน์ก็ไปช่วยกันพูด ความจริงครูก็ไปตามสั่งหลายครั้ง แต่เขาดื้อไม่ยอมมาเอง ไม่มีใครจะดูถูกดูหมิ่นอะไรเขาเลย เขาคิดมากไปเอง” นิคค้าน

ประกอบถอนใจยาวและลึกอีก เหมือนมีอะไรติดค้างอยู่ในทรวงอก “มันก็น่าอยู่ดอกที่เขาจะคิดมากและอับอาย ที่มีพี่ชายอย่างนี้”

นิตรีบเสเปลี่ยนเรื่องใหม่ว่า “แล้วนี่พี่ประกอบคิดจะทำอะไรเรียนหรือว่าทำงาน”

“ยังไม่รู้เลยนิต ถ้าเรียนอยู่บ้านนี้ก็เกือบจะจบอย่างพี่พัฒน์เขาแล้วซี... แต่นี่อะไร ๆ ก็ดูจะสายเกินไป” เขาส่ายหน้าท้อแท้ “ก็คิดว่าจะทำงาน แต่... จริงนะนิต จะมีที่ไหนเขารับคนที่มีประวัติว่าเคยปล้นคนมาแล้วเข้าทำงานล่ะ”

มันก็จริง นิดคิด ใครจะรู้ว่าบัดนี้คน ๆ นี้ได้กลับใจแล้วจริง ๆ แต่ก็ยังปลอบเขาว่า “คนที่หลงผิดกลับตัวได้น่าจะยกย่อง ฉันว่า บางทีครู หรือหลวงตาอาจจะช่วยหางานให้ได้ หลวงตารู้จักกับป้า ม่อม คนที่เคยเลี้ยงฉันมา เขามีโรงงานด้วยละฟี้ประกอบ เมื่อวันก่อนไปขอปูนเขา ๆ ก็ยังบอกว่าต้องการคน”

“ถ้าได้ทำงานก็ดี” ประกอบพูดเสียงแผ่ว “ฉันสงสารแม่ เหลือเกิน ทำงานหนักตลอดมา”

ครูเลิศเป็นที่ปรึกษาสถานักเรียน และเป็นผู้ควบคุมดูแล ทางด้านกิจกรรมของนักเรียนด้วย แม้ครูเลิศจะปล่อยให้พวกนักเรียน คิดเอง ทำเอง แต่ก็ยังมีบางครั้งที่ครูเลิศให้คำแนะนำและคอยดูแล ผลงานอันเกิดจากกิจกรรมของพวกนักเรียนให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น

เมื่อนิดและประกอบเดินกลับมาวัด สวนทางกับครูเลิศซึ่ง กำลังเดินไปคูงานของนิดและเพื่อน ครูจึงเรียกนิดว่า “นิด ไหน กลับไปคูงานของพวกเธอหน่อยซี”

ประกอบยกมือไหว้ครูเลิศ เขาทำท่าส้งแล้วว่า จะเดินย้อนกลับ ไปกับนิดดีหรือไม่ ครูคงจะเข้าใจท่าทางของเขาจึงเรียกประกอบว่า “ประกอบละ กลับไปกันก่อนซี”

ประกอบยิ้ม ท่าทางของเขาเบิกบานจนเห็นได้ชัด อย่างน้อย ความข้งใจของเขาเกี่ยวกับความรู้สึทของครูก็เป็นไปในทางดี คือ ครูไม่รังเกียจประกอบ

“พี่ประกอบช่วยมากเฑวครับครู พวกเราไม่มีใครทำง้งเป็น สักคน พี่ประกอบเก่งงานปุ่นครับ” นิดเล่าให้ครูเลิศฟังขณะที่เดิน ย้อนกลับมา

“ดี ดี กลับมาช่วยกัน” ครูเลิศพยักหน้า

“ผมยินดีครับ ผมอยากกลับมาช่วยโรงเรียน” ประกอบพูด

“ดี ดี” ครูเลิศชมเชยซ้ำ “เราต้องการความสามัคคีร่วมมือกันคนละไม้คนละมือ งานมันจึงจะเสร็จไปด้วยดี”

เมื่อเดินมาถึงงานที่พวกเด็ก ๆ ทำไว้ ครูเลิศออกปากชมอีกว่า “ฝีมือเรียบดีนี่”

“ครับ ฝีมือพี่ประกอบ” นิดรีบเสนอ

“ผมเพิ่งรู้ครับครูว่าการเรียงอิฐมันก็ยากเหมือนกัน” สมพงษ์พูดพร้อมกับถูมือตนเอง “ทำยังไง ๆ มันก็คลไคลคมาอยู่นั่นเอง”

“ผมฝึกงานปูนมาเกือบปีครับ” ประกอบพูดกับครูเลิศ

“ฝีมือเธอไม่เลวเลยประกอบ” ครูชมอีกครั้ง “มันเป็นอาชีพของเธอได้เทียบนะ งานปูนนี้ค่าแรงงานวันละตั้งร้อยกว่า”

“นึกว่าง่าย ๆ” สมพงษ์พูดเบา ๆ “เรียงอิฐแค่นี้ก็ต้องมีวิธีพิเศษพิสดาร”

“ไม่ว่าอะไรทั้งนั้น มันต้องมีวิธีการเฉพาะ ต้องมีการเรียนการฝึก” ครูเลิศพูดไปโดยสายตายังคงมองหาทัศนียภาพที่ซบเซาที่นั่นต่อไป “ถ้าเรามีความชำนาญพอก็เป็นอาชีพได้ต่อไป”

ประกอบยิ้ม เขาคงจะดีใจ ส่วนนิคก็นึกถึงป้าม่อม ต้องการคนงาน นิดจะพาประกอบไปหาหลวงตา ให้หลวงตาฝากงานให้

ครูเลิศหันกลับมาพูดกับประกอบว่า “ครูดีใจที่ประกอบกลับตัวเป็นคนดี มีวิชาที่จะประกอบอาชีพได้ มีน้ำใจต่อโรงเรียนและส่วนรวม”

“ผมเสียใจ ผมไม่ควรทำในสิ่งที่ผมทำมาแล้ว” ประกอบพูดเสียงเครือ “ต่อจากนี้ไป ผมจะไม่ทำชั่วอย่างนั้นอีก”

“เธอหลงผิดไปเท่านั้น เมื่อกลับตัวได้ก็ดีแล้ว ลืมมันเสีย เหมือนเธอฝันร้ายไป เรามาคิดกันใหม่ ว่าเราจะทำแต่สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ เราจะทำแต่คุณงามความดี”

ประกอบเงยหน้าขึ้นมองไปที่โบสถ์ เหมือนจะนึกอธิษฐานอะไรในใจ เขายืนนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็หันมาจุดไฟ จากนั้นจึงได้พูดกับครูเลิศว่า “ผมจะไม่ลืมเลยว่า ผมมีชีวิตใหม่นี้เพราะครู เพราะนิคและเพื่อน ๆ ไม่เกลียดผม ยังยอมรับผม ยังให้โอกาสผมทำความดี ผมสัญญาครับครู ว่าผมจะต้องทำแต่ความดี ผมจะไม่ทำความชั่วอีก”

ประกอบเงยหน้าขึ้นประสานตากับครูเลิศ นิดว่า นิดเห็นน้ำตาคลอตาเขาอยู่ และสายตาของครูเลิศที่มองประกอบ ช่างมีความเมตตาปราณีเสียทีเดียว ไร้ความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ซึ่งไม่เคยขาดหายเลยนั้น บัดนี้ได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ในสายตาสองคู่ นั้น นิดได้เห็นความหมายของคำว่า อภัย และความหมายของคำว่า รัก และความเข้าใจในกันและกัน... ภาพนี้นิดจะจำได้ไม่มีวันลืมเลย

คณะผู้จัดทำ

๑. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ ออยุธยา	๑๗. นายสมบัติ คิ้วอก
๒. นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ	๑๘. นายวรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์
๓. นางแม่นมาส ชวลิต	๑๙. นางสาวสุธีรา สาธิตภัทร
๔. นางสาวสิรินทร์ ช่างโซติ	๒๐. นางสาววย โรจนสโรช
๕. นางสาวบุรณิ ศิงฆมานันท์	๒๑. นางสาวสุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์
๖. นางสาวธรรมบุญ โรจนะบุรานนท์	๒๒. นางสาวมล รัตตากร
๗. นายวิริยะ สิริสิงห	๒๓. นายสวัสดิ์ สุวรรณอักษร
๘. นางพรจันทร์ จันทวิมล	๒๔. นายชัยวัฒน์ คุประตกุล
๙. นายสันต์ เตชะกัมพูช	๒๕. นายกรรชิต มัลย์วงศ์
๑๐. นายวิโชค มุกดามณี	๒๖. นางธนาลัย ภักดีกุล
๑๑. นายประเทศ สุขสถิตย์	๒๗. นายประสพโชค นวพันธุ์พิพัฒน์
๑๒. นายวินัย รอดจำย	๒๘. นางศรารัตน์ สิงหนาท
๑๓. นางนันทนา ประจวบเหมาะ	๒๙. นางสาวอุษณีย์ วัฒนพันธ์
๑๔. นางพจนีย์ พลสิทธิ์	๓๐. นางสาวจินตนา ไบกาชุย
๑๕. นายเกริก ยืนพันธ์	๓๑. นางจารุดี ผลไธประการ
๑๖. นายศรีสวัสดิ์ ศรีสรากร	๓๒. นางสาวปริญญา ฤทธิเจริญ

คณะบรรณาธิการ

๑. นางแม่นมาส ชวลิต
๒. นางสาวจินตนา ไบกาชุย
๓. นางจารุดี ผลไธประการ
๔. นางสาวปริญญา ฤทธิเจริญ